

Urząd **Miejski** w Bobolicach

STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY BOBOLICE

JEDNOLITY TEKST

UWARUNKOWANIA I KIERUNKI
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ZESPÓŁ AUTORSKI ZMIANY:

- mgr inż. arch. Marek Perepeczo – uprawnienia urbanistyczne nr 1429/94
Członek Zachodniej Okręgowej Izby Urbanistów wpisany pod nr Z-5;
- mgr inż. arch. Monika Sielewska
Członek Zachodniej Okręgowej Izby Urbanistów wpisany pod nr Z-489;

Dokonane zmiany zostały wyróżnione czcionką pochyloną, pogrubioną, (zmiany polegające na poprawieniu oczywistych omyłek, ujednoczeniu numeracji w tekście oraz porządkowaniu numeracji stron i formatowania nie zostały wyróżnione).

Załącznik nr 1
do uchwały Nr V/33/11
Rady Miejskiej w Bobolicach
z dnia 30 marca 2011 r.

w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bobolice pod potrzeby budowy farm elektrowni wiatrowych dla obszarów położonych w obrębach ewidencyjnych: Górawino, Trzebień, Drzewiany, Kurowo, Ubiedrze, Cybulino i Gozd

Zmiana studium: Bobolice 2011 r.
Bobolice, 1997-98

SPIS TREŚCI

2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	3
2.1. WSTĘP	3
2.2. OGÓLNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU.....	5
2.3. ZAŁOŻENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZE ROZWOJU DLA MIASTA I GMINY BOBOLICE..	8
2.4. KIERUNKI OGÓLNE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BOBOLICE.....	10
2.5. ZAGADNIENIA PROGRAMOWE	12
2.6. BRANŻOWE UWARUNKOWANIA I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BOBOLICE	13
2.6.1. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I OSADNICTWO.....	14
2.6.2. TURYSTYKA	18
2.6.3. OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	20
2.6.4. OCHRONA WARTOŚCI KULTUROWYCH.....	39
2.6.5. ROLNICTWO.....	45
2.6.5.1. ZAŁOŻENIA.....	45
2.6.5.2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU FUNKCJI ROLNICZEJ.....	45
2.6.5.3. POLITYKA PRZESTRZENNA KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	47
2.6.6. LEŚNICTWO.....	49
2.6.7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	50
2.6.7.1. KOMUNIKACJA DROGOWA	50
2.6.7.2. ZAOPATRZENIE W WODĘ	51
2.6.7.3. GOSPODARKA ŚCIEKAMI.....	52
2.6.7.4. ZAOPATRZENIE W GAZ.....	53
2.6.7.5. TELEKOMUNIKACJA.....	53
2.6.7.6. ELEKTROENERGETYKA.....	55
2.6.7.7. USUWANIE ODPADÓW STAŁYCH	56
2.7. WYTYCZNE PLANISTYCZNE DLA MIASTA I GMINY BOBOLICE	57
2.8. (uchylony)	58

2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

2.1. WSTĘP

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bobolice poświęcone jest głównie szeroko rozumianym zagadnieniom zagospodarowania przestrzennego. Ażeby dobrze opracować uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego wcześniej powinny być wykonane materiały, które stanowiłyby podstawę do przyjęcia rozwiązań przestrzennych w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”. Chodzi tutaj głównie o założenia społeczno-gospodarcze i prognozę rozwoju społeczno-gospodarczego.

Nie można nic w przestrzeni zrobić bez świadomości perspektywicznej sytuacji społeczno-gospodarczej. Sytuacja taka musi być sprecyzowana na szczeblu lokalnym (a nie narzucona).

Z kolei na poziomie gminy nie da się w sferze społeczno-gospodarczej zbyt wiele zrobić bez rzeczywiście dobrego rozpoznania przestrzeni, jej specyfiki, wartości uwarunkowań, barier i bez instrumentów jakie gmina ma do dyspozycji w zakresie gospodarki przestrzennej.

W wielu przypadkach wcześniej opracowuje się strategię rozwoju społeczno-gospodarczego i właśnie ze strategii przyjmuje się założenia społeczno-gospodarcze i prognozę rozwoju.

Niestety nie jest to najlepsze rozwiązanie. W wielu przypadkach teoretyczne założenia strategii nie sprawdziły się w przestrzeni. Najlepszym rozwiązaniem byłoby równoczesne opracowanie strategii i studium na zasadach sprzężenia zwrotnego.

W przypadku miasta i gminy Bobolice brak jest wielu elementów planistycznych. W studium zostały opracowane zgeneralizowane perspektywiczne założenia społeczno-gospodarcze w oparciu o uzyskane materiały i rozmowy przeprowadzone z przedstawicielami instytucji i samorządu.

Założenia te oraz materiały inwentaryzacyjne i wytyczne instytucji ponadlokalnych stanowiły podstawę opracowania celów społeczno-ekonomicznych i rozmieszczenia ich w przestrzeni poprzez odpowiednie zapisy i rysunki projektowe.

Bardzo cennym i wiarygodnym materiałem do kształtowania założeń i przestrzeni byłyby programy inwestycji publicznych, plany działań itp. Przede wszystkim nie ma zadań rządowych i ponadlokalnych.

Programy działań posiadają tylko Nadleśnictwa znajdujące się na terenie gminy i Zakład Gazowniczy w zakresie przebiegu tras magistralnych. Dla Telekomunikacji Polskiej i Zakładu Energetycznego plany takie opracowano na etapie studium.

Istnieje koncepcja przebiegu trasy drogi ekspresowej **Kołobrzeg - Koszalin – Poznań - Bytom**.

Urząd **Miejski** posiada następujące opracowania:

- Program kanalizacji sanitarnej miasta,
- Program sieci wodociągowej,
- Program gazyfikacji,
- **Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich Gminy Bobolice na lata 2007-2016,**
- **Plan Rozwoju Lokalnego dla Miasta i Gminy Bobolice na lata 2005-2013 (Uchwała Rady Miejskiej w Bobolicach Nr XXVIII/308/05 z dnia 1 lipca 2005 r.),**
- **Program ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju miasta i gminy Bobolice,**
- **Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta i Gminy Bobolice na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2015**
- **Strategia rozwoju miasta i gminy Bobolice na lata 2003-2013 (Uchwałą Rady Miejskiej w Bobolicach Nr X/92/2003 z dnia 6 października 2003 r. ze zmianami),**
- **Wieloletni Plan Inwestycyjny,**
- **Program Rozwoju Turystyki,**
- **Plan Odnowy Miejscowości,**
- **Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bobolice.**

Ze względu na silne powiązania miasta i gminy, niektóre opisy są wspólne dla obu jednostek przestrzennych.

Zmiana studium dokonana na podstawie uchwały Rady Miejskiej w Bobolicach Nr XXXIII/303/09 z dnia 28 września 2009 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bobolice pod potrzeby budowy farm elektrowni wiatrowych dla obszarów położonych w obrębach ewidencyjnych: Górawino, Trzebień, Drzewiany, Kurowo, Ubiedrze, Cybulino i Gozd.

Zmiana studium dokonana na podstawie powyższej uchwały obejmuje zmianę dokumentu w zakresie przestrzennym zmiany i w zakresie zagadnień dotyczących obszaru i przedmiotu zmiany a także zagadnień wynikających ze zmian powszechnie obowiązującego prawa.

Dokumenty formalno-prawne stanowiące podstawę dokonanej zmiany studium:

- *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233);*
- *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435 z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz. 1266 z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.);*
- *Uchwała Rady Miejskiej w Bobolicach Nr III/16/98 z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Bobolice;*
- *Uchwała Rady Miejskiej w Bobolicach Nr XXXIII/303/09 z dnia 28 września 2009 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Bobolice pod potrzeby budowy farm elektrowni wiatrowych dla obszarów położonych w obrębach ewidencyjnych: Górawino, Trzebień, Drzewiany, Kurowo, Ubiedrze, Cybulino i Gozd;*
- *Inne akty prawne powiązane z planowaniem i gospodarką przestrzenną.*

2.2. OGÓLNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Gmina miejsko-wiejska Bobolice należy do większych jednostek administracji samorządowej. Składają się na to następujące elementy:

- jedna z największych powierzchni – około 368 km²,
- duża liczba mieszkańców,
- **66** zamieszkałych miejscowości.

Jednocześnie jest to gmina o jednym z największych wskaźników bezrobocia.

Gmina wiejsko-miejska należy do tych jednostek osadniczych w województwie, które systematycznie można scharakteryzować w następujący sposób:

1. położenie pomiędzy dwoma silnymi ośrodkami administracyjnymi (Koszalinem i Szczecinkiem) przyczyniło się do tego, że nie rozwinięto tutaj wielu funkcji w tym usług o charakterze ponadlokalnym, przemysłu itd.
2. Istnienie jednostki oparte było o uspołecznioną gospodarkę rolną i związane z tym osadnictwo, sektory obsługi rolnictwa i podstawową infrastrukturę społeczną.
3. W zakresie rolnictwa rozwinięto sektor hodowlany i technicznej obsługi rolnictwa przy nieomal całkowitym zaniechaniu rozwoju przetwórstwa rolnego (adaptowano tylko stare gorzelnie).
4. Mimo dużej powierzchni zalesionej nie rozwinięto zakładów związanych z przetwórstwem drzewnym i runa leśnego.
5. Miasto pełniło tylko funkcję obsługi rolnictwa i mieszkańców gminy w niewielkim zakresie.
6. Miasto i gmina posiadały słabo rozwiniętą infrastrukturę techniczną.

Wszystko to sprawiło, że na początku lat 90-tych, a więc w momencie rozpoczęcia się zmian społeczno-gospodarczych miasto i gmina Bobolice poniosły największe koszty transformacji.

Polegały one przede wszystkim na następujących negatywnych zjawiskach:

1. Upadki PGR-ów i innych gospodarstw uspołecznionych (spółdzielni, gospodarstw MS) spowodowały:
 - likwidację kilkuset miejsc pracy,
 - ograniczenie produkcji rolnej i związanej z nią przetwórstwem,
 - utratę gospodarza wielu obiektów co spowodowało ich niespotykaną dewastację lub wręcz fizyczną likwidację,
 - utratę wpływu podatków oraz sponsora wielu działań gospodarczych w gminie (PGR, MS),
 - zanik procesów inwestycyjnych towarzyszących gospodarce uspołecznionej,
 - demoralizację społeczną – brak pracy, wzrost przestępczości.
2. Przeznaczeniu znacznej części użytków rolnych pod zalesienie w tym gleb dobrych klas.
3. Dużemu zmniejszeniu się pogłowia bydła i trzody chlewnej.
4. Pozostawieniu dużych nieużytkowanych powierzchni rolnych.
5. Całkowitym zaniku budownictwa wielorodzinnego.
6. Zniszczeniu uległo wiele budynków podlegających ochronie konserwatorskiej (dwory, pałace, budownictwo ludowe, parki itd.).
7. Zlikwidowano ostatnie połączenie kolejowe (wąskotorowe) Bobolic z Koszalinem.

Do zjawisk pozytywnych przemian należy zaliczyć:

1. Utworzenie wielu małych zakładów pracy w tym sklepów i punktów rzemieślniczych.
2. Przystosowanie zabudowań siedliskowych do agroturystyki.
3. Rozwój infrastruktury – głównie w Bobolicach – polegający na budowie oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacji sanitarnej, doprowadzenie do miasta gazu oraz modernizacji ujęcia wody.
4. Powiększenie powierzchni zalesionych.
5. Wprowadzenie upraw nowych roślin (chmiel) oraz hodowli koni pociągowych (mięsnych).
6. Przekształcenie otoczenia wielu siedlisk i budynków jednorodzinnych poprzez naprawę lub ozdobienie wielu elewacji i ogrodzeń oraz oczyszczenie podwórek.

Na podstawie analizy wszystkich elementów występujących na terenie miasta i gminy oraz w oparciu o znajomość procesów występujących w niektórych gminach można dojść do następujących stwierdzeń:

- gmina i miasto Bobolice znajdują się w trudnej sytuacji gospodarczej. Proces ten może pogorszyć się w sytuacji likwidacji gospodarstw MS,
- mieszkańcy oraz lokalne instytucje nie wykorzystują istniejących wartości (użytków rolnych, lasów, położenia komunikacyjnego, zainwestowania, rezerw rąk do pracy),
- brak jest w gminie dobrych wzorców i deweloperów, którzy zorganizowaliby i zapoczątkowali rozwój gospodarczy gminy,
- gmina nie dysponuje większą powierzchnią gruntów atrakcyjnie zlokalizowanych, których sprzedaż mogłaby w znaczący sposób zasilić budżet gminy.

Uwarunkowania rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta są różnorodne. Są to uwarunkowania zewnętrzne i lokalne, korzystne i niekorzystne.

Uwarunkowania zewnętrzne są albo niezależne od samorządu albo zależne w niewielkim stopniu. Chodzi tutaj o następujące istotniejsze zagadnienia:

1. Wielkość zobowiązań rządowych i wojewódzkich w stosunku do samorządu i jednostek samorządowych. Zmienność polityki szczególnie gospodarczej, finansowej i społecznej nie pozwala na długoterminową politykę społeczno-gospodarczą.
2. Istotnym zagadnieniem mającym bardzo duży wpływ na uwarunkowania rozwoju są zadania rządowe i wojewódzkie, które powinny być realizowane na terenie miejsko-gminnym. Powinno to wyrażać się w programach inwestycyjnych, które miałyby być realizowane w przyszłości. Niestety ale takich programów nie ma. Są tylko nieliczne zgłoszenia zadań lub zamierzeń. Do takich zadań (uwarunkowań) należy zaliczyć:
 - a) przebudowę drogi nr 11 jako drogi ekspresowej z koniecznością poszerzenia linii rozgraniczenia i budowę obwodnic w Bobolicach, Kłaninie, Przydarginiu,
 - b) zabezpieczenie terenów pod realizację programu zalesień. Istniejący plan zalesień użytków rolnych wymaga powtórnej analizy pod kątem rezygnacji z zalesienia dobrej klasy gruntów,
 - c) wszędzie gdzie jest to możliwe (wykluczając cenne przyrodniczo tereny) należy rozwinąć małą retencję wodną dla celów gospodarki wodnej, elektroenergetyki i gospodarki hodowlanej,
 - d) zabezpieczyć tereny pod przebieg magistralnej infrastruktury technicznej – gazociągi wysokiego ciśnienia, świątłowody, linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia oraz GPZ,
3. Trwałość polityki społecznej – częste zmiany finansowania opieki społecznej, bezrobotnych, służby zdrowia czy oświaty uniemożliwiają racjonalną działalność w tym zakresie.
4. Mało korzystna polityka rolna tak w stosunku do byłych PGR-ów jak i gospodarstw indywidualnych uniemożliwia właściwy rozwój tego sektora.

Uwarunkowania lokalne rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bobolice są różnorodne:

1. Uwarunkowania geograficzne:

- rzeźba terenu – istotne ograniczenia rozwoju stanowi Pradolina Pomorska (dolina Radwi wraz z jej górnymi dopływami) oraz dolina Chocieli. Obydwie te formy są trudne do przekroczenia komunikacyjnego (szczególnie dolina Chocieli). Stosunkowo trudne w zagospodarowaniu są tereny silnie zróżnicowane wysokościowo (pofałdowane) na obszarach wsi Drzewiany – Porost – Łozice.
- pokrycie terenu – zalesienie. Niemal 50% powierzchni gminy zajmują lasy. Ogranicza to różnorodność użytkowania terenów oraz stanowi istotną przeszkodę komunikacyjną z jednej strony. Z drugiej strony lasy stanowią niezwykle cenny składnik środowiska geograficznego oraz zapewniają rozwój gospodarki związanej z lasem (pozyskiwanie drewna, runa leśnego, zwierzyny) oraz turystyki,
- gleby wyższych klas położone w północnej, środkowej i zachodniej części gminy stwarzają korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa. Również obszary te są mało zróżnicowane wysokościowo oraz występują nieco lepsze warunki klimatyczne aniżeli na pozostałym obszarze. Tereny południowe i południowo-wschodnie posiadają gleby niskich klas (V i VI) stąd predysponują do zalesień i użytkowania turystycznego,
- położenie – przez teren gminy przebiega główny dział wodny oraz występują obszary bezodpływowe i o utrudnionym odpływie powierzchniowym (część południowa i południowo-wschodnia). Znajdują się tutaj również duże obszary źródłiskowe (Porost, Łozice, Drzewiany itd.). Taka sytuacja zmusza do szczególnego traktowania tych rejonów. Tereny te nie są zasobne w wodę, utrudniony jest odpływ oczyszczonych ścieków, istnieje możliwość skażenia źródeł wód powierzchniowych. Obszary te są bardzo wrażliwe na degradację i dlatego nie powinny być intensywnie zainwestowane.
- Obszary objęte ochroną prawną na podstawie przepisów szczególnych – ujęcia wody wraz ze strefami ochronnymi, rezerwat, obszar chronionego krajobrazu oraz zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Tereny te nie mogą być albo w ogóle zainwestowane (rezerwat) albo w sposób ograniczony. Z ograniczeniami należy również się liczyć w obrębie głównych zbiorników wód podziemnych oraz na obszarach cennych przyrodniczo (określonych na podstawie analizy stanu istniejącego).

2. Uwarunkowania infrastruktury technicznej:

- zaopatrzenie w wodę – warstwy wodonośne znajdują się stosunkowo głęboko (80-120 m) a ich wydajność jest średnia. W zasadzie wszystkie większe wsie (za wyjątkiem Dargini) posiadają własne ujęcia wody lub współpracują jak wodociągi grupowe. W celu pełnego

- wykorzystania ujęć oraz ich niezawodnego działania konieczne jest stworzenie systemu wodociągów grupowych.
- gospodarka ściekami – na obszarze gminy gospodarka ściekami w zasadzie nie jest rozwiązana. Kilka istniejących oczyszczalni ma znaczenia lokalne z niewielkimi rezerwami. Lokalizacja nowych inwestycji wymaga budowy nowych lub rozbudowy istniejących oczyszczalni. Miasto Bobolice ma nową oczyszczalnię, która posiada potencjalne duże rezerwy i może obsłużyć sąsiadujące wsie.
 - gaz – w gaz zaopatrywane jest tylko miasto Bobolice. Warunkiem doprowadzenia gazu do wsi jest budowa sieci średniego ciśnienia do poszczególnych wsi.
 - elektroenergetyka – istniejący układ sieci i stacji trafo jest w chwili obecnej wystarczający. W przypadku znacznego wzrostu zapotrzebowania mocy trzeba będzie wybudować kilkanaście stacji trafo w gminie i kilka w mieście. Po 2005 r. zajdzie potrzeba budowy stacji GPZ w Bobolicach.
 - gospodarka odpadami - gmina posiada właściwie jedno wysypisko (pozostałe mają charakter nieformalny). Istnieje potrzeba budowy nowego wysypiska spełniającego najnowsze wymogi sanitarne.
 - telekomunikacja - potrzeby w zakresie telekomunikacji przewodowej są duże. Jest to znaczący próg rozwojowy. Jednak rozwój telekomunikacji bezprzewodowej (telefonii komórkowej, GSM) oraz rozwój telekomunikacji przewodowej innych operatorów może w znacznym stopniu rozwiązać ten problem.
 - komunikacja - układ i stan sieci dróg na terenie gminy jest w miarę wystarczający na dzień dzisiejszy. Problemem jest niski stan techniczny przede wszystkim dróg krajowych, szczególnie dróg Nr 11 i 25. Drogi te nie spełniają warunków normatywnych przypisanym tym drogom. Wielkim problemem jest przebieg tych dróg przez miasto Bobolice gdzie nakłada się ruch tranzytowy z północy na południe i wschód. Stwarza to wielkie problemy rozwojowe Miasta oraz stanowi dużą uciążliwość w sezonie letnim.
3. Daleko posunięta demoralizacja części społeczeństwa, szczególnie pracowników byłych PGR-ów oraz dużych zakładów produkcyjnych uniemożliwia włączenie ich w nurt przemian i podejmowania samodzielnej lub zbiorowej działalności gospodarczej. Istotnym problemem jest szeroko zakrojone szkolenie szczególnie młodzieży pod kątem przystosowania zawodowego do rzeczywistych potrzeb.
4. Zainwestowanie:
- rolnictwo – część obiektów hodowlanych i gospodarczych będących we władaniu AWRSP ulega systematycznej dekapitalizacji. Zniszczone obiekty stanowią istotny próg rozwojowy. Olbrzymim problemem jest brak zakładów przetwórstwa rolnego. Jest to z jednej strony element negatywny natomiast z drugiej strony stwarza możliwość powstania nowych inwestycji.
 - leśnictwo – zainwestowanie związane z gospodarką leśną w zasadzie jest wystarczające. Podobnie jak w przypadku rolnictwa niewiele jest zakładów przetwórstwa drzewnego natomiast całkowicie nie ma zakładów przetwórstwa runa leśnego i dziczyzny.
 - przemysł, bazy, składy – poza nielicznymi zakładami przetwórstwa rolnego i drzewnego na terenie gminy w zasadzie nie ma innych zakładów produkcyjnych.
 - mieszkalnictwo – występuje budownictwo wielorodzinne, jednorodzinne oraz zabudowa zagrodowa. Problemy mieszkaniowe występują głównie wśród rodzin mieszkających w budownictwie wielorodzinnym (brak mieszkań dla dzieci mieszkańców bloków).
 - turystyka – funkcja ta jest bardzo słabo rozwinięta. Duże rezerwy istnieją zarówno w bazie mieszkaniowej (agroturystyka) jak i w niezainwestowanych i cennych przyrodniczo obszarach.
5. Wartości kulturowe:
Na terenie gminy i miasta znajduje się wiele obiektów i terenów podlegających ochronie konserwatorskiej. Są to przede wszystkim obiekty sakralne, budynki i budowle, dwory, cmentarze, parki, stanowiska archeologiczne. Zdecydowana większość tych obiektów jest w złym stanie technicznym, urządzeniowym i eksploatacyjnym. Wymagają więc one dużych nakładów finansowych i organizacyjnych.
6. Gmina nie posiada większej ilości gruntów komunalnych. Stanowi to wielki problem gdyż ogranicza możliwości ofertowe samorządu i kształtowanie polityki gospodarczej.

2.3. ZAŁOŻENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZE ROZWOJU DLA MIASTA I GMINY BOBOLICE

Założenia zostały opracowane dla obydwu jednostek (miasta i gminy) ponieważ są one ze sobą ściśle związane.

Odrębnie w mieście i gminie można wyróżnić tylko niektóre elementy, które są specyficzne dla każdej z jednostek.

W wyniku przeprowadzonych wielobranżowych analiz przyjęto następujące założenia na okres perspektywiczny (2010 r.):

1. Obszar miasta i gminy nie ulegnie zmianie.
2. Liczba ludności miasta i gminy nie ulegnie zasadniczym zmianom. Na terenie gminy nastąpi nieduże zmniejszenie liczby mieszkańców – do 5500 (**wg stanu w dniu 31.12.2009 r. liczba mieszkańców gminy wynosiła 5438 osób¹**). Na terenie Miasta nastąpi nieduży wzrost liczby mieszkańców – do 5000.
3. Wystąpi proces starzenia się społeczeństwa. Będzie to następstwem obniżenia się przyrostu naturalnego głównie w wyniku spadku urodzeń oraz znacznej emigracji zarobkowej krajowej i zagranicznej (po wstąpieniu do Unii Europejskiej).
4. Średnia wielkość urodzeń kształtować się będzie między 10-12‰ rocznie.
5. W związku z wystąpieniem w perspektywie procesu starzenia się społeczeństwa, należy przygotować obiekty pomocy społecznej, rozwinąć lokalne ośrodki kultury, służby zdrowia itp.
6. Podstawą rozwoju gminy będzie:
 - gospodarka rolna szeroko rozumiana tzn. uprawy, hodowla, przetwórstwo,
 - gospodarka leśna – uprawy leśne, pozyskiwanie i przetwórstwo drewna, dziczyzny oraz runa leśnego,
 - turystyka – szczególnie budownictwo letniskowe oraz tzw. drugi dom.
7. Podstawą rozwoju miasta będzie:
 - Obsługa mieszkańców miasta i gminy w zakresie różnego rodzaju usług i infrastruktury technicznej,
 - Produkcja przemysłowa związana z lokalnymi surowcami (przetwórstwo rolno-spożywcze i drzewne), rozbudowa sektora mieszkaniowego, usługowego i obsługi mieszkańców.
8. Ponieważ podstawą przyszłego społeczeństwa będzie wykształcenie należy na terenie gminy właściwie rozmieścić sieć szkół podstawowych (o wyższym standardzie). Bardzo wskazany byłoby utworzenie małej szkoły średniej (o profilu ogólnokształcącym) w Bobolicach. W oparciu o szkoły należałoby rozwinąć kształcenie języków obcych oraz kursy dokształcające w poszukiwanych w kraju i za granicą zawodach (szczególnie budowlano-montażowych).
9. Budując szkołę średnią należałoby jednocześnie zlokalizować na terenie działki (w miarę możliwości) ogólnodostępną halę sportową oraz basen kąpielowy.
10. Podstawowym problemem mieszkańców i administracji jest bezrobocie. Problem ten można zmniejszyć poprzez:
 - rozwój przetwórstwa rolnego i leśnego opartego głównie o małe zakłady rzemieślnicze,
 - tworzenie gospodarstw rolnych specjalizujących się w produkcji zdrowej żywności, hodowli koni i owiec, agroturystyce oraz uprawiających rośliny wymagające dużego nakładu pracy,
 - rozwój usług turystycznych,
 - rozwój rzemiosła,
 - kształcenie młodzieży i dorosłych w poszukiwanych zawodach.
11. Należy zapewnić mieszkańcom większych wsi w perspektywie zbliżony standard życia jaki będą mieli mieszkańcy Bobolic. Chodzi o takie elementy jak zaopatrzenie w wodę, kanalizację sanitarną, telekomunikację, gaz, służbę zdrowia i oświatę.
12. Należy wykorzystać istniejące wartości miasta i gminy w tym przede wszystkim:
 - dogodne położenie komunikacyjne (na skrzyżowaniu dróg krajowych),
 - dobrej klasy grunty orne oraz dostateczny poziom infrastruktury rolnej,
 - dużą powierzchnię lasów,
 - znaczne rezerwy rąk do pracy,
 - dobrą infrastrukturę techniczną miasta z rezerwami terenowymi i technicznymi,
 - bardzo cenne przyrodniczo i krajobrazowo tereny,

¹ Dane Urzędu Miejskiego w Bobolicach.

- **możliwość rozwoju energetyki ze źródeł odnawialnych poprzez lokalizację na otwartych obszarach rolnych farm elektrowni wiatrowych.**
13. Ograniczyć ilość użytków rolnych przeznaczonych pod zalesienia.

2.4. KIERUNKI OGÓLNE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BOBOLICE

Kierunki zagospodarowania przestrzennego obok założeń społeczno-gospodarczych stanowią podstawowy element przyszłych działań w zakresie gospodarki przestrzennej i polityki inwestycyjnej. W poniższym opracowaniu wydzielono następujące kierunki zagospodarowania w celu łatwiejszego i czytelniejszego ich określenia oraz posługiwania się nimi:

- Kierunki ogólne – odnoszą się do całego terenu opracowania (miasto, gmina) i są syntezą kierunków (ustaleń) branżowych i podstawowych.
- Kierunki branżowe – są to ustalenia w zakresie poszczególnych branż. Obok kierunków ogólnych stanowią główne ustalenia zagospodarowania przestrzennego.

Integralną częścią opisu kierunków zagospodarowania są ustalenia graficzne zawarte na mapach w skali 1:25000 i zatytułowanych:

1. Rysunek studium – Zagospodarowanie i użytkowanie przestrzenne. Infrastruktura techniczna.
2. Rysunek studium – Ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Główne działania, które powinny podjąć władze samorządowe to:

1. Bardzo szeroka promocja istniejącego zainwestowania, terenów oraz możliwości lokalizacyjnych. Wskazaniem byłoby opracowanie wspólnie z np. AWRSP ofert terenowych i inwestycyjnych oraz ich publikacja w środkach masowego przekazu.
2. Szeroko zakrojone działania w zakresie:
 - zmiany mentalności mieszkańców w kierunku podejmowania inicjatyw gospodarczych i pracowniczych poprzez:
 - propagowanie wzorców osób którym się powiodło,
 - informowanie o zapotrzebowaniu na określone produkty lub zawody oraz możliwości uzyskania kredytów i pożyczek,
 - opracowaniu programów branżowych, które stałyby się podstawą do uzyskania różnych form wsparcia finansowego lub zainicjowania branżowych działań inwestycyjnych (Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych, Telekomunikacja Polska, Zakład Energetyczny itp.). Bardzo konieczne jest opracowanie dokumentacji gospodarki ściekowej oraz usuwania nieczystości. W tym zakresie można skorzystać z różnych środków pomocowych na bardzo dogodnych warunkach.
 - pomocy w rozwoju specyficznych upraw rolnych lub hodowli.
3. Ustalenia etapowania inwestycji własnych na terenie miasta i gminy. Dotyczy to przede wszystkim inwestycji infrastruktury technicznej (gospodarka ściekowa, usuwanie nieczystości, zaopatrzenie w wodę) oraz obiektów oświaty i kultury (w tym szkoły średniej).

Rozwój gminy (w powiązaniu z miastem) należy oprzeć przede wszystkim na ich naturalnych i technicznych przesłankach którymi są:

- dobrej klasy gleby na dużej powierzchni użytków rolnych,
- dobra infrastruktura rolna w północnej, środkowej i zachodniej części gminy,
- duża powierzchnia lasów,
- bardzo interesujące i cenne środowisko przyrodnicze wschodniej i północnej części gminy,
- dobra sieć dróg oraz dobre zaopatrzenie w wodę pitną i energię elektryczną,
- przebieg przez gminę dwóch dróg krajowych o znaczeniu międzyregionalnym przecinających się w Bobolicach,
- możliwość doprowadzenia gazu i rozbudowy sieci telefonicznej,
- duża liczba rąk do pracy w tym wykształconej młodzieży,
- **rozległe tereny rolne predysponowane do lokalizacji farm elektrowni wiatrowych.**

Na znacznej części gminy występują gleby III-V klasy, które przedstawiają dużą wartość kulturową i użytkową. Dlatego nie należy dopuścić do ich zalesienia, wieloletniego ugorowania oraz zaniedbania systemu melioracyjnego. Dlatego należy podjąć działania w celu:

- tworzenia rodzinnych gospodarstw rolnych na obszarach byłych rozłogów PGR i MS,
- zabezpieczenia przyległych areałów rolnych do istniejących zakładów rolnych (ferm, gospodarstw),
- adaptacji lub budowy małych zakładów związanych z przetwórstwem rolno-spożywczym,
- rozwoju nowych rodzajów upraw, w tym obok chmielu, innych roślin wymagających specjalnych warunków (sadów, plantacji, itp.),
- użytki zielone powinny być nie tylko bazą paszową ale też głównym zapleczem zielarstwa, które należałoby rozwinąć na tym terenie,

- użytki rolne położone w południowej w częściowo północno-wschodniej części gminy, na terenach silnie pofałdowanych predysponują do rozwoju hodowli zwierząt przeznaczonych na ubój. Chodzi tutaj głównie o bydło opasowe, owce (jagnięta), konie a w przyszłości nawet strusie itp.,
- we wsiach w których istnieje infrastruktura techniczna dostosowana do wymogów technologicznych powinno rozwijać się przede wszystkim przetwórstwo rolno-spożywcze,
- należy podjąć działania w celu rozwoju rolnictwa i sadownictwa proekologicznego. Dotyczy to terenów położonych z dala od dróg krajowych, osłoniętych od północnych wiatrów lasami lub położonych na zboczach o ekspozycji południowej i zachodniej,
- nie można dopuścić do dalszego niszczenia obiektów byłych PGR-ów i innych jednostek społecznych. Część tych terenów można użytkować na cele związane z rolnictwem, a część adaptować na cele produkcyjne.

Lasy zajmują ponad **46%** powierzchni gminy. W lasach i w działalności związanej bezpośrednio z lasami zatrudnionych jest około 500 osób. Mimo dużej masy drzewnej, która pozyskiwana jest co roku, praktycznie wszystko jest wysyłane poza teren gminy. Należy podjąć działania w celu stworzenia w gminie i w mieście zakładów przetwórstwa drzewnego (tartaki, stolarnie, itp.).

Z lasami związane jest również pozyskiwanie dziczyzny i runa leśnego. W całym rejonie brak jest zakładu przetwórczego. Wskazaniem jest stworzenie oferty utworzenia zakładu, w którym by wykorzystywano dziczyznę i runo leśne.

Przez gminę przebiega droga krajowa nr 11 Kołobrzeg – Koszalin – Bobolice – Szczecinek – Poznań oraz droga krajowa **25** Bobolice – Biały Bór – Bydgoszcz (Warszawa). Drogi te krzyżują się w Bobolicach. Z przebiegu tych dróg wynikają w zasadzie tylko uciążliwości a nie pożytki (z wyjątkiem baru „U Kawalca”). Wzdłuż tych dróg należy wybudować stację paliw, zajazdy z dużymi parkingami i usługami handlowo-gastronomicznymi.

Obiekty takie powinny powstać przede wszystkim na kierunku warszawskim w Poroście, na kierunku poznańskim za Bobolicami w rejonie skrzyżowania drogi z dawną linią kolejową oraz w Bobolicach przy wyjeździe do Koszalina.

W przypadku realizacji obwodnicy w Bobolicach trasą dawnej linii kolejowej powinien powstać w rejonie stacji kolejowej wielofunkcyjny zespół usługowy zgodnie z ustaleniami planu miasta.

Dodatkowe funkcje obsługi powinny znaleźć się w Głodowej i Kłaninie.

W niedużym stopniu zostały odkryte i zagospodarowane turystycznie bardzo cenne przyrodniczo tereny. Dotyczy to wschodnich, północnych i częściowo południowych obszarów gminy w tym Doliny Chocieli.

Zagospodarowanie turystyczne należy dostosować do środowiska geograficznego, uwarunkowań ochrony przyrody oraz perspektywicznych trendów wypoczynku.

Ze względu na specyfikę środowiska gminy zaleca się rozwój następujących form wypoczynku:

- budownictwa letniskowego, „drugiego domu”, budownictwa mieszkalno-pensjonatowego i pensjonatowego w obrębie wsi Ubiedrze, Drzewiany, Głodowa, Porost, Górawino, Kępsko, Janowiec,
- ośrodków wypoczynkowych w Poroście,
- moteli przy drogach krajowych w Poroście, Głodowej, Bobolicach (na kierunku poznańskim),
- tworzyć ośrodki wypoczynkowe składające się z zagrody, pola namiotowego i domków turystycznych w obrębie wielohektarowych obszarów przeznaczonych pod zalesienie. W ten sposób powstanie dużo miejsc turystycznych wewnątrz lasów gdzie zapewni się mikroklimat dla osób znerwicowanych, alergików, dzieci itp.

Dla właściwego zagospodarowania turystycznego terenów wskazane jest opracowanie koncepcji zagospodarowania obszarów położonych pomiędzy Janowcem, Porostem i Drzewianami.

Bogactwem gminy jest nadmiar rąk do pracy. Powinno to zachęcać inwestorów do lokalizacji nowych inwestycji lub uruchamiania istniejących obiektów. Problemem jest struktura zawodowa bezrobotnych i chęć podjęcia pracy. Koniecznym wydaje się rozpoczęcie dużych prac w zakresie szkolenia bezrobotnych w zawodach pilnie poszukiwanych w kraju i za granicą (cieśle, spawacze, murarze itp.).

Gmina i miasto słabo znane są inwestorom. Brak jest ofert możliwości lokalizacyjnych, promocji terenów i zasobów. Należy dążyć do stworzenia przyjaznych warunków dla inwestorów (możliwość wykupu gruntów na własność, niskie podatki itp.). Koniecznym jest przygotowanie w Urzędzie stanowiska do spraw rozwoju inwestycyjnego oraz wydanie informatora w którym zawarta by była krótka charakterystyka miasta i gminy, założenia rozwojowe oraz oferty lokalizacyjne.

2.5. ZAGADNIENIA PROGRAMOWE

Na okres perspektywiczny przyjęto następujące wielkości służące tworzeniu programów:

- 1 Liczba mieszkańców gminy wynosić będzie w perspektywie (2010 r.) około 5500 mieszkańców a więc nieznacznie się zmniejszy (**wg stanu w dniu 31.12.2009 r. liczba mieszkańców gminy wynosiła 5438 osób²**). Liczba urodzeń wynosić będzie około 1,0-1,2% co równać się będzie około 60 zdrowych noworodków czyli dla tej liczby trzeba zapewnić w przyszłości miejsca w szkole.
- 2 Liczba mieszkańców miasta wyniesie około 5000 (nieznacznie wzrośnie) co przy podobnej jak w gminie 1,0-1,2% liczbie urodzeń spowoduje konieczność zapewnienia co roku około 55 miejsc w klasach.
- 3 Pomimo stosunkowo znacznej liczby urodzeń nie przyjmuje się proporcjonalnego wzrostu liczby mieszkańców Miasta i gminy ponieważ zakłada się znaczną emigrację zarobkową i edukacyjną. Proces ten nasili się szczególnie po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej.
- 4 Ze względu na nieokreślony rozwój struktur i form usług oraz polityki społecznej trudno jest w studium określić inne zapotrzebowania programowe takie jak przedszkola lub żłobki. Przyjęto, że na terenie gminy takie formy usług nie będą rozwijane a ewentualna lokalizacja wybranych, ponadlokalnych usług powinna mieć miejsce we wsiach II-go poziomu obsługi (2.6.1. Zagospodarowanie przestrzenne i osadnictwo).

² Dane Urzędu Miejskiego w Bobolicach.

2.6. BRANŻOWE UWARUNKOWANIA I KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BOBOLICE

Cześć ustaleń branżowych w zakresie uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zostały naniesione na planszy w skali 1:25000 zatytułowanej „Rysunek studium - Zagospodarowanie i użytkowanie przestrzenne. Infrastruktura techniczna”.

Pozostałe elementy składające się na ochronę wartości kulturowych i środowiska przyrodniczego naniesiono na planszy w skali 1:25000 zatytułowanej „Rysunek studium - Ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego”.

Uwaga.

Uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego zawarte w niniejszym opracowaniu należy traktować jako wytyczne określające przyszłe zainwestowanie i politykę związaną w szerokim jego znaczeniu z gospodarką przestrzenną.

Należy się nimi kierować przede wszystkim przy sporządzaniu planów miejscowych, programów, koncepcji projektowych. Wszędzie tam, gdzie nie ma wyraźnie określonych nakazów i zakazów przedstawiony materiał należy traktować jako wytyczne do sporządzania dokumentacji i podjęcia określonych czynności organizacyjnych.

O ostatecznym przekształceniu ww. wytycznych (uwarunkowań i kierunków) w prawo zadecyduje Rada w postaci uchwalenia planu miejscowego w którym wytyczne albo staną się prawem albo zostaną odrzucone.

Zaproponowane objęciem ochroną wartości przyrodnicze i kulturowe należy traktować jako potencjalne możliwości, które mogą być ustanowione zgodnie **z przepisami odrębnymi**.

Do czasu podjęcia decyzji prawnych wskazanym jest prowadzenie na ich obszarze polityki, która nie spowoduje zniszczenia, o ile wcześniej nie podjęto innych decyzji administracyjnych np. przeznaczenie cennych przyrodniczo terenów pod stawy rybne. W tym wypadku obowiązuje decyzja administracyjna. Jeżeli wygaśnie ważność decyzji administracyjnej wskazane jest podjęcie działań ochronnych. Jednak ostateczne warunki ochrony muszą być określone w decyzjach ustanawiających formę prawną ochrony.

2.6.1. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I OSADNICTWO

W perspektywie zagospodarowanie przestrzenne gminy nie ulegnie większym zmianom. Z pewnymi przekształceniami i zmianami należy się liczyć w Bobolicach.

Główne zmiany w użytkowaniu terenów gminy i osadnictwie polegać będą na:

- zmniejszeniu użytków rolnych o około 1600 ha poprzez ich zalesienie i zwiększenie w ten sposób powierzchni zalesionej o ww. wielkość,
- zwiększeniu zainwestowania turystycznego poprzez budowę domków letniskowych, „drugich domów” i pensjonatów głównie w Ubiedrze i pomiędzy Porostem i Drzewianami,
- zanikiem części istniejącego budownictwa rozproszonego, zlokalizowanego z dala od dróg utwardzonych,
- powstawaniem w dalszej przyszłości nowych siedlisk (ale w rejonach o dobrej infrastrukturze) powstałych w wyniku parcelacji gospodarstw społecznych w rejonach o dobrych glebach,
- zmniejszeniu się ilości małych gospodarstw,
- odpływie do miast ludności mieszkającej w budownictwie wielorodzinnym na wsi,
- adaptacji na cele turystyczne lub na tzw. „drugi dom” starych siedlisk, szczególnie w atrakcyjnych krajobrazowo terenach,
- adaptacji na cele przetwórstwa rolnego i leśnego wielu siedlisk rolnych lub budowę na ten cel wielu nowych obiektów,
- powstawaniem dużej ilości stawów rybnych dla celów gospodarczych lub turystycznych,
- budowie obiektów usługowych wzdłuż dróg krajowych szczególnie we wsiach Kłanino, Głodowa, Porost i w Bobolicach,
- budowie w perspektywie drogi ekspresowej Koszalin – Poznań z obwodnicami Kłanina, Przydarginia i Bobolic,
- zanikiem wielu małych wsi,
- w oparciu o część zakładów rolnych byłych PGR-ów, MS, SKR-ów powstaną przedsiębiorstwa produkcyjne,
- znacznemu podwyższeniu ulegnie standard życia na wsi. Większość wsi będzie miała gaz, pełny dostęp do telefonów przewodowych a więc m.in. Internetu, kanalizację sanitarną i wodę z sieci wiejskiej,
- we wsiach prowadzona będzie działalność rolnicza, przetwórcza, rzemieślnicza i usługowa a w niektórych również turystyczna. Całkowicie zaniknie nowe budownictwo wielorodzinne na rzecz jednorodzinne,
- rozbudowana zostanie infrastruktura techniczna i usługowa,
- **zlokalizowane zostaną farmy elektrowni wiatrowych.**

Bardzo trudno jest obecnie przedstawić przyszłościową koncepcję osadnictwa. Wynika to z wielu przyczyn, głównie jednak wielką niewiadomą jest przyszłościowe przekształcenie osadnictwa i zainwestowania byłych PGR-ów i obiektów Ministerstwa Sprawiedliwości oraz zasady kształtowania się usług oświaty, kultury i zdrowia.

Na podstawie obecnego zainwestowania i rozmieszczenia ludności oraz przyjętych założeń, że mimo wszystko usługi powinny być w miarę blisko użytkowników oraz, że we wsiach rozwiną się usługi, małe zakłady przetwórcze i rzemieślnicze można przyjąć następującą koncepcję osadnictwa i obsługi ludności:

1. Na terenie miasta i gminy mogą ukształtować się trzy poziomy funkcjonowania osadnictwa. Poziomy te uwarunkowane są obecnym zainwestowaniem, powiązaniem komunikacyjnymi i środowiskiem geograficznym (lasy, doliny rzeczne itd.).
Przestrzennie można wyróżnić kilka zespołów osadniczych, które charakteryzowałyby się podobnymi cechami i w skład każdego zespołu wchodziłaby grupa wsi.
Największy poziom obsługi I-go stopnia pełnić będą Bobolice w których skoncentrowane będzie najwięcej usług o najszerszym zakresie obsługi.
Wsie II-go stopnia będą pełnić rolę obsługi grupy wsi. W tych wsiach może być zlokalizowana większość z następujących usług: szkoła podstawowa, kościół, sklepy, cmentarz, remiza straży pożarnej, obsługa łączności itp.
Wsie III-go stopnia to pozostałe wsie wśród których będą wsie o skoncentrowanej i rozproszonej zabudowie.
2. Miasto Bobolice obsługiwałoby również przyległe wsie w zakresie II-go poziomu obsługi. Dotyczyłoby to następujących większych wsi: Łozice, Głodowa, Dobrociechy, Chociwle, Janowiec, Radwanki, Nowosiółki, Ostrówek, Opatówek, Porost itp.

3. Na terenie gminy wyróżnić można kilka zespołów osadniczych z których każdy składałby się ze wsi II-go stopnia obsługi i wsi obsługiwanych. Zakłada się zespoły osadnicze z następującymi wsiami II-go stopnia obsługi:
- GOZD - wsie Ubiedrze, Kurowo, Cybulino i inne wsie tego rejonu,
 - DARGIŃ – wsie Krępa, Świelino, Bożniewice, Wójcino i inne przyległe wsie,
 - KŁANINO - wsie Wilczogóra, Kępno, Przydargiń i przyległe wsie,
 - CHMIELNO - wsie Ujazd, Nowe Łozice, Jatynia i przyległe wsie,
 - DRZEWIANY - wsie Stare Borne, Górawino, Kępsko, Trzebień i przyległe wsie.
- Skonstruowanie tak idealnego układu strukturalno-przestrzennego jest oczywiście trudne ale powinno się do niego dążyć.
4. Zakłada się, że główny układ osadniczy na terenie gminy nie ulegnie zasadniczym zmianom. Należy liczyć się z zanikiem części osadnictwa rozproszonego ale w to miejsce może powstać nowe osadnictwo rozproszone związane z parcelacją byłych PGR-ów i gospodarstw MS. Nowe siedliska powinny jednak być lokalizowane w pobliżu dróg utwardzonych i istniejącej infrastruktury. Rozproszone osadnictwo może być również związane z lokalizacją obiektów turystycznych, szczególnie wzdłuż dróg krajowych oraz we wschodniej części gminy (Porost, Drzewiany) gdzie występują wartościowe krajobrazowo tereny.

Uwarunkowania i kierunki podstawowe zagospodarowania przestrzennego zostały przedstawione obok części ustaleń branżowych na mapie w skali 1:25000 zatytułowanej „Rysunek studium - Zagospodarowanie i użytkowanie przestrzenne. Infrastruktura techniczna”. Treścią „Kierunków podstawowych zagospodarowania przestrzennego” są ustalenia zagospodarowania i użytkowania terenów i obiektów odnoszących się do poszczególnych jednostek osadniczych lub wydzielonych obszarów.

CHMIELNO – adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania, zachować układ przestrzenny wsi, który podlegać będzie ochronie WKZ oraz starodrzew – aleje, możliwość zabudowy plombowej w nawiązaniu do istniejącej architektury wsi. Zakaz lokalizacji dużych obiektów lub uciążliwych funkcji w obrębie zabytkowego układu, które naruszyłyby wartości konserwatorskie. Podstawową funkcją wsi jest rolnictwo indywidualne. Gospodarka ściekowa oparta o indywidualne oczyszczanie lub odprowadzenie ścieków do wsi Ujazd. Wieś o II-gim stopniu obsługi. Ochroną należy objąć wszystkie cenne przyrodniczo elementy (patrz pkt 2.6.3. „Ochrona środowiska przyrodniczego”).

UJAZD – możliwość budowy różnorodnych obiektów w obrębie dawnego gospodarstwa uspołecznionego i zainwestowania, modernizacja istniejących budynków gospodarczych, mieszkaniowych i oczyszczalni ścieków. Predysponowane kierunki rozwoju zainwestowania wzdłuż drogi do Wełdkowa i Dzieciotłowa. Ochronie prawnej podlega park podworski, projektuje się poddać ochronie wąwóz i starodrzew.

KRĘPA - adaptacja układu i funkcji, możliwość modernizacji zainwestowania, predysponowane kierunki rozwoju zainwestowania - zabudowa plombowa, wykluczyć z zabudowy mieszkaniowej kierunek na wieś Świelino ze względu na lokalne uciążliwości. Ochronie prawnej podlega park podworski. Docelowo ścieki odprowadzane do oczyszczalni ścieków, wieś planowana do gazyfikacji.

LUBOWO – możliwość rozwoju funkcji mieszkaniowej i turystycznej w obrębie starej zabudowy. Ośrodek turystyczny - zakaz dalszej rozbudowy, konieczne natychmiastowe rozwiązanie gospodarki ściekowej poprzez odprowadzenie ścieków do oczyszczalni lub szczelnego zbiornika zbiorczego. W przeciwnym wypadku po 2005 roku nie należy dopuścić do dalszego jego eksploataowania.

ŚWIELINO – adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania, wskazana zabudowa plombowa, wykluczyć nowe zainwestowanie mieszkaniowe w strefie uciążliwości fermy, możliwość rozwoju wsi w kierunku wschodnim. Ochronie prawnej podlega pałac z przyległym parkiem. Docelowo ścieki należy odprowadzić do oczyszczalni. Zakłada się zaopatrzenie wsi w gaz.

BOŻNIEWICE – adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania, wskazane nowe zainwestowanie wzdłuż drogi do Bobolic i wsi Dargiń. Ochronie prawnej podlega zespół dworsko-parkowy. Docelowo ścieki należy odprowadzić do oczyszczalni. Zakłada się zaopatrzenie wsi w gaz.

DARGIŃ – adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania, preferowana zabudowa plombowa nawiązująca podstawowymi cechami architektonicznymi do otoczenia. Ze względu na fakt, iż wieś

zaliczona została do II-go poziomu wskazane jest lokalizowanie tutaj różnorodnych usług. Nieograniczone przestrzenie kierunki rozwoju i funkcje w skali lokalnej. Zaopatrzenie w wodę z Bożniewic, ścieki docelowo odprowadzić do oczyszczalni, przewiduje się gazyfikację wsi. Ochronie prawnej podlega dwór z przyległym parkiem.

DOBROCIECHY – adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania, preferowany kierunek nowego zainwestowania wzdłuż dróg krajowych. Modernizacja byłego zakładu rolno-produkcyjnego musi uwzględniać szczególną ochronę środowiska ze względu na sąsiedztwo rzeki i parku. Pilną sprawą jest rozwiązanie gospodarki ściekowej poprzez odprowadzenie ścieków do oczyszczalni. Zakłada się w perspektywie gazyfikację wsi. Ochronie prawnej podlega były pałac w którym aktualnie znajduje się szkoła oraz park.

KŁANINO – adaptacja i modernizacja i istniejącego zainwestowania, wieś II-go poziomu obsługi możliwość lokalizacji różnorodnego zainwestowania - mieszkalnictwo, usługi, rolnictwo, zakłady produkcyjno-magazynowe. Zabezpieczyć należy pas terenu od strony zachodniej pod drogę ekspresową (patrz ustalenia komunikacyjne) i gazociąg w/c. Lokalizacja nowego zainwestowania powinna odbywać się albo w zabudowie plombowej (nawiązać architekturę do otoczenia) lub wzdłuż lokalnych dróg z uwzględnieniem odległości od projektowanej drogi ekspresowej. Ścieki z całej skoncentrowanej zabudowy wsi odprowadzić do oczyszczalni, projektuje się zaopatrzenie wsi w gaz ze stacji redukcyjnej gazu w Bobolicach. Ochronie prawnej podlega układ dworsko-parkowy wraz ze starą zabudową. Opracować dla wsi plan miejscowy w przypadku realizacji dużych inwestycji lub w rejonie przebiegu drogi krajowej W pld. części wsi węzeł drogowy pod który należy zarezerwować teren. Kilka budynków ulegnie likwidacji w przypadku budowy drogi.

PRZYDARGIŃ - adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania. W obrębie zwartej zabudowy przy drodze nr 11 należy uwzględnić przebieg drogi ekspresowej. Lokalizacja trasy powinna wynikać z koncepcji drogowej, którą należy jak najszybciej opracować. Część budynków ulegnie wyburzeniom.

UBIEDRZE - adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania, możliwość rozwoju, oprócz funkcji rolniczej, turystyki wzdłuż drogi wiejskiej przebiegającej z boczem dolinym. Architektura obiektów musi nawiązywać do istniejącego zainwestowania i krajobrazu. **Przez wieś przebiega rowerowy Szlak pełnika europejskiego**

GOZD - adaptacja i modernizacja i istniejącego zainwestowania, zachować ulicowy charakter wsi z cenną starą zabudową w zachodniej części wsi, nową zabudowę plombową dostosować do starej tak pod względem głównych cech architektonicznych jak i linii zabudowy. Wieś II-go poziomu obsługi, możliwość lokalizacji różnorodnych funkcji głównie poza zachodnią częścią wsi. Zakłada się odprowadzenie ścieków do oczyszczalni oraz zaopatrzenie wsi w gaz. Przez wieś przebiegać będzie gazociąg wysokiego ciśnienia do Polanowa oraz gazociąg średniego ciśnienia.

KUROWO – adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania, zachować zabytkowy układ przestrzenny wsi wraz ze starą zabudową, nowe budownictwo w zabudowie plombowej musi nawiązać pod względem głównych cech architektonicznych i linii zabudowy do starego budownictwa. Preferowane kierunki rozwoju - do leśniczówki i wsi Cybulino. Ścieki należy odprowadzić do lokalnej oczyszczalni którą należy rozbudować i podłączyć ścieki ze wsi Cybulino. Zakłada się gazyfikację wsi. Zachować pasy wiatrochronne.

CYBULINO - adaptacja, modernizacja i rozbudowa istniejącego zainwestowania, możliwość lokalizacji nowych obiektów głównie w kierunku wsi Kurowo. Ochronie prawnej podlega zespół pałacowo-parkowy, chronić należy też pasy wiatrochronne. Wykluczyć z zabudowy zbocze pradoliny. Ścieki należy odprowadzić do oczyszczalni w Kurowie po przebudowie. Gazyfikacja wsi.

STARE BORNE – adaptacja, modernizacja i rozbudowa istniejącego zainwestowania, możliwość lokalizacji nowych obiektów głównie w kierunku wsi Drzewiany. Dopuszcza się adaptację istniejących obiektów gospodarczych na różnorodne funkcje w tym produkcyjno-magazynowe. Ścieki należy odprowadzić do lokalnej oczyszczalni, projektuje się gazyfikację wsi. Cała wieś docelowo znajdzie się w parku krajobrazowym. Przez wieś przebiega wielofunkcyjny szlak turystyczny - **szlak rowerowy Greenway – Naszyjnik Północy**.

DRZEWIANY - adaptacja, modernizacja i rozbudowa istniejącego zainwestowania, możliwość lokalizacji nowych obiektów w obrębie zabudowy i w dowolnych kierunkach wzdłuż dróg. Podstawowe elementy architektoniczne nowych budynków oraz linii zabudowy (wzdłuż drogi **wojewódzkiej** do Starego Bornego) muszą nawiązywać do istniejących budynków. Układ przestrzenny wsi (ulicówka) podlegać będzie ochronie WKZ. Wieś docelowo znajdzie się w parku krajobrazowym. Ścieki należy odprowadzić do oczyszczalni w Starym Bornem (po modernizacji) lub do lokalnych oczyszczalni. Zakłada się gazyfikację wsi. Przez wieś przebiega wielofunkcyjny szlak turystyczny - **dwa szlaki rowerowe: Greenway – Naszyjnik Północy i Czarny szlak**. Wieś II-go poziomu obsługi z dominującymi funkcjami rolnictwo, turystyka, usługi, zakłady produkcyjne i rzemiosło. Wskazane jest wykonanie planu miejscowego po opracowaniu koncepcji zagospodarowania terenu pojeziernego zawartego pomiędzy Janowcem i Drzewianami (w uzasadnionym przypadku).

POROST – adaptacja, modernizacja i rozbudowa istniejącego zainwestowania mieszkaniowo-gospodarczego. Zachować stary układ przestrzenny i starą zabudowę. Można wprowadzić zabudowę plombową (w tym turystyczną) pod warunkiem wkomponowania jej w otoczenie. Główne funkcje wsi to turystyka i rolnictwo. Dla części turystycznej wsi (nad jeziorem Chlewe Wielkie) ustanawia się czasowo zakaz nowej zabudowy w obszarze granic wyznaczonych przez przyległe drogi (nie dotyczy to istniejących ustaleń planu miejscowego do czasu jego ważności). Po 1999 r. (kiedy utracą moc obowiązujące plany) należy nie dopuścić do realizacji dużego zainwestowania wynikającego z obecnych ustaleń planów. Podstawą zagospodarowania tego rejonu powinna być wcześniej wykonana koncepcja projektowa, która powinna ostatecznie określić możliwość zainwestowania tego terenu a później plan miejscowy. Pilną potrzebą jest podłączenie wsi do kanalizacji ogólnej i odprowadzenie ścieków do oczyszczalni. Docelowo zakłada się gazyfikację wsi. Dalsze możliwości rozwojowe wsi w zakresie turystyki powinny wynikać z koncepcji zagospodarowania terenu pojeziernego zawartego pomiędzy Janowcem i Drzewianami.

CHOCIWLE - adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania, należy unikać rozbudowy rozproszonej szczególnie z dala od utwardzonych dróg, zakłada się gazyfikację wsi z gazociągu z Bobolic i podłączenie do kanalizacji sanitarnej Bobolic. Lokalizacja funkcji turystycznej wzdłuż drogi krajowej **25**,

KĘPSKO – adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania. Możliwość rozbudowy głównie w obrębie wsi w postaci budownictwa plombowego. Ochronie podlega dwór wraz z parkiem. Modernizacja oczyszczalni ścieków, zlikwidować spływ ścieków do rowu. Możliwość rozwoju turystyki w obrębie doliny rzecznej. Ze względu na eksponowane terenowo położenie wsi koniecznym jest dostosowanie architektury do krajobrazu.

TRZEBIEŃ – adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania, ochronie prawnej podlega dwór z przyległym parkiem. Możliwość lokalizacji nowej zabudowy wzdłuż drogi dojazdowej.

OPATÓWEK – adaptacja i modernizacja istniejącego zainwestowania. Lokalizacja funkcji mieszkaniowej z dala od obiektów uciążliwych. Zachować cenny drzewostan. Konieczność modernizacji oczyszczalni ścieków lub odprowadzenia ścieków do Bobolic. Od strony zachodniej eksponowaną ścianę budynków gospodarczych przesłonić zielenią wysoką. Dla niższych wsi można dopuścić adaptację, modernizację i rozbudowę istniejącego zainwestowania, możliwość budowy funkcji siedliskowych, mieszkaniowych ewentualnie z usługami i rzemiosłem);

JANOWIEC – wskazane zainwestowanie wzdłuż drogi dojazdowej do wsi od drogi krajowej **S11**,

OSTRÓWEK - wskazane zainwestowanie wzdłuż drogi dojazdowej do wsi od drogi krajowej **S11** z zachowaniem warunków drogi ekspresowej. W rejonie skrzyżowania obydwu dróg można zlokalizować funkcje usługowe związane z obsługą podróżnych. Uwzględnić poszerzenie drogi krajowej.

ŁOZICE – przede wszystkim wskazana zabudowa w obrębie zwartej zabudowy, poddać ochronie wartościowy drzewostan.

NOWE ŁOZICE – wskazana rozbudowa wzdłuż drogi utwardzonej.

STARE ŁOZICE – wskazana rozbudowa wzdłuż drogi do wsi Łozice, rozbudowa cegielni.

NOWOSIÓŁKI – wskazana rozbudowa wzdłuż drogi wewnętrznej, ochronie prawnej podlega dwór i przyległy park.

RÓŻANY – rozbudowa wewnątrz wsi i przy drodze dojazdowej.

WOJĘCINY – rozbudowa po drugiej stronie zabudowy mieszkalnej. Możliwość adaptacji obiektów gospodarczych na różnorodne funkcje. Ochronie prawnej podlegać będzie projektowany zespół przyrodniczo – krajobrazowy.

WILCZOGÓRA – rozbudowa w obrębie istniejącego zainwestowania, ochronie prawnej podlega dwór wraz z przyległym parkiem.

GÓRAWINO – wskazana rozbudowa (w tym turystyczna) wzdłuż dróg utwardzonych oraz w rejonie międzynarodowego wielofunkcyjnego szlaku turystycznego. **Przez wieś przebiega szlak rowerowy Greenway – Naszyjnik Północy.**

DARŻEWO – nie zakłada się rozbudowy wsi ze względu na sąsiedztwo obiektu specjalnego, który zostaje adaptowany.

W obrębie zabudowanej części wszystkich wsi dopuszcza się lokalizację nowych funkcji w tym rolnych, usługowych, produkcyjnych, itp.

W stosunku do pozostałych wsi (powyżej nie wymienionych) nie zakłada się zakazu rozbudowy lecz o ile nie ma racjonalnych, wyjątkowych przesłanek należy unikać ich rozbudowy.

W osadnictwie należy dążyć do koncentracji zainwestowania. Główne kierunki rozwoju osadnictwa i związanej z nimi infrastruktury technicznej powinny odbywać się wzdłuż następujących kierunków:

- Bobolice – Gozd – Cybulino – Kurowo,
- Bobolice – Chociwle – Drzewiany – Stare Borne,
- Bobolice – Głodowa,
- Głodowa – Dobrociechy – Dargiń – Kępa,
- Bobolice – Porost.

Zakazuje się lokalizacji funkcji turystycznych (kubaturowych) i innych, które mogą spowodować uciążliwość dla środowiska nad jeziorami lobeliowymi i innymi cennymi przyrodniczo jeziorami w odległości do 100 m od brzegu oraz w obszarach źródłiskowych rzek.

Wskazaniem jest wykonywanie planów miejscowych w rejonie wsi Janowiec – Porost – Drzewiany do czasu wykonania koncepcji zagospodarowania przestrzennego.

Lokalizacja stawów rybnych w obszarach chronionych i projektowanych do ochrony wymaga pozytywnej opinii wykonanej przez rzeczoznawcę (biegłego) w zakresie środowiska przyrodniczego – biologa.

Możliwość odtworzenia starych, zniszczonych budowli lub wykorzystanie dawnych lokalizacji np.: młynów wodnych o ile nie spowoduje to zniszczenia cennego biotopu.

Powyższe zapisy nie wyczerpują wszystkich możliwości zainwestowania i ograniczeń inwestycyjnych. Należy traktować je jako podstawowe zasady i perspektywy od których można dokonać odstępstwa o ile uzasadnione zostanie to przez istniejącą sytuację i zainwestowanie.

Z planowanych opracowań planów miejscowych wsi można zrezygnować w przypadku lokalizacji małych inwestycji lub położonych w tzw. miejscach niekonfliktowych.

2.6.2. TURYSTYKA

Funkcja turystyczna powinna stać się jedną z kilku ważnych funkcji miasta i gminy Bobolice. Może ona rozwijać się wzdłuż dróg krajowych w takich wsiach jak Głodowa, Porost oraz w Bobolicach i na terenach atrakcyjnych przyrodniczo.

Terenami atrakcyjnymi dla turystyki są:

- dolina rzeki Chocieli,
- dolina rzeki Radwi (pradolina) wraz z jej źródłiskowymi przedłużeniami – Łęczna i Debrzyca,
- teren o dużym zróżnicowaniu wysokościowym zawarty pomiędzy Janowcem, Porostem i Drzewianami składający się z kilkunastu niedużych jezior, licznych oczek połodowcowych i lasów, bardzo słabo zabudowany.

Wzdłuż dolin warunki rozwoju turystyki są ograniczone ze względu na ich zalesienie. Na terenach otwartych szczególnie na zboczach można lokalizować pojedyncze niewielkie obiekty mieszkalno –

pensjonatowe lub turystyki specjalistycznej związane z turystyką pieszą, rowerową, konną, zbieractwem runa leśnego lub myślistwem.

W rejonie pojeziernym można rozwijać nie tylko wyżej wymienione formy ale również funkcje związane z wodą a więc sporty wodne (kajakarstwo) i wędkarstwo a zimą łyżwiarstwo. Mała powierzchnia akwenów wodnych oraz trudna dostępność linii brzegowej uniemożliwia rozwoju żeglarstwa.

Bardzo wskazanym jest tutaj wypoczynek związany z obserwacją przyrody. W przyszłości należy liczyć się z zapotrzebowaniem terenów na budowę tzw. drugiego domu. Będzie to bardzo ważne zjawisko, które trzeba będzie uwzględnić w planach miejscowych.

Wśród gospodarzy szczególnie w obrębie wyżej wymienionych terenów bardzo wskazanym jest propagowanie agroturystyki.

Lokalizacja wielu obiektów turystycznych typu „drugi dom”, turystyka konna, pojedyncze obiekty letniskowe powinna odbywać się przede wszystkim w rejonach zainwestowanych części wsi. Umożliwia to wykorzystanie istniejącej lub projektowanej infrastruktury technicznej, sprzyja rozwojowi wsi, stwarza warunki bezpiecznego pobytu.

Głównymi centrami turystycznymi powinny być wsie Porost i Drzewiany. Dla tych wsi wskazanym jest opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem rozwoju funkcji turystycznej oraz skoncentrować środki na infrastrukturę techniczną.

Innym rejonem turystycznym powinna być wieś Głodowa w której może nastąpić rozwój funkcji turystycznej związanej głównie z obsługą ruchu samochodowego.

Obiekty turystyczne można lokalizować również we wsiach Górawino, Ubiedrze, Lubowo oraz Kępno.

Dla celów rekreacyjnych można również adaptować dwory znajdujące się w wielu wsiach oraz wykorzystać leśniczówki.

Można przyjąć, że na terenie gminy w perspektywie będzie mogło wypoczywać 2000 – 2500 osób.

W przypadku budowy obwodnicy drogowej przechodzącej przez Bobolice trasą dawnej linii kolejowej w rejonie byłego dworca kolejowego wąskotorowego wskazanym jest zrealizować wielofunkcyjny zespół obsługi podróżnych (parkingi, sklepy, motel, stacja obsługi pojazdów i turystów).

Niezwykle ważnym elementem turystycznym powinien być odcinek Międzynarodowego Wielofunkcyjnego Szlaku Turystycznego (szlak rowerowy) przebiegający trasą dawnej linii kolejowej Grzmiąca – Bobolice – Polanów. Wzdłuż tej trasy można zaadaptować wiele istniejących obiektów na cele turystyczne (pokoje gościnne, usługi handlu, gastronomii, pensjonaty itp.).

Uzupełnieniem Wielofunkcyjnego Szlaku Turystycznego powinna być sieć szlaków rowerowych niższego rzędu łącząca atrakcyjne elementy środowiska geograficznego. Szlaki takie poprowadzono w następujący sposób:

- szlak Bobolice – Porost (kąpielisko) o długości 7 km – znaczenie lokalne, łączy Porost z Bobolicami, możliwość przedłużenia szlaku do Sępólna Małego,
- szlak Buszynko – Porost – Orawka,
- szlak Bobolice – Głodowa – Bożniewice (szlakiem zlikwidowanej kolejki) do Wojęcina,
- szlak Bobolice – dolina Chocieli do Ubiedrza i dalej do drogi Mostowo – Drzewiany.

Przez gminę przechodzi zielony szlak turystyczny pieszy – Mostowo, Kurowo, Cybulino, Wietrzno, Polanów.

Przez północną część gminy przebiega turystyczny szlak kajakowy rzeki Radew. Zaczyna się on w Żydowie (jez. Kwiecko) i w obrębie gminy ma on około 15 km długości. Jest to jeden z najbardziej malowniczych szlaków wodnych. Niestety nie jest on odpowiednio zagospodarowany i spopularyzowany. Byłoby dobrze zbudować nad Radwią stację wodną w opuszczonej wsi Bobrowo.

Pod zainwestowanie wypoczynkowe (budownictwo letniskowe, pensjonatowe „drugi dom” itp.) najbardziej wskazany jest obszar tzw. „Pojezierza Porost” od Janowca po Drzewiany. Ponieważ jest to teren bardzo wrażliwy na działalność człowieka (małe powierzchnie wodne, duże zróżnicowanie terenu, występowanie jezior bezodpływowych) wskazanym jest opracowanie dla tego obszaru koncepcję zagospodarowania w skali 1:10000. W koncepcji należy określić tereny całkowicie wykluczone z zabudowy, układ strukturalno – funkcjonalny zainwestowania, zasady kształtowania krajobrazu, architektury, infrastruktury technicznej, obszary cenne przyrodniczo itp.

Teren należy zainwestować ekstensywnie biorąc pod uwagę to iż w przyszłości będzie on znajdował się w parku krajobrazowym.

Potencjalnymi obszarami turystycznym jest Pradolina Pomorska i dolina rzeki Chocieli. W Pradolinie można rozwinąć w ograniczonej wielkości turystykę w Lubowie oraz zbudować stację wodną z obiektami towarzyszącymi we wsi Bobrowo nad Radwią.

Dolina Chocieli zostanie objęta ochroną prawną przyrodniczą (obszar chronionego krajobrazu). Jednocześnie jest to teren atrakcyjny dla celów **turystycznych**. Główne zainwestowanie turystyczne można dopuścić wzdłuż drogi przez Ubierze równoległe do doliny.

Na pozostałym terenie, szczególnie w eksponowanych obszarach, nie można dopuścić do zabudowy, **z uwzględnieniem możliwych do realizacji farm elektrowni wiatrowych położonych na terenach rolnych otwartych**. Wskazaniem jest wykonanie koncepcji zagospodarowania wschodniego zbocza doliny rzeki Chocieli łącznie z lokalizacją siedlisk rolnych.

2.6.3. OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Stan ochrony środowiska przyrodniczego przedstawiony został w rozdziale 1.5. „Ochrona środowiska przyrodniczego” w opracowaniu branżowym „Waloryzacja przyrodnicza gm. Bobolice” załączonej do dokumentacji „Przyrodnicze obszary i obiekty prawnie chronione” oraz na mapie w skali 1:25000 „Rolnictwo, leśnictwo. Wartości przyrodnicze i kulturowe”.

Do obszarów prawnie chronionych proponuje się włączyć strefę ochronną ujęcia wody Mostowo oraz większą część Głównych Zbiorników Wód Podziemnych.

Należy zaznaczyć, że wszystkie wymienione powyżej rodzaje ochrony tworzą systemy obejmujące kilka jednostek administracyjnych i geograficznych.

Pozostawia się wszystkie rezerваты i pomniki przyrody (zapisane w rozdziale 1.5. „Ochrona środowiska przyrodniczego” – stan istniejący).

W wyniku prac nad Studium zaleca się utworzenie następujących form ochrony:

- 1 park krajobrazowy,
- 1 obszar chronionego krajobrazu,
- 8 rezerwatów przyrody (oprócz 3 istniejących),
- 8 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych,
- 63 użytki ekologiczne,
- 1 stanowisko dokumentacyjne,
- pomniki przyrody (aleje, pojedyncze drzewa lub grupy drzew, głązy narzutowe),
- ochronę gatunkową rzadkich i zagrożonych roślin.

Parki podworskie i cmentarze objęte są ochroną WKZ i dlatego zostały pominięte w poniższym opracowaniu (znajdują się w opracowaniu – „Wartości kulturowe”).

W studium wyznaczono korytarze ekologiczne, które nie są formą ochrony prawnej ale przy pracach projektowych (inwestycyjnych) należy uwzględnić fakt występowania takiej formy i nie dopuścić do jej zniszczenia. Korytarze ekologiczne mają zapewnić swobodę penetracji zwierząt i roślin wzdłuż korytarza.

Obiekty i obszary projektowane do objęcia ochroną (łącznie z adaptowanym stanem istniejącym) zostały zaznaczone na mapie w skali 1:25000 „Rysunek Studium – Ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego”.

Oprócz bardzo cennych przyrodniczo składników środowiska, które mogą zostać objęte ochroną prawną na terenie gminy znajduje się dużo ciekawych i wartościowych biotopów i ekosystemów, które nie zostały zakwalifikowane do ochrony. Należy je jednak również chronić gdyż stanowią cenny składnik środowiska.

Wykaz wszystkich cennych obszarów i obiektów, które zostały lub też nie zostały objęte ochroną prawną zawarty jest w odrębnym opracowaniu pt. „Waloryzacja przyrodnicza gm. Bobolice. Zagadnienia geobotaniczne”.

Należy zwrócić uwagę, że w trakcie precyzowania ostatecznych form ochrony, po uwzględnieniu wszystkich uwarunkowań nieco zmieniono ostateczne klasyfikacje ochronne i ilość obiektów w stosunku do materiałów zawartych w „Waloryzacji przyrodniczej”.

Projektuje się objąć ochroną wszystkie cenne obiekty przyrodnicze, obszary na których występuje dużo wartościowych składników środowiska, tereny o cennych wartościach krajobrazowych.

W obrębie gminy projektuje się następujące formy ochrony:

1. Szczecinecko – Polanowski Park Krajobrazowy. Obejmie on wschodnią i północno – wschodnią część gminy. W skład Parku wchodzi projektowane rezerваты, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i obszar chronionego krajobrazu. W okresie początkowym formą przejściową byłby obszar chronionego krajobrazu. W związku z utworzeniem Parku zrezygnowano z istniejącego na tym terenie obszaru chronionego krajobrazu „Okolice Żydowo – Biały Bór”. Dla Parku należy jak najszybciej wykonać szczegółową inwentaryzację przyrodniczą oraz opracować dokumentację I-szego etapu ochrony czyli obszaru chronionego krajobrazu w celu zachowania istniejących cennych walorów.
2. Dolinę Chocieli postanowiono objąć ochroną prawną. Najwłaściwszą formą będzie obszar chronionego krajobrazu.

- „Obszar Chronionego Krajobrazu – Dolina Chocieli” obejmuje dno doliny, zbocza oraz miejscami strefę przykrawędziową. W obrębie tej jednostki występuje bardzo dużo cennych elementów florystycznych, faunistycznych i przede wszystkim krajobrazowych.
3. Mniejsze obszary o różnorodnych wartościach przyrodniczych postanowiono chronić w postaci zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Projektuje się utworzenie następujących zespołów (zaznaczone na mapie w skali 1:25000 „**Rysunek studium – Ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego**”):
 - I – LUBOWO – przedmiotem ochrony jest część Pradoliny Pomorskiej z wyjątkowo wspaniale wykształconą doliną, torfowiskami w dolinie Radwi, jeziorami oligotroficznymi i dystroficznymi oraz roślinnością podlegającą ochronie.
 - II – ŹRÓDLISKA RADWI – obejmuje szczególnie malownicze obszary dolin rzecznych Łęcznej i Debrzycy oraz jeziora Kwiecko z bogatą szatą roślinną.
 - III – ŹRÓDLISKA CHOTLI – obejmuje wyjątkowo cenny fragment krajobrazu na który składają się strome zbocza i dno doliny Chotli, źródliska, naturalna roślinność potencjalna oraz wiele naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk torfowiskowych, bagiennych, łąkowych i leśnych.
 - IV – POROST – obejmuje cenne skupienie jezior rynnowych, jezior dystroficznymi i oligotroficznymi oraz lasy bukowe w obrębie obszarów bezodpływowych.
 - V – KUROWO – obejmuje krawędź Pradoliny Pomorskiej z niezwykle bogatą rzeźbą, wąwozami, źródłiskami i cenną roślinnością.
 - VI – ŹRÓDLISKA CHOCIELI – obejmuje bardzo cenny obszar pod względem krajobrazowym, florystycznym i hydrograficznym w rejonie źródłiskowym rzeki (powyżej Bobolic).
 - VII – KŁANINO – przedmiotem ochrony jest głęboka dolina, torfowiska, część dobrze zachowanej wsi Kłanino.
 - VIII – JEZIORO ŁOZICE – obejmuje bardzo cenny obszar pod względem krajobrazowym, florystycznym w rejonie jeziora Łozice.
 4. Rezerваты przyrody (numeracja według „Waloryzacji przyrodniczej Gm. Bobolice”).
 - JEZIORO CZERWONE (16) - rezerwat wodny. Przedmiotem ochrony jest jezioro oligotroficzne z gatunkami lobeliowymi.
 - TRAWERTYNY OPATÓWEK (97) – rezerwat leśny. Przedmiotem ochrony jest las bukowo–dębowo–grabowy typu pomorskiego z pomnikowymi drzewami nawiązującymi swoim składem gatunkowym do potencjalnej roślinności naturalnej.
 - DOLINA RZEKI ŁĘCZNEJ (42) – rezerwat krajobrazowy. Przedmiotem ochrony jest dolina rzeki Łęczna z dopływami, jeziorami torfowiskami, rzadkimi fitocenozy oraz ostojami ptaków wodno-błotnych.
 - ŹRÓDLISKOWE TRAWERTYNY (125, 126) – rezerwat krajobrazowy w dolinie Chocieli. Przedmiotem ochrony są bloki strukturalnego trawertynu, zbiorowiska roślinności źródłiskowej, torfowiskowej, bagiennych i leśnych.
 - ŻUBROWO (109, 110, 111, 115) – rezerwat leśny. Przedmiotem ochrony są drzewostany bukowo–dębowe, torfowiska mszarne, jeziora dystroficzne z borem bagiennym i roślinnością chronioną.
 - WĄWOZY TRZEBIEGOSZCZY (161) – rezerwat krajobrazowy. Przedmiotem ochrony są wyjątkowo głębokie wąwozy porośnięte buczyną niżową. W dolnej części wąwozu występują zbiorowiska łąkowe i olsowe oraz źródliskowe i łąkowe
 - PEŁNIK EUROPEJSKI W BOBOLICACH (186) – rezerwat florystyczny w dolinie Chocieli, którego część znajduje się w m. Bobolice (patrz Uwarunkowania i kierunki zagospodarowania m. Bobolice – Ochrona środowiska przyrodniczego”).
 5. Użytki ekologiczne.

Za użytki ekologiczne proponuje się uznać wszystkie pozostałości naturalnych ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych typów siedlisk. Są to następujące obiekty i obszary opisane w „Waloryzacji przyrodniczej”:

 - jeziora oligotroficzne,
 - jeziora mezotroficzne,
 - torfowiska mszarne typu kotłowego,
 - śródpolne i śródleśne jeziora dystroficzne,
 - łąki i torfowiska w dolinach,
 - śródpolne kępy drzew i zadrzewienia,
 - źródliska,
 - wąwozy,
 - inne

Na obszarze zmiany studium i w bezpośrednim jego sąsiedztwie ustanowione zostały użytki ekologiczne:

Nr użytku ekologicznego	Opis obiektu
UE 10	<p><i>Położony: na północny- zachód od obszaru „Gozd”</i> <i>Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony; przedmiot ochrony – „bagno”.</i> <i>Opis walorów: rozległy obszar mokradeł w dolinie Radwi (ok. 142 ha) z mozaiką roślinności leśnej i torfowiskowej. Obszar swoim zasięgiem obejmuje: rozległe kompleksy łągów olszowych, olszyn bagiennych, olsów źródliskowych, olsów porzeczkowych i zarośli; - rozległe powierzchnie szuwarów wodnych i błotnych; źródlika u podnóża zboczy i cieki wodne z zespołami mszaków i wątrobowców, oraz samodzielnymi zbiorowiskami mchów źródliskowych, jak i zespoły trawiaste wód płynących: manny fałdowanej i gajowej, czy zespół potoczniaka wąskolistnego; regenerujące się po zaniechaniu koszenia torfowiska przejściowe: mechowisko z bobrkiem trójlistkowym, zespół turzycy pospolitej, zespół turzycy nitkowatej i mszar z turzycą dzióbkowatą; liczne podmokłe łąki, w tym bogate florystycznie łąki rdestowo-ostrożeńowe i źródliskowe postaci łąk; porzucone podmokłe łąki oraz ziołorośla i łąki trzęś licowe. Stwierdzono występowanie głowacza białołętowego, jaszczurki zwinki, żurawia, brodziec samotnego, puchacza, orlika krzykliwego, trzcinia, remiza, wydry.</i> <i>Ocena walorów: obecność gatunków zagrożonych, mozaika wielu ekosystemów w dolinie Radwi ważna dla zachowania różnorodności biologicznej flory i fauny oraz jako korytarz ekologiczny. Występowanie gatunków zwierząt zagrożonych w skali Europy i kraju, wpisanych do Czerwonych Ksiąg.</i> <i>Dyrektywa siedliskowa: siedliska: łągi nadrzeczne, źródlika, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, podmokłe łąki, ziołorośla nadrzeczne. Fauna: głowacz białołętwy, jaszczurka zwinka, wydra.</i> <i>Dyrektywa ptasia: żuraw, puchacz, orlik krzykliwy.</i> <i>Konwencja Berneńska: brodziec samotny, trzcinia, remiz.</i> <i>Zagrożenia: zaniechanie koszenia na obszarze cennych łąk i torfowisk.</i> <i>Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</i></p>
UE 13	<p><i>Położony: na północny- wschód od obszaru „Gozd”</i> <i>Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony; przedmiot ochrony – „bagno”.</i> <i>Opis walorów: kompleks torfowisk mechowiskowych (turzyca obła) i trzęsawisk nad jeziorem Wiejskim Torfowiska są siedliskiem, m.in. kruszczyka błotnego, turzycy obłej, narecznicy grzebieniastej, storczyka plamistego i jaskra wielkiego. Na przyległych do torfowiska łąkach rośnie m.in. storczyk szerokolistny i listery jajowatej. Do jeziora przylega mały fragment łągu olszowego. Występowanie zimorodka i błotniaka stawowego.</i> <i>Ocena walorów: obecność gatunków zagrożonych w skali Pomorza i kraju; obszar torfowisk mechowiskowych rzadkich i ginących w skali kraju; obiekt o naturalnym charakterze, wyróżniający się w krajobrazie.</i> <i>Dyrektywa siedliskowa: siedliska: mechowiska, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, podmokłe łąki.</i> <i>Dyrektywa ptasia: zimorodek, błotniak stawowy.</i> <i>Zagrożenia: całość kompleksu jest odwadniana przez rzadką, miejscami niewidoczną już sieć rowów melioracyjnych do sztucznie przekopanego kanału, który połączony jest z rzeką Drężnianką; zarastanie mechowiska zaroślami wierzbowymi.</i> <i>Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</i></p>
UE 25	<p><i>Położony: na południowy- zachód od obszaru „Gozd”</i></p>

	<p>Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony; przedmiot ochrony – „bagno”.</p> <p>Opis walorów: śródlęsne oczko eutroficzne w otoczeniu zarośli wierzbowych i szuwaru ze skrzypem bagiennym, zasilane wodami poziomymi. W południowej części znajdują się wydajne źródłiska w obrębie rozległej niszy źródłiskowej, z rzadkimi zbiorowiskami mchów i wątrobowców oraz ze stanowiskiem manny gajowej. Miejsce lęgów żurawia.</p> <p>Ocena walorów: obiekt o znaczeniu lokalnym. Gniazdowanie gatunku ptaka zagrożonego w Europie.</p> <p>Dyrektywa siedliskowa: siedliska: zbiornik eutroficzny, źródłiska.</p> <p>Dyrektywa ptasia: żuraw.</p> <p>Zagrożenia: brak.</p> <p>Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 28	<p>Położenie: niewielki północny fragment obszaru „Drzewiany 2”</p> <p>Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony, przedmiot ochrony – „bagno”.</p> <p>Opis walorów: Obszar obejmuje rozległą nisze źródłiskową z zespołami rzadkich mszaków i wątrobowców oraz samodzielnymi zbiorowiskami mchów źródłiskowych (<i>Cratoneuretum filicini</i>, <i>Brachythecium rivularis</i>), jak i podgórskie zbiorowisko manny gajowej.</p> <p>Ocena walorów: Obiekt wyróżniający się krajobrazie.</p> <p>Dyrektywa siedliskowa: siedliska: kwaśne źródłiska.</p> <p>Zagrożenia: gospodarka leśna.</p> <p>Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 31	<p>Położony: na południowy-wschód od obszaru „Gozd” oraz na północny-zachód od obszaru „Drzewiany 2”</p> <p>Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony; przedmiot ochrony – „bagno”.</p> <p>Opis walorów: fragment rozległego mszaru z otwartymi lustrami wody. Cały obszar charakteryzuje się ogromną mozaiką roślinności typową dla torfowisk przejściowych i wysokich, m.in.: zespół turzycy pospolitej, mechowisko z bobrkiem trójlistkowym, mszar przygiełkowy, zespół bagnicy i turzycy bagiennnej, zespół turzycy bagiennnej, czy mszar torfowca magellańskiego. Rzadka i chroniona flora obejmuje takie gatunki, jak: przygiełka biała, rosiczka, bagnica torfowa, bobrek trójlistkowy, turzyca bagienna, czermień błotna, modrzewnica zwyczajna oraz reliktywne torfowce - <i>Sphagnum magellanicum</i> i <i>Sphagnum rubellum</i>. W otwartych lustrach wody rośnie pływacz drobny.</p> <p>Ocena walorów: obecność gatunku z Czerwonej Księgi oraz innych roślin zagrożonych w skali kraju i regionu, naturalnie zachowany ekosystem mszarów, charakterystycznych dla regionu.</p> <p>Dyrektywa siedliskowa: siedliska: zbiornik dystroficzny, pła mszarne, żywe torfowisko wysokie, torfowisko przejściowe.</p> <p>Zagrożenia: odwadnianie.</p> <p>Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 32	<p>Położenie: północno-zachodnia część obszaru „Drzewiany 2”</p> <p>Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony; przedmiot ochrony – „bagno”.</p> <p>Opis walorów: częściowo odwodnione torfowisko, na skraju z wtórną brzezina bagienną z bagnem zwyczajnym i pijanicą. W miejscach uwodnionych wciąż występuje mszar z turzycą dzióbkową i mszar z wełnianką pochwowatą – siedlisko rosiczki okrągłolistnej, czermieni błotnej i modrzewnicy.</p>

	<p>Ocena walorów: obecność gatunków zagrożonych w skali kraju i regionu, ekosystem zniekształcony, zdolny do regeneracji. Dyrektywa siedliskowa: siedliska: torfowisko wysokie zdolne do regeneracji, brzezina bagienna. Zagrożenia: odwadnianie. Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 38	<p>Położony: na zachód od obszaru „Drzewiany 2” Cel i przedmiot ochrony: Brak określonego celu ochrony; przedmiot ochrony – „bagno”. Opis walorów: regenerujące się spontanicznie torfowisko przejściowe - mszar z turzycą dzióbkową i kwaśne mechowisko z bobrkiem trójlistkowym z rosiczką okrągłolistną, czermienią błotną i bobrkiem trójlistkowym. W niewielkim już lustrze wody znajduje się stanowisko okrzężnicy bagiennej. Ocena walorów: obecność gatunku chronionego i gatunków zagrożonych, obiekt o znaczeniu lokalnym, wyróżniający się krajobrazowo. Dyrektywa siedliskowa: siedliska: torfowisko przejściowe. Dyrektywa ptasia: zalatujący żuraw. Zagrożenia: odwadnianie. Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 42	<p>Położenie: wschodnia część obszaru „Drzewiany 1” Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony, przedmiot ochrony – „bagno”. Opis walorów: oczko śródpolne w obrębie pól przewidzianych do zalesienia. W otoczeniu zbiornika rozwijają się szuwały ze skrzypem bagiennym i pałąk szerokolistną. W wodzie licznie występują grzybień białe. Ocena walorów: stanowisko gatunku chronionego, ekosystem charakterystyczny dla regionu, obiekt wyróżniający się w krajobrazie rolniczym. Zagrożenia: eutrofizacja przez zarybienie. Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 44	<p>Położony: na południe od obszaru „Drzewiany 2” i na zachód od obszaru „Drzewiany 1” Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony, przedmiot ochrony – „bagno”. Opis walorów: obszar swoim zasięgiem obejmuje wyłączone z użytkowania leśnego pła mszarne i rozlewiska położone nad jeziorami Trzebieńskimi, w tym: rozlewisko nad jeziorem Trzebień Mały z roślinnością szuwarową i inicjalnymi stadiami pła mszarnego; rozlewisko pomiędzy jeziorem Trzebień Mały a Trzebień Średni z roślinnością szuwarową i zaroślami wierzbowymi; pła mszarne w zatoce jeziora Trzebień Wielki; rozległe pło mszarne w zatoce jeziora Trzebień z roślinnością torfowiskową charakterystyczną dla siedlisk mezotroficznych i dystroficznych z liczną populacją gatunków rzadkich i zagrożonych, takich jak: bagnica torfowa, bagno zwyczajne, bażyna czarna, bobrek trójlistkowy, borówka bagienna, czermień błotna, modrzewnica zwyczajna, przygiełka biała, rosiczka, turzyca bagienna, turzyca nitkowata oraz reliktove torfowce Sphagnum magellanicum i Sphagnum rubellum; zarastająca szuwarami zatoka jeziora Trzebień. Miejsce gniazdowania żurawia i błotniaka stawowego, godowisko ropuchy szarej. Ocena walorów: fragmenty cennych biotopów nad jeziorami Trzebieńskimi, na szczególną uwagę i ochronę zasługuje rozległe pło mszarne nad jeziorem Trzebień. Miejsce występowania płązów i ptaków zagrożonych w Europie i kraju. Dyrektywa siedliskowa: siedliska: pła mszarne nachodzące na tafle wody. Dyrektywa ptasia: żuraw, błotniak stawowy.</p>

	<p>Konwencja Berneńska: ropucha szara. Zagrożenia: zmiana stosunków wodnych. Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999r.</p>
UE 45	<p>Położony: na południowy- zachód od obszaru „Drzewiany 1” Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony, przedmiot ochrony – „bagno”. Opis walorów: oczko dystroficzne zarastające płem mszarnym. Okrajek zbudowany jest przez czermień błotną i turzycę pęcherzykową. Pło mszarne budowane jest przez mszar z turzycą dzióbkową oraz rzadki zespół turzycy bagiennej. Mszar jest siedliskiem m.in. rosiczki okrągłolistnej, borówki bagiennnej i bagna zwyczajnego. W wodzie występuje pływacz zwyczajny. Ocena walorów: udział żywej populacji gatunku z krajowej Czerwonej Księgi Roślin, siedlisko rzadkie i zagrożone wymarciem w skali kraju, obiekt wyróżniający się krajobrazowo. Dyrektywa siedliskowa: Siedliska: żywe torfowiska wysokie, zbiornik dystroficzny, pła mszarne nachodzące na tafle wody, fragmenty borów bagiennych i brzezin. Zagrożenia: Odwodnienie. Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 47	<p>Położenie: zachodnia część obszaru „Drzewiany 1” Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony, przedmiot ochrony – „bagno”. Opis walorów: obszar swoim zasięgiem obejmuje dobrze wykształcony i zachowany mszar wysokotorfowiskowy z roślinnością nieleśną, rozwijający się w obrębie jeziora dystroficznego. Na jego obszarze rośnie wiele gatunków charakterystycznych dla torfowisk mszarnych, wśród nich rośliny chronione i zagrożone. Występują tu: kumak nizinny, ropucha zielona, ropucha szara, żuraw, łabędź niemy i brodziec samotny. Ocena walorów: obecność roślin z Czerwonej Księgi; obecność ginących i zagrożonych roślin w skali kraju i Pomorza; idealnie zachowany mszar środkowoeuropejski z roślinnością wysokotorfowiskową, obiekty rzadkie w skali kraju i ginące w Europie; obiekt wybitnie wyróżniający się w krajobrazie; obecność płazów i ptaków zagrożonych w skali kraju i Europy. Dyrektywa siedliskowa: siedliska: żywe torfowiska wysokie, zbiornik dystroficzny, pła mszarne nachodzące na tafle wody, fragmenty borów bagiennych i brzezin; fauna: kumak nizinny, ropucha zielona. Dyrektywa ptasia: żuraw. Konwencja Berneńska: ropucha szara, łabędź niemy, brodziec samotny. Zagrożenia: Odwodnienie, wędkarstwo. Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 48	<p>Położenie: południowa część obszaru „Drzewiany 1” Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony, przedmiot ochrony – „bagno”. Opis walorów: rozległy, śródpolny kompleks torfowisk wysokich, eksploatowanych w przeszłości. Bogata flora i rzadka roślinność ma charakter regeneracyjny po zaniechaniu eksploatacji torfu. Doły potorfowe i oczka dystroficzne porasta m.in.: mszar z wełnianką pochwowatą, mszar z turzycą dzióbkową, zespół turzycy bagiennnej, zespół bagnicy i turzycy bagiennnej, mszar z przygielką białą oraz fragmenty boru bagiennego i brzeziny bagiennnej. W ich obrębie licznie występują gatunki rzadkie i zagrożone, takie jak: bagnica torfowa, bagno zwyczajne, bobrek trójlistkowy, borówka bagienna, czermień błotna, modrzewnica zwyczajna, przygielka biała, rosiczka okrągłolistna, turzycza bagienna, a w wodzie pływacz drobny i zwyczajny. Gniazdowanie żurawia.</p>

	<p>Ocena walorów: udział żywej populacji gatunku z Czerwonej Księgi Roślin oraz innych roślin rzadkich i zagrożonych w skali kraju i regionu, siedlisko rzadkie i zagrożone w skali kraju, obiekt wyróżniający się w krajobrazie rolniczym. Stanowisko gatunku ptaka zagrożonego w Europie.</p> <p>Dyrektywa siedliskowa: siedliska: torfowiska wysokie zdolne do regeneracji, zbiorniki dystroficzne.</p> <p>Dyrektywa ptasia: żuraw.</p> <p>Zagrożenia: odwodnienie – istnienie starego systemu melioracyjnego.</p> <p>Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 49	<p>Położony: na południowy-wschód od obszaru „Drzewiany 1”.</p> <p>Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony, przedmiot ochrony – „bagno”.</p> <p>Opis walorów: Śródleśne, eutroficzne oczka wodne w otoczeniu wierzb. W wodzie zbiorowiska z pałąką szerokolistną i rdestnicą pływającą.</p> <p>Ocena walorów: stanowisko gatunku zagrożonego w skali kraju.</p> <p>Dyrektywa siedliskowa: siedliska: zbiorniki eutroficzne.</p> <p>Zagrożenia: brak</p> <p>Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>
UE 50	<p>Położenie: wschodnia część obszaru „Drzewiany 1” (wspólna granica)</p> <p>Cel i przedmiot ochrony: brak określonego celu ochrony, przedmiot ochrony – „bagno”.</p> <p>Opis walorów: obszar swoim zasięgiem obejmuje kompleks torfowisk soligenicznych (mechowisk) zasilanych intensywnie wodami podziemnymi zasobnymi w wapń. Występują tu różne postacie zbiorowisk ze związku <i>Caricion lasiocarpae</i> oraz rzadkie w skali kraju kalcyfilne młaki niskoturzycowe ze związku <i>Caricion davallianae</i>, jak i szuwały turzycowe, mszyste łąki, zarośla wierzbowe i olszowe. Flora roślin naczyniowych odznacza się licznym udziałem gatunków rzadkich i zagrożonych, jak: gnidosz błotny, ponikło skąpokwiatowe, sit alpejski, turzyca łuszczkowata, turzyca nitkowata, turzyca obła i wełnianka szerokolistna oraz udziałem gatunków prawnie chronionych – storczyk szerokolistny, kruszczyk błotny i rosiczka okrągłolistna. Na szczególną uwagę i ochronę zasługuje turzyca pchła - gatunek z Czerwonej Księgi Roślin.</p> <p>Ocena walorów: obecność żywej populacji z krajowej Czerwonej Listy oraz z Czerwonej Księgi Roślin; ekosystemy bardzo rzadkie, unikatowe w skali Pomorza i ginące w skali kraju i Europy.</p> <p>Dyrektywa siedliskowa: siedliska: torfowiska nakredowe (mechowiska).</p> <p>Zagrożenia: regulacja stosunków wodnych, zaniechanie koszenia, zalesienie.</p> <p>Podstawa prawna: Uchwała nr VII/60/99 Rady Miejskiej w Bobolicach z dnia 29 maja 1999 r.</p>

6. Stanowisko dokumentacyjne.

Stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej wyznaczono w celu objęcia ochroną ważnej pod względem naukowym i dydaktycznym formację geologiczną koło Porostu (95) i zaznaczono na mapie w skali 1:25000 "Rysunek studium – Ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego".

7. Pomniki przyrody.

Projektuje się objąć ochroną pomnikową następujące obiekty:

- gład narzutowy w Żubrowie,
- dęby szypułkowe w parku w Głodowej,
- lipy drobnolistne w parku w Wojęcinnie,
- kasztanowiec krwisty w parku w Bożniewicach,

- 3 wiązy górskie w parku w Starym Bornym,
- 2 dęby szypułkowe i buk zwyczajny w parku w Opatówku,
- 3 dęby szypułkowe w Opatówku,
- po 1 dębie szypułkowym w Nowych Łozicach koło jez. Przybyszewko, na cmentarzu w Świelinie, koło Krępy, w Glinkach, 2 we wsi Ujazd i 11 przy leśnej drodze z Nowych Łozic do Chmielna,
- modrzew europejski koło Nowosiótek,
- grupę buków koło Łozic Cegielnia,
- wiąz górski koło Starych Łozic,
- oraz wiele pomnikowych drzew w projektowanych rezerwach i użytkach ekologicznych,
- aleje:
 - dębową od wsi Ujazd poprzez Chmielno do granicy gminy,
 - lipową we wsi Wojęcino do Świelina,
 - modrzewiową koło Chlebowa,
 - ze wsi Głodowa do Dobrociech.

Inne aleje również należy otoczyć troską w tym szczególnie aleje z Bobolic do Gozdu, z Gozdu do Cybulina, z Łozic Cegielnia w kierunku wsi Czechy, aleję brzożową koło Dobrociech.

8. Obszary Natura 2000

Na terenie gminy Bobolice ustanowiono Specjalne Obszary Ochrony (SOO) Natura 2000:

- **Dolina Radwi, Chocieli i Chotli PLH320022,**
- **Bobolickie jeziora lobeliowe PLH320001,**
- **Jeziora Bobęcińskie PLH320040,**
- **Dorzecze Parsęty PLH320007;**

W obszarze zmiany studium występują obszary Natura 2000:

- SOO „Dolina Radwi, Chocieli i Chotli” PLH320022

specjalny obszar ochrony siedlisk obejmujący dolinę Radwi, wraz z jej największymi dopływami Chocieli i Chotli (od obszarów źródłkowych, do strefy ujścia do rzeki Parsęty w Karlinie). Zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej.

Na terenie obszaru występują: źródłkowe dopływy jeziora Kwiecko (rzeka Łęczna i Debrzyca) oraz jezioro Szczawno koło Zarzewia; jezioro Kiecko z przyległymi torfowiskami i lasami na zboczach; dolina rzeki Radew (obręb Pradoliny Pomorskiej); jezioro Nicemino (jezioro Rekowskie) wraz z dopływem rzeki Mszanki; dolina Chocieli; jeziora Rosnowskie i Hajka, jako sztuczne zbiorniki zaporowe; dolina rzeki Chotli; dolina Radwi rozciągająca się od Białogórzyna do Karlina.

Na terenie rozpoznano 24 typy z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG (60% całego obszaru). Głównie są to biotopy cennych gatunków zwierząt, oraz roślin. Dodatkowo zidentyfikowano 16 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Szczególne znaczenie i wartość przyrodniczą posiadają: żyzne buczyny na trawertynach (martwicy wapiennej) wraz ze storczykami leśnymi; torfowiska poligeniczne wraz z populacją situ tępokwiatowego; strome wąwozy, jary, oraz okazałe nisze źródłkowe wraz z nietypowymi zbiorowiskami wapniolubnych mchów i wątrobowców, oraz porośnięte roślinami naczyniowymi o charakterze podgórskim; stanowisko obuwika pospolitego (jezioro Kwiecko), przytulii wiosennej, oraz rzęśli *Callitriche brutia*; nietypowe torfowiska alkaiczne, oraz torfowiska przejściowe (wiele zagrożonych i ginących gatunków w skali Pomorza, Polski i Europy); lasy łęgowe o charakterze źródłkowym znajdujące się w rozległych dolinach rzecznych (storczyki), wraz z udziałem łęgów wierzbowych i zarośli wierzbowiklinowych; największa koncentracja zjawisk źródłkowych na Pomorzu; tarliska ryb łososiowatych; populacja głowacza białopłetwego; liczne biotopy wydry i kumaka nizinnego oraz: orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, kani rudej, sokoła wędrownego (obszar introdukcji tego gatunku), bielika, puchacza, bociana białego, bociana czarnego, derkacza, dzięcioła czarnego, zimorodka i żurawia; wartościowe obszary zimowania ptaków wodnoblotnych; miejsce łęgowe dla czernicy.

Zagrożenia: zaniechanie wypasu oraz zarzucenie koszenia łąk świeżych, łąk wilgotnych i torfowisk mechowiskowych; zalesianie torfowisk i podmokłych łąk; funkcjonowanie starego systemu melioracyjnego, za pomocą którego wciąż odwadnianych jest wiele mokradeł; wycinanie lasu na stromych zboczach i krawędziach dolin oraz w obrębie stromych wąwozów i jarów, jak i w obrębie stromych nisz źródłkowych; gospodarowanie w obrębie bagiennych lasów olszowych, często w obrębie wrażliwych torfowisk źródłkowych; hodowla ryb łososiowatych na obszarach źródłkowych i w obrębie mniejszych dopływów; modyfikowanie poziomu wód podziemnych - ujęcie wód gruntowych dla Koszalina w Mostowie; funkcjonowanie elektrowni

szczytowo-pompowej nad jez. Kwiecko; funkcjonowanie elektrowni wodnej w Niedalinie; nieuporządkowana gospodarka odpadami - "dzikie wysypiska" śmieci.

Celem i przedmiotem ochrony Obszaru Natura 2000 „Dolina Radwi, Chocieli i Chotli” PLH320022 jest przede wszystkim ochrona siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory wskazanej w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. Siedliskami znajdującymi się na terenie omawianego obszaru Natura 2000, dla których ochrony został wyznaczony ten obszar są następujące typy siedlisk: jeziora lobeliowe; starorzeczca i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*; naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne; nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włośniczników *Ranunculion fluitantis*; zalewane muliste brzegi rzek; wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym (*Ericion tetralix*); suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*); zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*); ziołorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*); niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*); torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe); torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji; torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*); obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*; źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*; górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk; kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*); żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*); ciepłolubne buczyny storczykowe (*Cephalanthero-Fagenion*); grąd subatlantycki (*Stellario-Carpinetum*); grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*); pomorski kwaśny las brzoźowo-dębowy (*Betulo-Quercetum*); bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi- Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino*); łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenio*).

- SOO „Bobolickie jeziora lobeliowe ” PLH320001

to skupienie kilkunastu jezior rynnowych, bardzo dużej liczby oczek polodowcowych w okolicach Bobolic i Porostu, różnego typu zbiorników wodnych, torfowisk, rozległych kompleksów buczyn. Na szczególną uwagę i ochronę zasługują jeziora lobeliowe. Obejmują one aż 16 zbiorników wodnych, z których największe to jezioro: Chlewe Wielkie (Porost), Trzebień Średni, Kiełpino i Pniewo (Nafta). Prawie wszystkie jeziora charakteryzują się obecnością gatunków reliktowych, takich jak: lobelia jeziorna *Lobelia dortmanna*, brzeżyca jednokwiatowa *Litorella uniflora* i poryblin jeziorny *Isoetes lacustris* oraz dobrze zachowaną roślinnością isoetydów *Isoeto-Lobelietum dortmannae*. Znaczną powierzchnię zajmują również zbiorniki dystroficzne; największe z nich to jez. Trzebień, jez. Żubrowo, ponadto jest tu wiele innych oczek polodowcowych bez nazwy. Znaczącą powierzchnię zajmują torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą.

Na szczególną uwagę zasługuje kompleks żywych torfowisk wysokich koło Drzewian. Ponadto obszar obejmuje torfowiska mszarne z wrzoścem bagiennym, torfowiska przejściowe, brzeziny bagienne, suche wrzosowiska oraz liczne torfowiska mszarne zdolne do regeneracji. W otoczeniu jezior największą powierzchnię zajmują kwaśne buczyny i dąbrowy ze znacznym udziałem starodrzewi. obszar jest miejscem występowania 15 siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Występuje tu 6 gatunków z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Ponadto, na szczególne podkreślenie zasługuje:

- jedno z większych skupień jezior lobeliowych w Polsce z doskonale zachowaną roślinnością isoetydów;
- doskonale zachowane mszary środkowoeuropejskie oraz rozległe pła mszarne, które są siedliskiem dla wielu rzadkich i ginących taksonów w skali kraju i Pomorza;
- specyficzne i wyjątkowe dla regionu torfowiska mszarne - tzw. torfowiska kotłowe;
- źródleńskie łąki eutroficzne;
- liczne i dobrze zachowane biotopy dla kumaka nizinnego.
- liczne i dobrze zachowane biotopy dla niektórych ptaków - żurawia, perkozka, czy samotnika;

Do głównych zagrożeń w obrębie Bobolickich Jezior Lobeliowych należy: eutrofizacja zbiorników lobeliowych, np. poprzez niewłaściwą gospodarkę wodno-ściekową w miejscach rekreacyjnych, humizacja zbiorników lobeliowych, czyli dostawanie się do zbiorników związków humusowych z odwadnianych torfowisk; funkcjonowanie starego systemu melioracyjnego, za pomocą którego wciąż odwadnianych jest wiele torfowisk; rolnictwo - nawożenie pól wokół jezior, gospodarka leśna, hodowla ryb (lub zarybianie) w jeziorach lobeliowych, infrastruktura rekreacyjna nad

jeziorami, zanieczyszczanie wód, niekontrolowane odwadnianie torfowisk, funkcjonowanie domków letniskowych nad jez. Chlewe Wielkie i Pniewo.

Celem i przedmiotem ochrony tego obszaru jest przede wszystkim ochrona siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory wskazanej w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. Siedliskami znajdującymi się na terenie omawianego obszaru Natura 2000, dla których ochrony został wyznaczony ten obszar są następujące typy siedlisk: jeziora lobeliowe; starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne; naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne; wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym; suche wrzosowiska; torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe); torfowiska wysokie zdegradowane lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji; torfowiska przejściowe i trzęsawiska; obniżenia dolinkowe i pła mszarne; torfowiska alkaliczne; kwaśne buczyny; żyzne buczyny; grąd subatlantycki; dąbrowy acidofilne; bory i lasy bagienne.

Wykaz projektowanych rezerwatów przyrody, użytków ekologicznych i stanowisk dokumentacyjnych w gm. Bobolice.

Nr na mapie	Nazwa obiektu	Przedmiot ochrony	Uwagi dotyczące sposobu użytkowania	Ustalenia studium
1, 2	Łąki koło Kępna	Ekstensywnie użytkowane łąki z wieloma zbiorowiskami wilgotnych łąk. W południowo – wschodniej części znajduje się torfowisko, na obszarze którego zachowała się szcążkowo roślinność mechowiskowa z gatunkami reliktowymi. Miejsca lęgowe ptaków związanych z ekstensywnym sposobem użytkowania łąk i torfowisk. Przy drodze małe torfowisko mszarne.	Przywrócić i utrzymać ekstensywne użytkowanie wilgotnych łąk i torfowisk, poprzez koszenie i wypasanie zwierząt. Nie zalesiać torfowisk, szczególną opieką otoczyć fragment starego lasu dębowego z cennymi gatunkami runa.	Użytek ekologiczny
4, 7, 8	Jezioro śródleśne	Śródleśne, naturalne jezioro, które ulega naturalnemu procesowi zarastania roślinnością torfotwórczą, składającą się głównie z mchów (Sphagnum). Na torfowisku rosną rzadkie i chronione w kraju rośliny. Do odnalezienia wiele innych chronionych gatunków roślin i zwierząt.	Zakaz budowy pomostów wędkarskich i innych urządzeń. Zapewnić strefę ochronną wokół torfowiska, nie dokonywać zmian warunków hydrologicznych i eutrofizacji np. przez zarybienie	Użytek ekologiczny
5, 6	Torfowisko mszarne	Dobrze zachowane torfowisko kotłowe, stanowisko roślin chronionych	Zapewnić strefę ochronną wokół torfowiska, nie dokonywać zmiany warunków hydrologicznych, nie zalesiać.	Użytek ekologiczny
9	Storczykowe olsy	Kompleks torfowisk źródłkowych	Lasy na zboczach doliny uznać za glebo- i wodochronne, strome zbocza i nisze źródłkowe wyłączyć z użytkowania. Zakaz meliorowania i odwadniania oraz użytkowania olsów źródłkowych. Drzewostan nasienny włączyć do rezerwatu. Ograniczyć kłusownictwo pstrąga potokowego poprzez całoroczny zakaz wędkowania	Rezerwat przyrody
11	Wąwóz koło Ubiedrza	Strome zbocza wąwozu, lasy grądowe i mieszane (dębowo – sosnowe) z	Nie wycinać drzew na obszarze wąwozu	Użytek ekologiczny

		pomnikowymi okazami drzew. Rzadkie zbiorowiska źródliskowe.		
12	Dolina Radwi	Zespół różnorodnych zbiorowisk roślinnych na obszarze rozległych torfowisk pojeziernych, które w przeszłości użytkowano. Występuje tu wiele zbiorowisk łąkowych, wysokich i niskich turzyc, szuwarowych z dominującą trzcina pospolitą oraz olsy bagienne i łęgi. Stanowiska wielu chronionych roślin i zwierząt.	Torfowiska użytkować łąkowo, z innych powodów nie meliorować i nie zalesiać. Ochroną należy objąć torfowiska poza granicami gminy	Użytek ekologiczny
13	-	Lasy liściaste na krawędzi pradoliny, otaczające liczne wąwozy i niszce źródliskowe. Stanowiska rzadkich mchów i wątrobowców	Lasy porastające strome niszce źródliskowe wyłączyć z użytkowania, inne uznać za wodochronne	Użytek ekologiczny
14	Dolina Zgniłej Strugi	Mała dolinka rzeczna ze zbiorowiskami lasów bagiennych	Wyłączyć z użytkowania lasy bagienne o małej wartości użytkowej	Użytek ekologiczny
15	Jezioro Czarne	Malownicze jezioro dystroficzne, otoczone uginającym się pod nogami płem mszarnym. Trudno dostępne miejsca są siedliskiem dla wielu chronionych i zagrożonych wyginaniem roślin. Obok jeziora znajduje się małe torfowisko mszarne.	Zakaz budowania pomostów wędkarskich i dokonywania zmian warunków hydrologicznych (odwadniania)	Użytek ekologiczny
16	Jezioro Czerwone	Jezioro oligotroficzne	Bory sosnowe wokół jeziora uznać za wodochronne	Rezerwat przyrody
19	Jezioro Łabędzie	Jezioro dystroficzne z przyległym torfowiskiem, różnorodne zbiorowiska roślinne po zaniechaniu użytkowania	Nie zalesiać przyległego do jeziora torfowiska, wskazane jest użytkowanie łąkowe	Użytek ekologiczny
20	Jezioro Małe	Jezioro dystroficzne w dużym zagłębieniu terenowym z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin	Nie odwadniać i nie zarybiać jeziora. Otaczające lasy uznać za ochronne	Użytek ekologiczny
21	Jezioro Wiejskie	Jezioro mezotroficzne z przyległym torfowiskiem mechowiskowym, na którym występują chronione i rzadkie gatunki roślin	Przed podejmowaniem decyzji o warunkach zabudowy i rozwoju infrastruktury turystycznej należy sporządzić szczegółowe opracowanie przyrodnicze. Zakaz dokonywania jakichkolwiek zmian warunków hydrologicznych	Użytek ekologiczny
26, 27, 28	-	Cenne zadrzewienia śródpolne, tworzące system pasów wiatrochronnych, które założono już w XIX wieku, na rozległych obszarach pól uprawnych. Szczególnie cenne są nasadzenia drzew owocujących (jabłonie, czereśnie, wiśnie), które oprócz funkcji wiatrochronnej pełnią rolę bazy pokarmowej i schronienia dla zwierząt, zwłaszcza ptaków w okresie zimowym. Do odnalezienia wiele innych chronionych gatunków flory i fauny	Ograniczyć rabunkowe wycinanie i niszczenie pasów wiatrochronnych. Uzupełnić nasadzeniami luki i brakujące elementy całego systemu	Użytek ekologiczny
30	Grodzisko Kwiecko	Grodzisko z otaczającymi borami sosnowymi i lasami dębowymi.	Usunąć śmieci. Zakaz biwakowania i rozpalania	Użytek ekologiczny

		Stanowiska rzadkich i chronionych roślin, dla których niemieccy botanicy pod koniec XVIII wieku powołali rezerwat przyrody	ognisk na terenie grodziska	
31, 32	-	Torfowisko kotłowe z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin	Nie odwadniać. Przyległe bory sosnowe uznać za wodochronne	Użytek ekologiczny
33	Jezioro Karpiofskie	Jezioro oligotroficzne z przyległym torfowiskiem mszarnym, miejsce występowania gatunków lobeliowych	-	Użytek ekologiczny
38	Mechowiska	Obszar torfowisk pojeziernych i soligenicznych w dolinie Debrzycy. Lasy łąkowe, olsy bagienne, szuwały i łąki tyrzykowe z rzadkimi gatunkami reliktowymi	Nie zmieniać obecnych warunków hydrologicznych. Ochroną należy objąć torfowiska i źródła na terenie gminy Polanów	Użytek ekologiczny
39	Wapienne Źródła	Zbocze doliny Debrzycy poprzecinane licznymi źródłami, o wodach zasobnych w związku wapna, który wypłukiwany jest z licznych pokładów strukturalnego trawertynu. Stare lasy bukowe, olsowe i łąkowe z pomnikowymi drzewami. Cenne siedliska dla rzadkich i chronionych roślin.	Wstrzymać gospodarkę leśną w pobliżu źródeł, która powoduje przyspieszenie procesów erozyjnych. Lasy na zboczach uznać za glebo i wodochronne. Ochroną objąć obszary należące do gminy Polanów	Użytek ekologiczny
40	Źródła koło Bornego	Kompleks naturalnych torfowisk źródłowych, otoczonych buczynami i grądami, chronione i rzadkie gatunki roślin	-	Użytek ekologiczny
42	Dolina rzeki Łęcznej	Dolina rzeki Łęcznej	Utrzymać obecną sytuację hydrologiczną (nie odwadniać torfowisk), lasy na zboczach doliny uznać za glebo i wodochronne, strome zbocza i wąwozy wyłączyć z użytkowania	Rezerwat przyrody
59	Góra Bobolec	Wyróżniające się wzniesienie morenowe w postaci kemu, wznoszące się ponad 147 m n.p.m., o deniwelacji około 30 m, które powstało w popękanych szczelinach brył martwego lodu w okresie ostatniego zlodowacenia Bałtyckiego. Ze wzgórza rozciąga się widok na okolice Drzewian, Żydowa i Pradolinę Pomorską. W otoczeniu wzniesienia zbiorniki bezodpływowe z roślinnością wodną, szuwarową i zaroślową. Stanowiska łąkowe ptaków wodno – błotnych.	Nie dokonywać zmian na przyległych oczkach śródpolnych.	Użytek ekologiczny
65	Zalewajka	Rozległe torfowisko mszarne z chronionymi gatunkami roślin, do którego przylega las brzozy. Po drugiej stronie znajduje się duży zbiornik wodny, który powstał po całkowitym wyeksploatowaniu torfowiska mszarnego. Obecnie otoczony jest on zaroślami wierzbowymi, które są bezpiecznym stanowiskiem łąkowym dla wielu ptaków	-	Użytek ekologiczny
66	Łozowiska	Zarośla wierzbowe – wierzby szarej i uszatej zalane wodą, stanowiska łąkowe wielu rzadkich ptaków wodno – błotnych	-	Użytek ekologiczny
70	Jeziora	Największy na terenie gminy zespół	Zaprojektować miejsca do	Użytek

	Trzebieńskie	połączonych jezior dystroficznych, o brązowawej wodzie, zasobnej w związki humusowe. W spokojnych zatoczkach, między jeziorami i przy drodze (Bobolice – Drzewiany) znajdują się rozległe, niedostępne, uginające się pod stopami pła mszarne – stanowiska chronionych i rzadkich roślin	biwakowania i odbudować zniszczony pomost	ekologiczny
85	Jezioro Wietrzno (Wytrynka)	Głębokie jezioro mezotroficzne, otoczone wysokimi wzniesieniami moreny czołowej z licznymi głazami narzutowymi. We wschodniej odnodze jeziora wykształciło się torfowisko mszarne otoczone lasami.	Wyznaczyć miejsca do biwakowania	Użytek ekologiczny
86	Chlewienko I	Mezotroficzne jezioro z interesującą roślinnością wodną (grązelami), szuwarową i bagienną, otoczone lasem bukowo – dębowym.	Lasy wokół jeziora uznać za wodochronne	Użytek ekologiczny
87	Źródłiska rzeki Chociel	Źródłiskowy odcinek rzeki Chociel z wieloma cennymi biotopami (źródłiska, szuwały, turzycowiska, łąki, zarośla i olsy bagiennie) dla wielu chronionych gatunków roślin i zwierząt.	Nie zmieniać stosunków wodnych, zakaz polowania i wycinki drzew. We wschodniej części użytkować łąki i wypasać zwierzęta. Obszar ten włączyć do zespołu przyrodniczo – krajobrazowego „Dolina rzeki Chocieli”	Użytek ekologiczny
88	Jezioro Chlewo Wielkie (Porost)	Największe jezioro oligotroficzne na terenie gminy z chronionymi gatunkami roślin lobeliowych. Zbocza północnej części jeziora porasta las bukowo – dębowy.	Należy opracować zasady racjonalnego użytkowania turystycznego jeziora i jego powierzchniowej zlewni, zwłaszcza gospodarkę wodno – ściekową oraz odpadową. Strefę brzegową w północnej części jeziora wyłączyć z użytkowania kąpieliskowego i wprowadzić strefę ochronną dla roślinności lobeliowej (zaznaczona na mapie).	Użytek ekologiczny
89	Jezioro Pniewo (Nafta)	Jezioro oligotroficzne położone w rynnie, której zbocza porośnięte są przez kwaśną buczynę. Chronione gatunki roślin typowe dla jezior lobeliowych.	Zapewnić bezpieczną strefę ochronną wokół jeziora (lasy wodochronne). Odpowiednio zaplanować gospodarkę wodno – ściekową i odpadową, co uniemożliwi przedostanie się związków przyspieszających eutrofizację jeziora. Kontrolować stan techniczny (szczelność) istniejących szamb. Dalsza lokalizacja domków letniskowych wymaga szczegółowego opracowania	Użytek ekologiczny

			przyrodniczego i oceny wpływu rozwoju infrastruktury turystycznej na szczególnie cenne jezioro oligotroficzne.	
90	-	Jeziorka i zarośla śródpolne, mszary, torfowiska, oczka śródleśne	Zachować obecny stan	Użytek ekologiczny
94	Chlewienko II (Leśniczówka Chociwle)	Jeziorko mezotroficzne, otoczone stromymi zboczami, które porasta las mieszany ze sosną. Jezioro z roślinnością wodną i szuwarową oraz chronionymi gatunkami roślin	Lasy wokół jeziora uznać za wodochronne	Użytek ekologiczny
95	Żwirownia koło Porostu	Wyrobisko żwiru, odsłaniające wewnętrzną budowę jednego z pagórów kemowych, gdzie możemy obserwować różne formy powstałe podczas ostatniego zlodowacenia: ilaste osady sedymentacyjne, ilaste osady z grubych piasków i żwirów, wypłukane przez wodę osady kamieniste z głazami oraz ilaste osady z wytopienia i spływów błotnych – świadczących o przebiegu tzw. podstrefy moreny kemowej i moreny martwego lodu (Karczewski 1989)	Usunąć pozostałość po „dzikim” wysypisku śmieci i nie eksploatować wyrobiska	Stanowisko dokumentacyjne
97	Trawertyny Opatówek	Liczne nisze źródliskowe i wywierzyska, typowa roślinność źródliskowa, olsy bagienne, łąki pełnikowe. Stanowiska chronionych roślin.	Drzewostany otaczające źródła wyłączyć z użytkowania. Nie zmieniać obecnych warunków hydrologicznych. Zaleca się koszenie ziółoroślowych łąk pełnikowych. Obszar należy włączyć do istniejącego zespołu przyrodniczo – krajobrazowego.	Rezerwat przyrody
106	Jeziorko Przybyszewko	Duże jezioro mezotroficzne z rozległymi szuwarami trzcinowymi i torfowiskami oraz przylegającymi do jeziora zadrzewieniami i porzucone łąki. Stanowiska lęgowe wielu ptaków wodno – błotnych i drapieżnych.	Zachować obecne warunki hydrologiczne. Nie zalesiać torfowisk – użytkować jako łąki	Użytek ekologiczny
109, 110, 111, 115	Żubrowo	Śródleśne jezioro z fragmentem boru bagiennego. Stanowisko roślin pod ochroną prawną.	-	Rezerwat przyrody
112	Jeziorko Ciemne	Śródleśne jezioro dystroficzne, stanowisko chronionych roślin	-	Użytek ekologiczny
113	Jeziorko Czarne	Śródleśne jezioro dystroficzne	-	Użytek ekologiczny
116	Jeziorko Pniewki (Grabowskiego)	Jeziorko oligotroficzne, chronione gatunki roślin	Lasy wokół jeziora uznać za ochronne	Użytek ekologiczny
117	Jeziorko Kacze	Małe jezioro dystroficzne z grążelami – gatunki prawnie chronione w otoczeniu lasów	Lasy wokół jeziora uznać za ochronne	Użytek ekologiczny
118	Jeziorko Łozice	Trudno dostępne, otoczone torfowiskiem i zaroślami jeziora. Mozaika różnorodnych zbiorowisk: wodnych, turzycowiskowych,	-	Użytek ekologiczny

		szuwarowych z dominującą trzcina pospolita, zarośla wierzbowe i lasy bagienne. Cenne biotopy dla ornitofauny.		
119	Bobolickie Lasy	Lasy bukowo – dębowo – grabowe typu pomorskiego z pomnikowymi drzewami	Nie usuwać podszytu grabowego	Użytek ekologiczny
120	Łąki Pełnikowe	Najwartościowsze łąki pełnikowe i mechowiskowe, największe populacje pełnika europejskiego i storczyków oraz wielu innych rzadkich, zagrożonych gatunków roślin, które nie zostały uwzględnione w dotychczasowych propozycjach ochrony doliny Chocieli	Zachować aktualny sposób (ekstensywny) użytkowania łąk, w miarę możliwości rozszerzyć na całym obszarze	Użytek ekologiczny
121	Śródpolny Dolek	Kompleks trzech jeziorzek śródpolnych w dużym zagłębieniu terenowym. Na największym z nich znajduje się wyspa – pło mszarne porośnięte brzozą mszoną. Na wschód od jeziorka rozciągają się stare zadrzewienia śródpolne, składające się głównie z sosny i brzozy brodawkowatej oraz gęstego podszytu z leszczyny pospolitej. Siedlisko wielu chronionych zwierząt i roślin	Ograniczyć rabunkowe wycinanie drzew	Użytek ekologiczny
125, 126	Źródłiskowe Trawertyny	Podkłady utworów źródłiskowych w postaci strukturalnego trawertynu. Wywierzyska źródłiskowe, lasy bagienne z grodziskiem, sporadycznie użytkowane łąki, stanowiska rzadkich i chronionych gatunków roślin	Lasy na zboczach i torfowiskach uznać za glebochronne i wodochronne, zakaz meliorowania obszarów nieużytkowanych łąkowo	Rezerwat przyrody
129, 130	Łąki wokół Wełdkówka	Obszar łąk, lasów olszowych, torfowisk źródłiskowych i źródlisk otoczonych stromymi wąwozami. Aktywne źródłiska w głęboko wciętych wąwozach.	Nie meliorować, z wyjątkiem obszarów przeznaczonych do użytkowania łąkowego. Strome wąwozy wyłączyć z użytkowania. Ochroną należy objąć bogate florystyczne łąki i wąwozy koło Wełdkówka - teren gminy Tychowo	Użytek ekologiczny
136	-	Oczko śródleśne	-	Użytek ekologiczny
139	-	Zarastające jeziorka w otoczeniu zadrzewień śródpolnych	-	Użytek ekologiczny
148	-	Torfowisko źródłiskowe	Nie zalesiać	Użytek ekologiczny
158, 159, 160	Wąwozy Trzebiegoszczy	Wąwozy, źródłiska, grądy i buczyny, pomnikowe drzewa, stanowiska wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin	Wszystkie wąwozy ze źródłiskami i lasami koło Nowych Łozic, Chmielna, Lipowa, Ujazdu i poza granicami gminy wyłączyć z użytkowania	Użytek ekologiczny
161	Wąwozy Rzeki Trzebiegoszcz	Wąwozy, źródłiska, grądy i buczyny, pomnikowe drzewa, stanowiska wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin	-	Rezerwat przyrody
181	Bluszczowy Wąwóz	Wąwóz porośnięty buczyną z kwitającymi okazami bluszczu pospolitego	-	Użytek ekologiczny
182, 183, 185	-	Wąwóz bukowo – dębowy, pomnikowe okazy drzew	-	Użytek ekologiczny
186	Pełnik Europejski w	Łąki z licznymi okazami pełnika europejskiego	-	Rezerwat przyrody

	Bobolicach			
187, 189	-	Aleja dębowa – klonowa, zadrzewienia śródpolne, oczka wodne, lasek modrzewiowy z pomnikowym dębem, olsy bagienne w krajobrazie rolniczym.	-	Użytek ekologiczny
193	Jezioro Ciche i Ryba	Jeziorka dystroficzne otoczone lasiem brzoźowym i nasadzeniami ze sosny pospolitej	-	Użytek ekologiczny
195, 196	-	Oczko otoczone zaroślami wierzbowymi i szuwarami, nisze źródliskowe, łągi źródliskowe. Stary drzewostan sosnowy, lasy łąkowe, wawóz z okazałymi dębami.	-	Użytek ekologiczny
197	Dobrociechy	Wąwozy z pomnikowymi drzewami, siedlisko lasów grądowych	-	Użytek ekologiczny
UE-34	Rozlewisko pod Drzewianami	<p><u>Cel i przedmiot ochrony:</u> rozlewisko z roślinnością szuwarową.</p> <p><u>Opis walorów:</u> eutroficzne rozlewisko śródpolne w otoczeniu nieużytków. W wodzie zbiorowiska trawiaste z manną jadalną oraz zbiorowiska szuwarowe z turzycą dzióbkwatą, turzycą pęcherzykowatą, pałką i dwoma małymi płatami oczeretu. Godowisko kumaka nizinnego i żaby jeziorkowej, łągowisko perkozka, czernicy i tyski, teren łowiecki błotniaka stawowego.</p> <p><u>Ocena walorów:</u> bogactwo florystyczne wyróżniające się w krajobrazie rolniczym, ekosystem ważny dla płazów i ptaków wodno-błotnych.</p> <p><u>Dyrektywa siedliskowa:</u> siedliska: zbiornik eutroficzny. Fauna: kumak nizinny, żaba jeziorkowa.</p> <p><u>Dyrektywa ptasia:</u> Błotniak stawowy.</p> <p><u>Konwencja Berneńska:</u> Perkozek, czernica.</p>	<u>Zagrożenia:</u> Intensywne rolnictwo.	Użytek ekologiczny
UE-35	Drzewiany	<p><u>Cel i przedmiot ochrony:</u> zbiornik dystroficzny z roślinnością wodną i torfowiskową.</p> <p><u>Opis walorów:</u> śródpolne oczko dystroficzne w otoczeniu zarośli wierzbowych. Od zachodniej strony do zbiornika przylega rozległe pło mszarne. Pło pokrywa kwaśne mechowisko z bobrkiem trójlistkowym, mszar z turzycą nitkowatą, mszar z turzycą dzióbkwatą i mszar z wełnianką pochwowatą. Występują także: rosiczka okrągolistna, borówka bagienna, turzycą nitkowatą, czermień błotna i bobrek trójlistkowy.</p> <p><u>Ocena walorów:</u> Stanowiska roślin zagrożonych skali kraju, duże bogactwo florystyczne wyróżniające się w krajobrazie rolniczym, obiekt</p>	<u>Zagrożenia:</u> Intensywne rolnictwo, hodowla ryb.	Użytek ekologiczny

		<p>cenny krajobrazowo.</p> <p><u>Dyrektywa siedliskowa:</u> Siedliska: zbiornik dystroficzny; torfowiska przejściowe.</p>		
UE-37	Liliowe oczko	<p><u>Cel i przedmiot ochrony:</u> Zbiornik dystroficzny z roślinnością wodną i torfowiskową.</p> <p><u>Opis walorów:</u> Śródpolne oczko wodne w otoczeniu zarośli wierzbowych. Znaczna część lustra wody pokryta jest przez zespół „lili wodnych”, które nadają biały aspekt w czasie kwitnienia grzybieni białych. Po środku zbiornika znajduje się pło mszarne, a wodzie występuje pływacz drobny <i>Utricularia minor</i> i pływacz zwyczajny oraz jeżogłówka pokrewna.</p> <p><u>Ocena walorów:</u> Obecność gatunku z krajowej Czerwonej Księgi Roślin oraz innych gatunków rzadkich i zagrożonych w regionie, obiekt wyróżniający się krajobrazowo.</p> <p><u>Dyrektywa siedliskowa:</u> Siedliska: zbiornik dystroficzny, pła mszarne</p>	<u>Zagrożenia:</u> Intensywne rolnictwo, hodowla ryb.	Użytek ekologiczny
R-9	Żurawie Mszary	<p><u>Przedmiotem ochrony są tu:</u> naturalnie wykształcone i bardzo dobrze zachowane mszary środkowoeuropejskie w całym spektrum fitosocjologicznym. Celem ochrony jest niezwykle bogata roślinność i flora w obrębie żywych torfowisk wysokich. Obszar swoim zasięgiem obejmuje naturalnie wykształcone i dobrze zachowane mszary wysokotorfowiskowe (mszar torfowca magellańskiego, mszar z wełnianką pochwowatą) z roślinnością nieleśną, rozwijającą się w obrębie jeziora dystroficznego. Charakteryzuje się one obecnością zbiorowisk kępowych z udziałem torfotwórczych gatunków torfowców, oraz licznym udziałem krzewinek (żurawina błotna, modrzewnica zwyczajna i bażyna czarna). Ponadto można tu spotkać szereg innych zbiorowisk charakterystycznych dla siedlisk dystroficznych, dystroficzno-mezotroficznych i mezotroficznych, m.in.: mszar z turzycą dzióbkowatą, zespół turzycy bagiennej, zespół bagnicy i turzycy bagiennej, mszar z przygiełką białą, zespół turzycy nitkowatej, czy kwaśne mechowisko z bobrkiem trójlistkowym. Rośnie tu duża ilość gatunków charakterystycznych dla torfowisk mszarnych, wśród nich rzadkie i zagrożone rośliny, jak: przygiełka biała,</p>	<u>Głównym zagrożeniem</u> jest odwodnienie oraz wędkarstwo.	rezerwat

	<p>rosiczka, borówka bagienna, bagno zwyczajne, czermień błotna, modrzewnica zwyczajna, bobrek trójlistkowy, bażyna czarna, turzyca bagienna, turzyca nitkowata, bagnica torfowa oraz reliktywne torfowce <i>Sphagnum magellanicum</i> i <i>Sphagnum rubellum</i>.</p> <p>Teren ten charakteryzuje: obecność taksonu z Czerwonej Księgi Roślin oraz wielu innych gatunków ginących i zagrożonych z Czerwonych List; idealnie wykształcony i zachowany mszar środkowoeuropejski z roślinnością torfotwórczą – obiekt rzadki w skali kraju i ginący w Europie.</p> <p><u>Chronione Dyrektywą Siedliskową siedliska przyrodnicze: żywe torfowiska wysokie, zbiornik dystroficzny, pła mszarne nachodzące na tafle wody, fragmenty borów bagiennych i brzezin.</u></p> <p><u>Dziko żyjące ptaki objęte ochroną Dyrektywy Ptasiej: żuraw.</u></p>		
--	--	--	--

Oprócz powyższych obszarów chronionych w obrębie lasów objęte są ochroną lub planuje się objąć ochroną następujące tereny:

Nadleśnictwo Bobolice – stan do końca 1998 r.

Obręb Kurowo:

- lasy wodochronne w oddziałach - 94m, n, o, 95, 129i, j, 130c, d, f, 154a, 181, 182, 183b, c, g, h, 207, 208b,
- lasy masowego wypoczynku w oddziale - 69,
- lasy krajobrazowe o powierzchni całkowitej 2233, 97 ha w całym obrębie.

Obręb Bobolice:

- lasy glebochronne w oddziałach – 657b, 734 – 736, 737g, h, i, j, k, 738h, i, j, k, l, 739g, h, i, 740,
- lasy wodochronne w oddziałach – 401i, j, n, o, 496 h, 409, 413, 417d, f, 418, 450d, g, h, 451l, m, 478a, b, i, 490a, 4922, 493, 503 – 505, 519, 708, 809,
- lasy masowego wypoczynku w oddziałach – 361, 367, 439h, 440, 445 – 458, 461, 462, 465b, 466a, b, c, 467, 468, 491, 499 – 502,
- lasy krajobrazowe o powierzchni ogólnej 470,43 ha w całym obrębie.

Nadleśnictwo Tychowo

MOŚZNIŁ uznało za ochronne lasy w obrębie Poniki o łącznej powierzchni 400,71 ha. Stanowią je:

- lasy glebochronne i wodochronne w oddziałach 315 – 317, 318a, f, 328, 329, 332 – 338,
- lasy stanowiące ostoję zwierząt podlegających ochronie gatunkowej – 315, 329, 189, 191, 352,

Nadleśnictwo Polanów – plan do 1997 r.

- lasy glebochronne w oddziałach – 623s, 613f, 625j, o,
- lasy wodochronne w oddziałach – 610 – 612, 613a, b, c, d, g, h, 614 – 617, 644g, h, i, j, k, l,

W projektowanym planie urządzenia lasów zakłada się objąć ochroną następujące tereny:

- lasy wodochronne w oddziałach – 610 – 612, 617a, c, 613a, b, c, d, g, h, f, część 644,
- lasy glebochronne w oddziałach – 613f, 623p, 625j, l, o,
- lasy stanowiące ostoję zwierzyny w oddziale – 611.

Szczegółowe informacje o lasach zawarte są w rozdziale „Leśnictwo”

Ażeby osiągnąć zamierzone cele ochrony środowiska przyrodniczego należy:

- prowadzić systematyczną edukację społeczeństwa w zakresie świadomości ekologicznej,
- realizować inwestycje proekologiczne – oczyszczalnie ścieków, wysypiska, ogrzewanie gazowe lub olejowe,
- w obrębie lasów prowadzić gospodarkę ekologiczną związaną z zachowaniem naturalnych ekosystemów i starodrzewia,
- w obrębie użytków rolnych pozostawić oczka wodne, pasy wiatrochronne, bagna, mokradła, nie osuszać łąk oraz nie zalesiać dna dolin rzecznych – pozostawić łąki, naturalne koryta rzek,
- rozwój turystyki, szczególnie w rejonie pojeziernym, prowadzić w oparciu o **miejscowe plany** zagospodarowania przestrzennego **całych obszarów funkcjonalnych** (np. rejon Porost),
- należy wstrzymać natychmiast nowe lokalizacje nad jeziorami Chlewe Wielkie, Pniewo, Pniewko, Piekietko (w odległości do 100 m od brzegów jezior) ze względu na przekroczenie odporności biologicznej tych jezior lub konieczność zachowania wybitnych walorów przyrodniczych (nie dotyczy to lokalizacji zawartych w obowiązujących planach miejscowych).

Gatunki **występujące na terenie gminy** podlegające ochronie ścisłej:

1. Bluszcz pospolity (*Hedera helix*)
2. Grażel drobny (*Nuphar pumila*)
3. Grażel żółty (*Nuphar lutea*)
4. Grzybienie białe (*Nymphaea alba*)
5. Kruszczyk błotny (*Epipactis palustris*)
6. Listera jajowata (*Listera ovata*)
7. Lobelia jeziorna (*Lobelia dortmanna*)
8. Naparstnica zwyczajna (*Digitalis grandiflora*)
9. Obuwik pospolity (*Cypripedium calceolus*)
10. Pełnik europejski (*Trollius europaeus*)
11. Podkolan biały (*Platanthera biflora*)
12. Poryblin jeziorny (*Isoetes lacustris*)
13. Rosiczka długolistna (*Drosera anglica*)
14. Rosiczka okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*)
15. Rosiczka pośrednia (*Drosera intermedia*)
16. Storzyczek krwisty (*Dactylorhiza incarnata*)
17. Storzyczek plamisty (*Dactylorhiza maculata*)
18. Storzyczek szerokolistny (*Dactylorhiza majalis*)
19. Śnieżycza wiosenna (*Leucoium vernum*)
20. Śnieżyczka przebiśnieg (*Galanthus nivalis*)
21. Wawrzynek wilczczyko (*Daphne mezereum*)
22. Widłak gwiazdzisty (*Lycopodium clavatum*)
23. Widłak jałowcowaty (*Lycopodium annotinum*)
24. Wielosił błękitny (*Polemonium coeruleum*)
25. Wrzosiec bagienny (*Erica tetralix*)

Gatunki **występujące na terenie gminy** podlegające ochronie częściowej:

1. Bagno zwyczajne (*Ledum palustre*)
2. Centuria pospolita (*Centuarium erythraea*)
3. Kalina Koralowa (*Viburnum opulus*)
4. Kocanki piaskowe (*Helichrysum arenarium*)
5. Konwalia majowa (*Convallaria majalis*)
6. Kruszyna pospolita (*Frangula alnus*)
7. Paprotka zwyczajna (*Polypodium vulgare*)
8. Pierwiosnek (Pierwiosnka) lekarski (*Primula veris*)
9. Porzeczka czarna (*Ribes nigrum*)
10. Przytulia (Marzanka) wonna (*Galium odoratum*)

Gatunki godne ochrony w skali gminy:

1. Bagnica torfowa (*Scheuchzeria palustris*)
2. Borówka bagienna (Pijanica) (*Vaccinium uliginosum*)
3. Brzeżyca jednokwiatowa (*Luttrella uniflora*)

4. Chaber austriacki (*Centaurea phrygia*)
5. Fiołek przedziwny (*Viola mirabilis*)
6. Groszek błotny (*Lathyrus palustris*)
7. Jeżogłówka pokrewna (*Sparganium angustifolium*)
8. Klon polny (Paklon) (*Acer campestre*)
9. Kokorycz drobna (*Corydalis pumila*)
10. Kostrzewa leśna (*Festuca altissima*)
11. Kozłek dwupienny (*Valeriana dioica*)
12. Krzywosz – mech brunatny (*Homalothecium nitens*)
13. Manna gajowa (*Glyceria nemoralis*)
14. Mech brunatny (*Paludella squarrosa*)
15. Modrzewnica zwyczajna (*Andromeda polifolia*)
16. Nasięźrzał pospolity (*Ophioglossum vulgatum*)
17. Nerecznica grzebieniasta (*Dryopteris cristata*)
18. Przygielka biała (*Rhynchospora alba*)
19. Szczaw gajowy (*Rumex sanguineus*)
20. Trzcinnik prosty (*Calamagrostis stricta*)
21. Tujowiec – mech brunatny (*Helodium blandowii*)
22. Turzyca bagienna (*Carex limosa*)
23. Żurawina błotna (*Oxycoccus palustris*)
24. Żurawina drobnolistkowa (*Oxycoccus microcarpus*)

2.6.4. OCHRONA WARTOŚCI KULTUROWYCH

Podstawą prawną ochrony wartości kulturowych są:

- **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.)**
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.).**

Wartości kulturowe są bogactwem narodowym i powinny być chronione ze względu na ich wartości historyczne, naukowe lub środowiskowe.

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ochronie i opiece, bez względu na stan zachowania, podlegają:

1. **zabytki nieruchome będące w szczególności:**
 - **krajobrazami kulturowymi,**
 - **układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,**
 - **działami architektury i budownictwa,**
 - **działami budownictwa obronnego,**
 - **obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,**
 - **cmentarzami,**
 - **parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,**
 - **miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji**
2. **zabytki archeologiczne będące, w szczególności:**
 - **pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,**
 - **cmentarzyskami,**
 - **kurhanami,**
 - **reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.**

ZAKRES OCHRONY ZABYTKÓW W PLANOWANIU MIEJSCOWYM

Obiekty i obszary podlegające ochronie konserwatorskiej wpisuje się do rejestru zabytków prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WKZ).

Ochronie prawej podlegają **zabytki** wpisane do rejestru zabytków, **uznane za pomnik historii, utworzony park kulturowy, zabytki objęte ustaleniami ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy.**

Bez zezwolenia WKZ nie wolno zabytków przerabiać, odnawiać, rekonstruować, konserwować. Nie wolno też zabytków przemieszczać z naruszeniem tradycyjnego układu terenowego.

Nie wolno wykonywać robót mogących przyczynić się do zeszpecenia otoczenia obiektu chronionego lub widoku na ten zabytek.

Na obszarze zmiany studium wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej dla stanowisk archeologicznych:

Lp.	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Obszar AZP	Okres chronologiczny	Forma osadnictwa	Strefa
1.	Kurowo	5	25	18-24	kultura pomorska	śląd osadnictwa	WIII
2.	Kurowo	6 i 7	26 i 27	18-24	kultura pomorska	osada	WIII
3.	Kurowo	8	28	18-24	kultura pomorska, średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
4.	Kurowo	9	29	18-24	kultura pomorska, średniowiecze	cmentarzysko (?), śląd osadnictwa	WII
5.	Kurowo	3	12	18-24	kultura pomorska, średniowiecze	osada	WIII
6.	Kurowo	4	13	18-24	średniowiecze	punkt osadnictwa	WIII
7.	Ubiedrze	10	16	18-24	kultura pomorska, średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
8.	Ubiedrze	11	17	18-24	neolit, średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
9.	Ubiedrze	12	19	18-24	średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
10.	Ubiedrze	9	15	18-24	średniowiecze	osada	WIII
11.	Gozd	3	19	18-24	wczesne średniowiecze	osada	WIII
12.	Cybulino	8	10	18-24	neolit, (kultura pucharów lejkowych)	śląd osadnictwa	WIII
13.	Gozd	18	49	18-24	średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
14.	Gozd	16, 19	47 i 50	18-24	wczesne średniowiecze, średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
15.	Stare Borne	2	17	19-25	wczesne średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
16.	Stare Borne	3	18	19-25	średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
17.	Stare Borne	4	19	19-25	średniowiecze	punkt osadniczy	WIII
18.	Stare Borne	8	23	19-25	epoka kamienia, kultura pomorska, średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
19.	Stare Borne	9	24	19-25	wczesne średniowiecze, średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
20.	Stare Borne	10	25	19-25	wczesne średniowiecze	osada	WIII
21.	Drzewiany	5	29	19-25	neolit, średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
22.	Drzewiany	11	35	19-25	średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
23.	Drzewiany	10	34	19-25	średniowiecze	punkt osadniczy	WIII
24.	Drzewiany	16	40	19-25	epoka kamienia,	śląd	WIII

					kultura pomorska, wczesne średniowiecze, średniowiecze	osadnictwa	
25.	Drzewiany	18	42	19-25	średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
26.	Drzewiany	41	13	19-26	pradzieje	śląd osadnictwa	WIII
27.	Drzewiany	42	14	19-26	średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
28.	Drzewiany	19	43	19-25	średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
29.	Drzewiany	25	49	19-25	wczesne średniowiecze, średniowiecze	osada	WIII
30.	Drzewiany	20	44	19-25	neolit, średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
31.	Drzewiany	23	47	19-25	epoka kamienia, średniowiecze	śląd osadnictwa	WIII
32.	Drzewiany	24	48	19-25	epoka kamienia	śląd osadnictwa	WIII
33.	Drzewiany	26	50	19-25	mezolit/neolit	śląd osadnictwa	WIII

Dla wyznaczonych a także dla innych istniejących stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ustalono warunki ochrony:

Strefa WI – pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, wykluczającej wszelką działalność inwestycyjną i inną. Strefa WI obejmuje stanowiska wpisane do rejestru zabytków i ujęte w ewidencji Urzędu Ochrony Zabytków.

Obowiązujące rygory w strefie WI:

- 1. Zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej związanej z pracami ziemnymi (np. kopanie studni, melioracji, karczunku i nasadzenia drzew itd.), poza badaniami archeologicznymi oraz pracami zabezpieczającymi zabytek przed zniszczeniem, prowadzonymi na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.*
- 2. Zachowanie istniejącego układu topograficznego terenu.*

Strefa WII – częściowej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, dopuszczającej inwestowanie pod określonymi warunkami. Strefa WII obejmuje stanowiska ujęte w ewidencji Urzędu Ochrony Zabytków.

Obowiązujące rygory w strefie WII:

- 1. Współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków;*
- 2. Przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie w granicach strefy, wyprzedzających rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją zamierzenia, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.*

Strefa WIII – ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych polegającej na prowadzeniu interwencyjnych badań archeologicznych w przypadku podejmowania prac ziemnych. Strefa WIII obejmuje stanowiska ujęte w ewidencji Urzędu Ochrony Zabytków.

Obowiązujące rygory w strefie WIII:

- 1. Współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków;*
- 2. Przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych, na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.*

Na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego granice stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych mogą zostać skorygowane.

Za względu na bogactwo występowania obiektów zabytkowych wykonano odrębne opracowanie dokumentacyjne stanu istniejącego (Wartości kulturowe - plik). Stanowi ono integralny element uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta i gminy ponieważ nie zakłada się likwidacji któregokolwiek z obiektów. W studium dodano nowe obiekty kulturowe (zabytki techniki, osadnictwa) oraz wartości krajobrazowe. Wszystkie istniejące i projektowane obiekty przestrzenne i tereny cenne kulturowo zostały zaznaczone na mapie w skali 1:25000 „Rysunek studium - Ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego”

OCHRONA KRAJOBRAZU.

Ochrona krajobrazu wynika z **ustaw: o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Prawo ochrony środowiska oraz** o ochronie przyrody.

Istotą wszystkich ustaw jest ochrona środowiska geograficznego w którym główną rolę odgrywa krajobraz przyrodniczy (otwarty) i krajobraz antropogeniczny (zainwestowany).

Oprócz ochrony obiektów należy chronić krajobraz po to ażeby nie dopuścić do zniszczenia obiektów i przestrzeni naturalnej oraz nie doprowadzić do dysharmonii z krajobrazem na obszarach działalności inwestycyjnej człowieka.

Krajobraz otwarty.

Bogactwo środowiska geograficznego na terenie gminy Bobolice pozwala na wydzielenie w ramach krajobrazu otwartego następujących jednostek, które ściśle związane są z waloryzacją przyrodniczą:

1. Krajobraz o najwyższych wartościach przyrodniczych silnie zalesiony, prawie nie zainwestowany - Pradolina Pomorska (dolina Radwi z górnymi dopływami Debrzycy i Łęcznej) oraz dolina Chocieli.
2. Krajobraz o wysokich walorach przyrodniczych ze znaczną ilością małych jezior bezodpornych o dużym zróżnicowaniu wysokościowym, słabo zaludniony i zainwestowany i w dużym stopniu zalesiony – obejmuje południowo-wschodni teren gminy Bobolice (Porost - Drzewiany). Bardzo ważną sprawą jest ochrona tego krajobrazu i środowiska szczególnie przed niewłaściwą zabudową turystyczną. Dlatego celowym jest sporządzenie dla tego obszaru koncepcji zagospodarowania przestrzennego, w której rozwiązano by wszystkie zagadnienia przyrodnicze, kulturowe, osadnicze i infrastruktury technicznej
3. Krajobraz o średnich walorach – zajmuje południowo-zachodnią i częściowo zachodnią część gminy. Obejmuje duże kompleksy leśne pokrywające najwyższe wzniesienia terenowe (ponad 200 m n. p. m.) tworzące źródłkowy obszar wielu rzek i jednocześnie dział wodny zlewni Radwi i Parsęty. Jest to teren słabo zainwestowany o dominującej zabudowie rozproszonej (Łozice, Stare Łozice, Nowe Łozice, Nowosiółki, Chlebowo, Jatynia itd.)
4. Krajobraz rolniczo-leśny – pozostałe obszary, głównie o funkcji rolniczej z przeważającą zwarta zabudową wiejską (Cybulino, Kurowo, Gozd, Kłanino, Świelino, Krępa, Dargiń, Bożniewice, Dobrociechy itd.). Większość wsi została znacznie przekształcona poprzez rozbudowę sektorów gospodarczych i wprowadzenie budownictwa wielorodzinnego. Zdegradowany krajobraz w ramach tej jednostki tworzą zniszczone pałace i parki (Krępa, Wilczogóra, Świelino oraz kopalnia kruszywa mineralnego w Boboliczkach).

Zarówno krajobrazy o najwyższych jak i o wysokich walorach przyrodniczych projektuje się objąć ochroną prawną wynikającą z Ustawy o ochronie przyrody.

Krajobraz antropogeniczny – zainwestowany.

W krajobrazie zainwestowanych części wsi można wyróżnić następujące grupy:

1. Krajobraz wsi z dobrze zachowanym układem przestrzennym i obiektami o wartościach kulturowych i architektonicznych (Drzewiany, Chmielno, Gozd, Kurowo).
2. Krajobraz wsi z zachowaną starą zabudową, mało przekształcony z przeważającą zabudową siedliskową i jednorodziną (Ubiedrze, Dargiń, Głodowa, Górawino, Porost, Wilczogóra, Nowosiółki, Łozice, Ostrówek, Trzebień).
3. Krajobraz wsi częściowo przekształcony składający się z dwóch typów - starej zabudowy mieszkaniowej oraz budownictwa wielorodzinnego i zakładów rolnych. Wsie stosunkowo dobrze zachowane (Kłanino, Świelino, Dobrociechy, Krępa, Bożniewice, Stare Borne, Kępsko, Cybulino, Opatówek, Janowiec).
4. Krajobraz wsi silnie przekształcony poprzez zniszczenie lub dewastację sektorów gospodarczych (Ujazd, Wojęcino, Darzewo, Chociwle, Boboliczki).

Wytyczne kształtowania krajobrazu.

Tereny otwarte.

- Najwyższe i wysokie kategorie krajobrazu otwartego objęte zostały ochroną w oparciu o ustawę o ochronie przyrody. Większość z nich pokrywa się z obszarami przyrodniczymi projektowanymi do objęcia ochroną prawną. W związku z powyższym należy uznać, że ochrona krajobrazu zostanie zapewniona w ramach prac nad środowiskiem przyrodniczym. Zainteresowani powinni zapoznać się z rozdziałem „Ochrona środowiska przyrodniczego”. Nadmienia się, że w ramach ochrony środowiska przyrodniczego zakłada się utworzenie Szczecinecko-Polanowskiego Parku Krajobrazowego, obszaru chronionego krajobrazu Doliny Chocieli oraz ośmiu zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, użytków ekologicznych, pomników przyrody, rezerwatów oraz stanowisko dokumentacyjne.
- Dla obszarów o średnich walorach krajobrazowych i pozostałych terenów rolniczo-leśnych należy dążyć do:
 - zachowania istniejących walorów fizjonomii terenów,
 - zharmonizowania nowych inwestycji z krajobrazem,
 - wygradzania zainwestowania zielenią wysoką,
 - wzbogacania dużych przestrzeni rolnych zadrzewieniami,
 - pozostawienia oczek śródpolnych, zadrzewień i zakrzaczeń wzdłuż strumieni oraz dróg śródpolnych.
- Dla terenów zdegradowanych obejmujących kopalnię surowców mineralnych oraz dawne wysypisko nieczystości należy przeprowadzić rekultywację polegającą na likwidacji hałd kruszywa, wyrównaniu terenów, zasypaniu wysypisk oraz ich zadrzewieniu.

Tereny zainwestowane (antropogeniczne)

- Dla wsi o najwyższych wartościach krajobrazowo-kulturowych (Chmielno, Gozd, Drzewiany, Kurowo) wskazanym jest wykonanie opracowania konserwatorskiego w celu określenia obiektów i układów wartościowych oraz wyznaczyć strefy ochrony konserwatorskiej i uwarunkowania zainwestowania.
- Dla wsi z zachowaną starą zabudową, mało przekształconych i dla wsi w których zachowało się w dobrym stanie duża część starego zainwestowania należy dążyć do:
 - ochrony starego zainwestowania,
 - zachowania dawnej linii zabudowy, wysokości budynków i kształtowania połaci dachowych,
 - rewaloryzacji dysharmonijnych przekształceń (o ile inaczej nie stanowią przepisy szczególne),
 - przesłonięcia obiektów niemożliwych do rewaloryzacji.
- Dla wsi pozostałych należy dążyć do:
 - wprowadzenia drzewostanu wokół siedlisk i obiektów gospodarczych,
 - zmianę agresywnej kolorystyki np. białych obiektów gospodarczych w eksponowanych miejscach na kolory nawiązujące do otoczenia (zabudowania wsi Opatówek od strony zachodniej). Ewentualnie można pozostawić agresywną kolorystykę po przesłonięciu zielenią średniowysoką i wysoką,
 - wszystkie fermy i kompleksy hodowlane oraz budownictwo wielorodzinne należy wzbogacić o zadrzewienie i zakrzaczenie. Jako zjawisko powszechne należy propagować na wsi żywopłoty jako najwłaściwszą formę ogrodzenia,
 - wskazanym jest ażeby zabudowa mieszkaniowa nawiązywała wysokością i połącją dachową do starej zabudowy.

OCHRONA OBIEKTÓW I TERENÓW

Na terenie gminy Bobolice występuje następująca grupa obiektów kulturowych podlegających ochronie prawnej:

- budynki i budowle – dwory i pałace, budowle mieszkalne, usługowe i gospodarcze, kościoły,
- parki, cmentarze,
- obiekty techniki – mosty,
- układy przestrzenne zabudowy,
- miejsca występowania elementów archeologicznych.

Wykaz wszystkich obiektów i obszarów podlegających ochronie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zawarto w odrębnym opracowaniu stanu istniejącego.

Proponuje się objąć ochroną:

- układy przestrzenne wsi: Chmielna – owalnica, Drzewiany – ulicówka, Kurowo, Gozd (część wsi) – ulicówka,

- wartościowe mosty i wiadukty związane z przebiegiem kolei: mosty w Górawinie, Głodowej, Dobrociechach i Krępie, wiadukty w Głodowej i Pomorzanach,
- obszary cenne krajobrazowo.

W celu ochrony wartości kulturowych przyjęto koncepcję działań w dwóch płaszczyznach:

Działania organizacyjne.

W zakresie ochrony wartości kulturowych główną rolę odgrywa Wojewódzki Konserwator Zabytków (WKZ). Powinien on zlecić wykonanie aktualizacji kulturowych na terenie miasta i gminy w kolejności na następujące obiekty:

1. Aktualizację zainwestowania i granic parków. Większa część parków jest tak zniszczona, że należałoby je wykreślić z rejestru obiektów chronionych. Tam gdzie pozostały cenne elementy należy zobowiązać właścicieli lub władających do restauracji parków i właściwego ich użytkowania. Parki powinny być opracowane przy udziale botaników w celu określenia rzeczywistych stref ochronnych i ich wartości florystycznych,
2. Wykonać inwentaryzację zabudowy sprzed 1945 r. wyznaczając budynki, które rzeczywiście powinny podlegać ochronie,
3. Wykonać inwentaryzację kulturową i przyrodniczą cmentarzy, szczególnie śródleśnych i śródpolnych.

Wytyczne kształtowania zainwestowania

W celu niedopuszczenia do zniszczenia wartości kulturowych należy natychmiast wykonać następujące działania profilaktyczne lub organizacyjne:

1. Wszystkie stare cmentarze i miejsca, w których się znajdowały (określone w studium) należy uporządkować, odtworzyć o ile to możliwe stary układ, odrestaurować nagrobki lub krzyże, wygrodzić oraz oznakować (dotyczy to ALP, AWRSP, Urzędu Miasta i Gminy oraz innych zarządzających) po uzgodnieniu z WKZ.
2. Tereny wszystkich parków podworskich należy oczyścić z obiektów obcych funkcji parkowej (komórki, tunele foliowe itp.), ogrodzić i oznakować. Parki w których brak jest głównych elementów parkowych można przekształcić w parki wiejskie (po uzgodnieniu z WKZ).
3. Podjąć działania w celu ochrony mostu nad rzeką Radew oraz mostów i wiaduktu nad torowiskiem wąskotorówki wzdłuż trasy kolejowej. Chodzi przede wszystkim o niedopuszczenia do zniszczenia lub zmiany architektury obiektów. W tym celu WKZ powinien zobowiązać właścicieli do podjęcia właściwych działań określając uwarunkowania architektoniczne.
4. Podjąć działania w celu zachowania najcenniejszych układów przestrzennych wsi Chmielno, Gozd (część), Drzewiany, Kurowo. W tym celu wskazane jest ażeby działać w następujący sposób:
 - działania inwestycyjne powinny być uzgadniane w tych wsiach z WKZ,
 - wykonać szczegółową inwentaryzację konserwatorską,
 - opracować wytyczne konserwatorskie.
5. Powiadomić właścicieli dworów, pałaców i budynków objętych ochroną o konieczności zabezpieczenia obiektów przed zniszczeniem lub uszkodzeniem.
6. Do wsi, w których należy zachować stary układ przestrzenny i nawiązać do istniejących wartości architektonicznych (dotyczy starej części wsi) należy zaliczyć Porost, Kłanino, Dargiń, Ubiedrze, Świelino. W tych wsiach należy:
 - zachować układ drogowy,
 - dążyć w uzasadnionym przypadku do nawiązania do dawnej linii zabudowy,
 - architekturę nowej zabudowy dostosować do podstawowych cech starych budynków – wysokość zabudowy mieszkaniowej, usytuowanie kalenicy w stosunku do ulicy, kształt dachu,
 - nie lokalizować od strony ulicy innych obiektów aniżeli mieszkaniowe lub usługowe.

Działania projektowe.

1. Należy przede wszystkim wykonać profesjonalną inwentaryzację obszarową w skali 1:10000 (wykorzystując w tym celu inwentaryzację środowiska przyrodniczego) i w skali 1:5000 (1:2000) obiektów i układów przestrzennych.
2. Należy wykonać dokumentację fotograficzną obiektów.
3. Opracować charakterystyczne ciągi elewacji, panoramy, linie zabudowy, linie rozgraniczenia, wydobyć najcenniejsze budowle.
4. Podjąć badania archeologiczne w celu dokładnego określenia miejsc i treści stanowisk archeologicznych.

5. Opracować i wydać w formie popularno-naukowej przewodnik - informator o wartościach kulturowych i przyrodniczych występujących na terenie gminy, powiązany z krótką charakterystyką środowiska geograficznego i historią terenu.

2.6.5. ROLNICTWO

2.6.5.1. ZAŁOŻENIA

Zakłada się, że funkcja rolnicza pozostanie nadal funkcją dominującą na obszarach wiejskich, jednak coraz większym stopniu będzie współistnieć z innymi funkcjami jak usługi, przetwórstwo rolno-spożywcze, skup płodów rolnych i leśnych, turystyka, ochrona środowiska prowadząc do wielofunkcyjności obszarów wiejskich. Nasilenie tego procesu będzie przestrzennie zróżnicowane.

Rolnictwo musi ulegać przekształceniom w kierunku rolnictwa efektywnego ekonomicznie i konkurencyjnego. Wymaga to przede wszystkim zmiany struktury gospodarstw rolnych, które będą w stanie wytrzymać konkurencje w ramach Wspólnoty Europejskiej.

Wszędzie tam, gdzie jest to efektywne ekonomicznie, zakłada się wykorzystanie ukształtowanych układów przestrzennych i zainwestowania dawnej gospodarki państwowej.

Ziemia zasobów AWRSP z resztek zbył małych na utworzenie pełnorolnego, silnego gospodarstwa rolnego w pierwszym rzędzie powinna być przekazana na cele powiększenia istniejących indywidualnych gospodarstw rolnych w przypadku zainteresowania rolników - poprzez zastosowanie odpowiedniej polityki i preferencji.

Ogólna w skali gminy niska wartość wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wymusza działania ochrony dla rolnictwa obszarów o zwiększonym występowaniu gleb najlepszych i zainwestowaniu podwyższającym wartość przestrzeni produkcyjnej oraz szukania alternatywnego wykorzystania gleb najłagodniejszych.

Zakłada się, że nadwyżki ziem trudnych do zagospodarowania względnie mało wartościowe rolniczo przeznaczone będą przede wszystkim do zalesiania. Wojewódzki program zalesień gruntów nieprzydatnych rolniczo w latach 1995 - 2015 opracowany w Urzędzie Wojewódzkim w Koszalinie w 1994 roku - zakłada się przeznaczenie do zalesiania na obszarze gminy Bobolice do 2015 roku 1635,5 ha z czego na poszczególne klasy gruntów przypada:

klasa IV - 834, 0 ha

klasa V - 549,5 ha

klasa VI - 197,0 ha

klasa VIz - 52,0 ha

W planie zagospodarowania przestrzennego gminy Bobolice z 1994 r. pod ewentualne zalesienia przeznaczono około 3000 ha co należy uznać za wielkość zdecydowanie zawyżoną.

Obszary o słabych walorach rolniczych a cenne ze względów ekologicznych przeznacza się przede wszystkim na funkcję turystyczną i zalesienie.

Zakłada się utrzymanie wysokiej jakości zdrowotnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej umożliwiającej wprowadzenia rolnictwa ekologicznego.

2.6.5.2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU FUNKCJI ROLNICZEJ

Rozwój funkcji rolniczej uzależniony jest od całego zespołu czynników, które po przeanalizowaniu zgrupowano na czynniki ograniczające i sprzyjające rozwojowi rolnictwa.

Czynniki ograniczające.

- wysoki stopień niepewności i zmienność procesów rynkowych i koniunktury gospodarczej w odniesieniu do kierunków produkcji rolniczej - jak w rolnictwie całego kraju. Złe doświadczenie gminy - załamanie owczarstwa - kierunku preferowanego kilkanaście lat temu w oparciu o predyspozycje środowiska,
- tymczasowość części wielkoobszarowych struktur organizacyjnych rolnictwa jako wynik:
 - obowiązujących przepisów prawnych, co reprezentuje Gospodarstwo Skarbowe w Administracji z siedzibą w Opatówku – największy użytkownik gruntów w gminie oraz znaczący w hodowli,

- braku stabilizacji w użytkowaniu gruntów rozdysponowanych przez AWRSP, czego przykładem są gospodarstwa Ujazd, Różany, Nowosiółki,
- tendencje do niskoinwestycyjnej gospodarki rolnej „na przetrwanie”, dominacja uprawach zbóż, co w dłuższym okresie czasu grozi degradacją środowisk glebowego (udział zbóż w strukturze zasiewów gminy wynosi 74,8%) i zmniejsza zapotrzebowanie na siłę roboczą,
- duża ilość odłogów – w ostatnich latach od około 1/6 do prawie ¼ powierzchni gruntów ornych – tworzą je głównie grunty z zasobów AWRSP lub wydzierżawione i nie uprawiane (Ujazd),
- niekorzystna sytuacja w rolnictwie związana ze spadkiem produkcji rolnej i hodowli – część obiektów dawnej gospodarki państwowej nie zagospodarowana, ulegająca dewastacji. Główne ośrodki zagrożenia to Darzewo, Wilczogóra, Wojęcino, Stare Borne, Kurowo, Różany, Ostrówek (dla Ostrówka i wsi Różany przygotowywany jest aktualnie przetarg), zrujnowana podstawowa część dawnego gospodarstwa w Ujeździe nie wykorzystane pomimo przekazania do użytkowania obiektu w Cybulinie, Świelinie, częściowo w Boboliczkach, Dobrociechach (również nieczynna gorzelnia),
- utrudnienie, niekiedy blokada przestrzenna dla możliwości powiększania lub tworzenia nowych indywidualnych gospodarstw rolnych we wsiach spowodowana bezpośrednim sąsiedztwem gruntów rolnych wielkoobszarowego użytkowania nie związanego z tą wsią (nie tworzącego miejsca pracy dla wsi). Dotyczy to następujących wsi i użytkowników gruntów: Wojęcino, częściowo Dargiń – Centrala Zaopatrzenia Hutnictwa, wsi Boboliczki – gospodarstwo Radwanki, część wsi Gozd, Kurowo, Ubiedrze – Chrześcijańska Fundacja Rolnictwa i Rozwoju Wsi Cybulino, część wsi Przydargiń – gospodarstwo Różewo. Ze względu na silne gospodarstwa rolne indywidualne we wsi Chociwle problem powyższy może wystąpić w stosunku do gruntów Gospodarstwa Skarbowego,
- system przetargowy nabywania gruntów rolnych z zasobów AWRSP uniemożliwia lub utrudnia mało czy średniorolnemu rolnikowi indywidualnemu, najczęściej bez kapitału, nabywanie atrakcyjniejszych gruntów dla powiększenia swego położonego w sąsiedztwie gospodarstwa rolnego. Stanowi to zagrożenie dla funkcjonowania gospodarki rolnej na tych terenach i wymaga zastosowania preferencji dla upełnolnienia istniejących gospodarstw rolnych,
- wyłączenie z uprawy większych kompleksów gleb słabych i najsłabszych i przeznaczenie ich na inne cele w tym zalesiania, spowoduje w przyszłości zanik bądź znaczne osłabienie funkcji rolniczej w Drzewianach, Poroście a w dalszej perspektywie po zużyciu obecnego zainwestowania przetwórczo-hodowlanego również w Dobrociechach,
- występująca na obszarze gminy tendencja do przekazywania Lasom Państwowym łąk, w tym również zmeliorowanych o znacznym areale w dolinie rzeki Chotla, zmniejsza i tak już niewielką powierzchnię użytków zielonych - naturalna bazę dla gospodarki.

Czynniki sprzyjające.

- ukształtowana przez pokolenia struktura przestrzeni wiejskich na znacznej części obszaru gminy funkcjonująca jako gospodarka wieloprzestrzenna umożliwia szybsze przystosowanie gospodarstw rolnych do warunków wysokiej towarowości połączonej z konkurencyjnością. Na jej bazie utworzyły się już i w większości funkcjonują nowe wielkopowierzchniowe gospodarstwa rolne, zarówno sektora publicznego wykazujące stabilność (OHZ Kłanino, AWRSP GS Bobolice z siedzibą w Opatówku, CZH Katowice - Gospodarstwo Rolne Bożniewice) jak i sektora prywatnego, z których część wykazywała brak stabilności jak Ujazd, Różany, Nowosiółki.
- okres braku stabilności (przygotowania gospodarstwa do nowych warunków) w użytkowaniu gospodarstwa wieloprzestrzennego może stwarzać szansę dla okolicznych indywidualnych mniejszych gospodarstw rolnych na uzyskanie części gruntów dla powiększenia swoich gospodarstw, o ile jest to przestrzennie i funkcjonalnie uzasadnione i nie zagraża funkcjonowaniu gospodarstwa wieloprzestrzennego – przykład – gospodarstwa wsi Przydargiń zlokalizowane przy szosie Głodowa – Dobrociechy i gospodarstwo wieloprzestrzenne Różany.
- rezerwy użytków rolnych do wykorzystania (odłogi) zwiększają możliwość racjonalnego ukształtowania struktury rolniczej. Szczególnie jest to wyraźne w obszarach dawnych wsi indywidualnych z rejonu których grunty byłego PFZ zasiliły zasoby AWRSP (1160 ha jeszcze nie zagospodarowanych). Według danych z I poł. lat 90-tych największe powierzchnie gruntów byłego PFZ znajdowały się w obrębach: Jatynia - ponad 200 ha, Łozice, Chmielno, Porost - w granicach 120-150 ha, Gozd – około 90 ha, Drzewiany – około 70 ha, Kłanino, Górawino, Chlebowo, Ubiedrze – 35-50 ha, Dargiń – 30 ha, Głodowa 25 ha.
- z punktu widzenia rolnictwa zalesianie gruntów jest nieodwracalnym procesem utraty gruntów rolnych („proces nieosiągalnie odwracalny”) i do przyjęcia wtedy, kiedy dotyczy gleb

nieprzydatnych do użytkowania rolniczego. Obecnie obserwuje się proces zmniejszonego zainteresowania rolników przekazywaniem gruntów pod zalesienie, chętniej szukają atrakcyjniejszych dzierżaw pól. Świadczy o tym chociażby decyzja Urzędu Rejonowego w Koszalinie z 1996 r. odmawiając przekazania pod zalesienie 1198 ha, z czego ponad 800 ha ze względu na dzierżawę pól i wyższą klasę gruntów. Dotyczyło to obrębów (według powierzchni uproszczonych) Łozice – 300 ha, Chlebowo – 150 ha, Ostrówek i Porost – ponad 100 ha, Dobrociechy – około 70 ha, Gozd – około 30 ha, Boboliczki – 50 ha, Drzewiany – 7 ha, Krępa – 4 ha, Kłanino – 1 ha,

- zakłada się, że teoretyczną zdolność przystosowawczą do warunków rynkowych mogą mieć gospodarstwa o powierzchni powyżej 20 ha to jest 50 istniejących gospodarstw (13,7%). Również znaczna część gospodarstw powyżej 10 ha może być uważana za gospodarstwa rozwojowe co łącznie wynosi 147 gospodarstw (40,3 % istniejących gospodarstw rolnych). Indywidualne gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 20 ha w ilości jak niżej znajdują się w miejscowościach: Przydargiń – 6, Chlebowo – 5, Drzewiany – 5, Nowe Łozice – 4, Chociwle – 3, Chmielno – 2, Ubiedrze – 2, Dargiń – 2 oraz po jednym we wsiach Zaręby, Błotko, Łozice, Porost, Pniewki, Głodowa, Kępsko, Rozwarówko, Boboliczki, Górawino, Gozd, Kurowo, Cybulino, Jadwiżyn, Radwanki. Po uwzględnieniu gospodarstw o powierzchni od 10 ha wsiami o największej liczbie indywidualnych gospodarstw rolnych są kolejno: Chociwle – 15, Chlebowo – 12, Drzewiany – 10, Przydargiń – 9, Porost – 8, Gozd – 7, Nowe Łozice – 6, Chmielno – 6, Łozice – 5, Jadwiżyn – 5, Więcemierz – 5, Ubiedrze – 3, Dargiń – 3.
- 10 funkcjonujących na obszarze gminy tzw. gospodarstw przykładowych współpracujących z Rejonowym Zespołem Doradztwa Rolniczego Koszalin stanowi bazę dla upowszechniania postępu technologicznego w rolnictwie.
- rolnicza przestrzeń produkcyjna na obszarze gminy nie jest skażona i zanieczyszczona, umożliwia uzyskanie produktów o wysokiej jakości zdrowotnej.
- atrakcyjny krajobraz i jego różnorodność na znacznej części obszaru gminy stanowi poszukiwany lecz generalnie słabo wykorzystany walor umożliwiający wzbogacenie funkcji obszarów wiejskich o agroturystykę, usługi turystyki. Szczególnie interesujące tereny rozpościerają się na wschód od drogi Koszalin – Bobolice – Czechy. Agroturystyka i turystyka jako funkcje wprowadzone do wsi występują w Poroście, Drzewianach, Głodowej, Lubowie, początki w Górawinie.
- wzbogacanie funkcji obszarów wiejskich, na które składają się przede wszystkim zakłady przetwórstwa ryb w Głodowej, Drzewianach, ubojnia z masarnią w Opatówku, czynne gorzelnie w Krępie i Kępsku (do uruchomienia w Dobrociechach), zakłady przetwórstwa drewna - tartak w Drzewianach, inne drobniejsze w Chociwlu, Starym Bornem, Chlebowie, elektrownia wodna w Kępsku, piekarnia w Dargini, wzrastająca ilość stawów rybnych, w tym niektóre interesujące powiązane z agroturystyką i turystyką np. w Głodowej, Górawinie, cegielnia w Łozicach, zakład kruszyw w Boboliczkach,
- zaczątki innowacyjności we wprowadzaniu upraw np. chmielu w Cybulinie przy jednak nie wykorzystanych możliwościach dla upraw specjalistycznych i upraw wymagających dużej ilości rąk do pracy.

2.6.5.3. POLITYKA PRZESTRZENNA KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

1. Cel wiodący: aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich.

Kierunki aktywizacji:

- przebudowa struktury rolnej w kierunku wzrostu ilości większych indywidualnych gospodarstw rolnych,
 - zagospodarowanie gruntów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa,
 - wykorzystanie obiektów po upadłych przedsiębiorstwach,
 - rozwój usług, rzemiosła, przetwórstwa rolno-spożywczego i produkcji opartej o surowce lokalne regionu,
 - promocja atrakcyjnych obszarów dla celów turystyki, w tym agroturystyki,
2. Podstawowe zasady kształtowania polityki przestrzennej na obszarach rolniczych określają:
- obszary do zachowania dla użytkowania rolniczego, na które składają się: obszary o przewadze terenów najcenniejszych dla rolnictwa odpowiednie pod wszystkie uprawy (przewaga gleb kompleksu 2 i 4), obszary większych płatów gleb klasy III i pochodzenia organicznego, obszary zmeliorowane i obszary rolne stanowiące niezbędną zaplecze dla ośrodków gospodarki rolnej,

- pozostałe obszary rolne.

Ukształtowane ośrodki produkcji rolniczej obsługi rolnictwa powinny nadal swoją funkcję wszędzie tam gdzie jest to ekonomicznie uzasadnione. W innych przypadkach powinny pełnić funkcje składające się na tzw. wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich pod warunkiem niekolizyjności z podstawową funkcją rolniczą.

Realizacja polityki przestrzennej według powyższych zasad oznacza zmniejszenie się powierzchni użytków rolnych na obszarze gminy o część gruntów mało wartościowych rolniczo bądź trudnych do zagospodarowania przede wszystkim na cele zalesień. Uwzględniając ustalenia „Wojewódzkiego programu zalesiania gruntów rolniczo nieprzydatnych w latach 1995-2015” ubytek użytków rolnych określa się na 1600 ha czyli powierzchnia użytków rolnych na obszarze gminy w okresie perspektywicznym zmniejszy się do około 14000 ha przy wzroście powierzchni lasów. Część gruntów została już przekazana Lasom Państwowym.

3. Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej w wyodrębnionych obszarach:

- Rejon Krępa; wielkoprzestrzenna enklawa użytków rolnych zamknięta kompleksami leśnymi - do zachowania. Dopuszczalna wyłącznie niewielka korekta granicy rolno-leśnej oraz wprowadzenie zadrzewień jako elementu ekologizacji przestrzeni. Wskazana kontynuacja gospodarki wielkoobszarowej, wysokotowarowej powiązanej bezpośrednio z ośrodkami produkcji rolniczej w Krępie (hodowla, gorzelnia). Uwaga na powiązania funkcjonalne z innymi ośrodkami produkcji rolniczej tworzącymi jedno wielkopowierzchniowe gospodarstwo rolne sektora publicznego.
- rejon Świelino – Bożniewice – Dargiń – Wojęcino; obszar o funkcji rolniczej z tendencją do zmniejszania użytków rolnych na skutek zalesień. Wskazana kontynuacja dominującej roli gospodarki wielkoprzestrzennej której ośrodki produkcji rolnej w Świelinie i Bożniewicach stanowią część wielkopowierzchniowego gospodarstwa rolnego sektora publicznego. W gospodarowaniu przestrzenią należy mieć na uwadze zapewnienie możliwości zwiększenia arealu gruntów i rozwoju indywidualnym gospodarstwom rolnym wsi Dargiń oraz dostęp do pól dla wsi Wojęcino w ilości uzależnionej od pełnionych funkcji. Duże kompleksy łąk w dolinie rzeki Chotla przekazane Lasom Państwowym do zalesienia wskazane byłyby do rolniczego wykorzystania. Potencjał wsi Świelino i Wojęcino zwiększyłoby wykorzystanie ulegających dewastacji dawnych ośrodków produkcji rolniczej.
- rejon Kłanino – Wilczogóra – Darzewo; duży kompleks użytków rolnych w znacznej części zmeliorowany, wskazany do użytkowania rolniczego. Dla potrzeb hodowli zarodowej w Kłaninie obecnie użytkowany areal w części wschodniej jest optymalny. Do wykorzystania puste obiekty hodowlane w Wilczogórze i Darzewie. W dyspozycji przestrzenią rolną uwzględnić zakładany wzrost powierzchni indywidualnych gospodarstw rolnych.
- rejon Dobrociechy – Różany – Nowosiółki – Chlebowo – Ostrówek; obszar o funkcji rolniczej, w części zmeliorowany z tendencją do zmniejszania powierzchni słabych użytków rolnych na skutek zalesień. Wskazana kontynuacja wysokotowarowej gospodarki wielkoobszarowej w części zachodniej w powiązaniu z ośrodkiem produkcji rolniczej w Dobrociechach, na pozostałym obszarze należy mieć na względzie tendencje do umacniania istniejących indywidualnych gospodarstw rolnych o średnim areale. Grunty niskich klas przylegające do drogi Bobolice – Szczecinek mogą być atrakcyjne dla zainwestowania pozarolniczego.
- rejon Ujazd – Chmielno – Nowe Łozice; obszar o przewadze dobrych gleb predysponowany do rozwoju funkcji rolniczej. Na obszarach wsi Nowe Łozice, Chmielno warunki dla kontynuacji rozwoju opartego na średnich i większych indywidualnych gospodarstwach rolnych, na obszarze wsi Ujazd drogą wyjścia z trudnej sytuacji wsi może być kierunek produkcji rolnej wymagającej dużej ilości rąk do pracy, przetwórstwo.
- rejon Jatynia; obszar rolno-leśny ze wskazaniem do kontynuacji użytkowania rolniczego na terenach o przewadze dobrych gleb. Predyspozycje dla gospodarstw ekologicznych i specjalistycznych o wymogach izolacji przestrzennej.
- rejon związany z układem doliny rzeki Chociel na południe od miasta Bobolice i drogi Bobolice – Koszalin; obszar rolno-leśny. Uroda krajobrazu i wykorzystanie położenia przy ruchliwej trasie drogowej umożliwiają pogłębianie funkcji agroturystyki i usług turystyki.
- rejon Kurowo – Gozd – Chociwle; obszar o funkcji rolniczej z dużym udziałem zespołów gleb wysokiej klasy do zachowania funkcji rolniczej z wyjątkiem obszarów o słabych glebach i występującą sukcesją roślinności drzewiastej. Obecna dominacja w użytkowaniu gruntów gospodarstw wielkoobszarowych nie może zablokować możliwości rozwoju indywidualnych gospodarstw rolnych we wsi Chociwle, Kurowo, Gozd (o ile takie występują potrzeby) oraz stanowiącej odrębny problem wsi Cybulino (z mieszkalnictwem wielorodzinnym). Szansą dla Cybulina może być stworzenie miejsc pracy na bazie nieużytkowanych obiektów ośrodka

produkcji rolnej (np. wprowadzenie hodowli) wprowadzenie upraw wymagających większej ilości rąk do pracy. **Obszar zwartej rolniczej przestrzeni produkcyjnej w obrębach ewidencyjnych Kurowo, Ubiedrze, Cybulino i Gozd predysponowany jest do zlokalizowania farmy elektrowni wiatrowych. Farmę należy lokalizować w sposób ograniczający do minimum ingerencję w krajobraz.**

- rejon Opatówek; obszar wskazany dla funkcji rolniczej z rozwiniętym ośrodkiem hodowlano-produkcyjnym w Opatówku. Łąki związane z doliną rzeki Chociel ze względu na duże wartości przyrodniczo-krajobrazowe wymagają badań przyrodniczych i podjęcia odpowiednich form gospodarowania.
- rejon Łozice; tendencje do zalesiania ograniczyć do gleb słabszych. Obszary z przewagą gleb dobrych występujące w znacznej ilości pozostawić dla funkcji rolniczej z predyspozycją dla agroturystyki, rolnictwa ekologicznego i hodowli nieuciążliwej.
- rejon wschodni pojezierny: Górawino – Drzewiany – Trzebień – Kępsko; wieloprzestrzenny obszar użytków rolnych o urozmaiconej strukturze przyrodniczej z tendencjami do przeznaczania do zalesiania większych obszarów słabszych gleb. Wskazany rozwój rolnictwa wykorzystującego specyfikę terenów pojeziernych o cechach rolnictwa ekologicznego, rozwój agroturystyki (obszar atrakcyjny turystycznie) i przetwórstwa rolnego. Zaleca się pozostawić w użytkowaniu rolniczym zmeliorowaną dolinę rzeki Drężnianki. **Obszar zwartej rolniczej przestrzeni produkcyjnej w obrębach ewidencyjnych Drzewiany, Górawino, Gozd i Trzebień predysponowany jest do zlokalizowania farm elektrowni wiatrowych. Farmy należy lokalizować w sposób ograniczający do minimum ingerencję w krajobraz.**
- rejon południowo-wschodni pojezierny: Porost; obszar rolniczy o niewielkim zasięgu przestrzennym zablokowany przez rozwój innych funkcji - zalesienie, turystyka. Zalecane pozostawienie w użytkowaniu rolniczym większych przestrzeni użytków rolnych dla rozwoju pełnorolnych gospodarstw rolnych, na pozostałym obszarze turystyka indywidualna i zalesienia.

2.6.6. LEŚNICTWO

Lasy i grunty leśne zajmują ponad 46,00% powierzchni gminy. Charakterystyczną cechą lasów jest dominacja siedlisk lasowych, w tym głównie lasu świeżego i lasu mieszanego – świeżego za wyjątkiem części ptn-wsch. (rejon Górawino – Sarnowo) i ptn-zach. (rejon Bożniewice-Dargiń) gdzie występują większe kompleksy lasów na siedliskach borowych, głównie bór świeży i bór mieszany świeży. Drzewostanem dominującym jest sosna, której udział w ogólnej powierzchni leśnej kształtuje się na poziomie około 52%. Przeciętny zapas masy drzewnej na pniu kształtuje się w zasadzie w pobliżu średniej wojewódzkiej wynoszącej 177 m³/ha.

Ponad 35% powierzchni lasów to lasy na gruntach porolnych, które zostały zalesione w XX w. głównie w rejonach Porostu, Drzewian – Trzebienia, Jatyni, Ubiedrza –Bobolic i Łozic.

Masa drzewna oraz pozostałe produkty lasów są nieomal w całości wywożone poza teren gminy w stanie nieprzetworzonym. Z lasów, a więc nieomal z około 50% powierzchni gminy utrzymuje się tylko 100 osób na etatach administracji leśnej, a około 250 osób związanych jest bezpośrednio lub pośrednio z lasami.

W perspektywie zakłada się zwiększenie powierzchni lasów o około 1600 ha.

Jako podstawowe obszary koncentracji zalesień należy uznać: Łozice ok. 320 ha, Pomorzany ok. 200 ha, Drzewiany ok. 180 ha, Porost ok. 150 ha, Boboliczki ok. 140 ha, Dobrociechy ok. 110 ha, Trzebień ok. 100 ha, Dargiń – Bożniewice ok. 90 ha, Wojęcino ok. 80 ha, Chlebowo ok. 50 ha, Górawino ok. 45 ha. W podanych powyżej powierzchniach nie uwzględniono przekazanych już administracji leśnej łąk w dolinach Chotli i Radwi, które nie powinny być zalesione, tylko traktowane jako ekosystemy łąkowe.

Gospodarka leśna prowadzona jest w oparciu o plany urządzenia lasów, które w najbliższym okresie muszą zostać ponownie opracowane. Plany te uwzględniają już konieczność prowadzenia gospodarki leśnej w oparciu o model wielofunkcyjnej, zrównoważonej gospodarki leśnej. Powinny być one opracowane w części przyrodniczo-gospodarczej na podstawie wniosków (projektów) wynikających ze Studium w zakresie ochrony przyrodniczej lasów.

W chwili obecnej bardzo mało osób jest zatrudnionych bezpośrednio lub pośrednio w leśnictwie. Biorąc pod uwagę fakt, iż ponad połowa terenu gminy w perspektywie będzie pokryta lasami oraz to,

że już nawet obecnie zasoby masy drzewnej na pniu są duże, należy podjąć działania w celu lokalizacji na miejscu zakładów przetwórstwa drzewnego i runa leśnego. Przede wszystkim powinny tutaj działać tartaki, stolarnie, warsztaty rzemiosła drzewnego, przetwórnice runa leśnego i ziół itp. Z lasów powinno utrzymywać się w perspektywie około 600 – 700 osób.

2.6.7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Problematyka projektowa infrastruktury technicznej została przedstawiona graficznie na mapie w skali 1:25000 Rysunek studium – Zagospodarowanie i użytkowanie przestrzenne. Infrastruktura techniczna.

2.6.7.1. KOMUNIKACJA DROGOWA

Układ komunikacyjny gminy i miasta uwarunkowany jest decyzjami zewnętrznymi (drogi krajowe) oraz rozwojem osadnictwa i inwestycji lokalnych.

Główny ruch samochodowy poprzez gminę i miasto odbywa się drogami krajowymi:

- drogą **S11** Kołobrzeg – Bobolice – Szczecinek – Poznań – **Bytom**,
- drogą **25** Bobolice – Biały Bór – Człuchów – Bydgoszcz z odgałęzieniem w Człuchowie na Chojnice i Warszawę.

W rozwiązaniu projektowym przyjęto, że droga **S11** będzie drogą ekspresową

W związku z tym już obecnie należy zarezerwować pod przyszłą drogę pas techniczny szerokości około 50 – 60 m. Ponadto nowe inwestycje należy lokalizować w normatywnej odległości od przyszłego pasa drogowego.

Przyjęto że na odcinku gminy będą zlokalizowane minimum dwa węzły drogowe – jeden pomiędzy Bobolicami i Głodową służyć będzie do połączenia z drogą ekspresową Bobolic oraz drogi krajowej **25**, drugi węzeł będzie w południowej części Kłanina. Węzeł ten obsługiwać będzie Grzybnicę i północną część Gminy.

W pozostałych wypadkach droga ekspresowa krzyżowała się będzie z innymi drogami krajowymi i częścią dróg wojewódzkich w dwóch poziomach (lub wyjątkowo na jednym poziomie).

W związku z tym że droga ekspresowa będzie miała charakter tranzytowy do obsługi obszarów przyległych należy wybudować (zaadaptować) sieć dróg lokalnych.

Bardzo ważną sprawą jest wykonanie koncepcji trasy ekspresowej w celu sprecyzowania w miarę dokładnego jej przebiegu oraz określenie możliwości lokalizacji inwestycji. Uwarunkowania te powinny być zapisane w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego.

Ponieważ droga ekspresowa może być realizowana za kilkadziesiąt lat dlatego istnieje pilna potrzeba wykonania etapowego rozwiązania tranzytu z Koszalina w kierunku Poznania i Warszawy – Bydgoszczy.

Rozwiązanie takie zaprojektowano w studium i polega na wykonaniu na długim odcinku trasy linii kolejowej szerokotorowej w obrębie m. Bobolice i wybudowaniu nowego szlaku drogowego na odcinku 1,5 km. Droga taka o szerokości jezdni 7,0 miała by skrzyżowania z innymi drogami krajowymi i wojewódzkimi w jednym poziomie.

W przyszłości po wybudowaniu drogi ekspresowej droga ta była by główną drogą zbiorczą obsługującą pñ. część gminy i województwa oraz całe miasto wraz z kierunkiem warszawskim.

Droga krajowa **25** na odcinku Bobolice – Porost wymaga przede wszystkim złagodzenia łuków poziomych. Wielkim problemem jest przejazd przez miasto zwłaszcza w sezonie letnim dragami o znaczeniu krajowym.

Ponieważ droga ekspresowa może być realizowana za 30 – 50 lat dlatego sprawą pilną obecnie jest usprawnienie ruchu tranzytowego na wyżej wymienione kierunki.

Zrezygnować należy z budowy odcinka drogi krajowej łączącej kierunek Bobolice – Poznań z kierunkiem Bobolice – Człuchów poprzez kotlinę Chocieli ze względu na:

- małe natężeniu ruchu na tym kierunku,
- konieczność wykonywania olbrzymich prac ziemnych,
- występowanie na tym terenie cennych obiektów przyrodniczych.

Właśnie z wyżej wymienionych względów wskazanym jest poszerzenie nasypu kolejowego i poprowadzenie tranzytu z południa w kierunku wschodnim (Biały Bór), północnym (Polanów) oraz czasowo w kierunku Koszalina.

Wszystkie drogi krajowe i wojewódzkie przebiegające przez gminę wymagają przebudowy polegającej na poszerzeniu jezdni i złagodzeniu łuków poziomych oraz w wielu wypadkach spadków.

Szczególnie dotyczy to oprócz dróg krajowych drogi łączącej Bobolice z Czechami przez Ujazd, drogi Bobolice – Gozd – droga **wojewódzka 168**, drogi Mostowo – Drzewiany – Sępólno oraz drogi Głodowa – Dobrociechy – Tychowo.

Droga Głodowa – Tychowo mogłaby pełnić w sezonie letnim funkcję drogi turystycznej odciążającej Bobolice – Koszalin – Kołobrzeg.

Wzdłuż dróg krajowych powinny znaleźć się miejsca obsługi ruchu kołowego. Najbardziej predysponowane miejsce na ten cel znajduje się w Kłaninie, Głodowej (rejon obecnego zajazdu oraz dawnego łuku drogowego w kierunku Bobolic), Bobolicach (rejon stacji kolejowej) rejonie wschodniej części wsi Porost i rejonie skrzyżowania drogi **S11** (Bobolice – Szczecinek) z byłą linią kolejową.

Koniecznym jest utwardzenie dróg obsługujących rozproszone budownictwo wsi Chlebowo (pomiędzy Głodową i drogą Bobolice – Ujazd) tzw. Kolonia Gozd, połączeni Łozic ze Starymi Łozicami, Świelina z Wojęcinem i drogą Bobolice – Tychowo oraz Kłanina z Dobrociechami.

Należy rozwinąć sieć ścieżek rowerowych dla celów turystycznych i obsługi mieszkańców.

Najważniejsze znaczenie będzie miał „Międzynarodowy, wielofunkcyjny szlak turystyczny - Pomorze” przebiegający trasą dawnej linii kolejowej i autostrady od **dawnej** granicy **byłego** województwa szczecińskiego po Morze Bałtyckie poprzez Grzmiącą, Bobolice, Polanów który został wstępnie opracowany w obrębie gminy Bobolice.

Oprócz tego szlaku wyznaczono sieć lokalnych ścieżek rowerowych łączących najcenniejsze turystycznie i przyrodniczo obszary:

- Bobolice – Porost z przedłużeniem do Sępólna Małego,
- Międzynarodowy Szlak (okolice Buszynka) – Porost – Orawka,
- Bobolice – Głodowa – Bożniewice (szlakiem zlikwidowanej wąskotorówki) do Wojęcina,
- Bobolice – dolina Chocieli do Ubiedrza i dalej przez rzekę Radew do drogi Mostowo – Drzewiany z przedłużeniem do szlaku byłej wąskotorówki Koszalin – Polanów,

Wzdłuż drogi ekspresowej **S11** Koszalin – Bobolice – Poznań należy zrealizować ścieżkę rowerową.

Na odcinku Bobolice – Porost ścieżka rowerowa będzie biegła istniejącą drogą polną.

Do projektowanych elektrowni wiatrowych należy wykonać odpowiednio wyprofilowane drogi wewnętrzne jako drogi dojazdowe o szerokości min. 4,5 m oraz ulepszonej nawierzchni, przystosowane do przejazdu transportu wielkogabarytowego. Drogi przed elektrowniami wiatrowymi zakończyć utwardzonymi placami manewrowymi o wymiarach nie mniejszych niż 25,0 x 35,0 m.

Drogi wewnętrzne do wież elektrowni wiatrowych powinny na etapie użytkowania elektrowni wiatrowych służyć społeczności lokalnej, do celów obsługi turystycznej np. jako fragmenty istniejącej sieci ścieżek rowerowych.

Odległość wież projektowanych elektrowni wiatrowych od krawędzi jezdni istniejących dróg krajowych nie może być mniejsza niż 1,5 ich wysokości.

2.6.7.2. ZAOPATRZENIE W WODĘ

Zakłada się zapewnienie ciągłości i pewności zaopatrzenia w wodę poprzez rozbudowę istniejących ujęć i oparcie ich minimum na dwóch studniach lub budowę wodociągów grupowych.

Dla poszczególnych miejscowości przewiduje się:

1. Pozostawienie w istniejącym stanie wodociągów:
 - Dobrociechy - Głodowa, z którego zaopatrywane są wsie: Dobrociechy, Glinka, Różany, Dargiń, Przydargiń - kolonia i Głodowa;
 - Kurowo - Cybulino, z którego zaopatrywane są wsie Kurowo i Cybulino
2. Budowa nowych wodociągów:
 - Gozd - Boboliczki - z rozbudową ujęcia we wsi Gozd o drugą studnię i zbiornik wyrównawczy oraz wyłączenie z eksploatacji studni w Boboliczkach, która zawiera przekroczenie ilości azotanów,
 - Bobolice - Nowosiółki - z pozostawieniem istniejącej studni w Nowosiółkach jako rezerwowej oraz objęcia tym wodociągiem miejscowości Chlebowo,
 - Chmielno - Nowe Łozice - Stare Łozice z maksymalnym wykorzystaniem istniejących ujęć,
 - Łozice - Janowiec - z oparcie wodociągu na studni w Łozicach i Janowcu,
 - Świelino - Dargiń – Bożniewice - wodociąg w oparciu o studnie z gospodarstw w Świelinie i Bożniewicach z pozostawieniem ujęcia na fermie jako rezerwowego,

- Opatówek - Porost - celem zapewnienia wody dla zabudowy letniskowej we wsi Porost głównie w oparciu o istniejące ujęcie w Opatówku z wykorzystaniem studni w Poroście,
 - Stare Borne - Górawino z wykorzystaniem ujęcia w Starym Bornem,
 - po rozbudowie wodociągu miejskiego w Bobolicach doprowadzenie wody z tego wodociągu do wsi Chociwle co dodatkowo umożliwi rozbudowę Bobolic w tym kierunku,
 - w miejscowościach Wojęcino, Trzebień, Ubiedrze przewiduje się wydrążenie studni rezerwowych,
 - w pozostałych miejscowościach gdzie istnieją lokalne wodociągi należące głównie do AWRSP OT w Koszalinie - rozbudowa tych wodociągów dla potrzeb mieszkańców całych miejscowości i przejmowanie tych wodociągów przez gminę,
 - miasto Bobolice - budowa wodociągu miejskiego głównie w oparciu o ujęcie przy ul. Mickiewicza z wykorzystaniem pozostałych lokalnych ujęć tylko gdy posiadają one odpowiedniej jakości wodę (w miarę eksploatacji może ulegać zmianie jakość wody pobieranej z ujęcia a także jego wydajność). Docelowo te lokalne ujęcia przestaną być awaryjne,
3. Alternatywnie dopuszcza się inne rozwiązania wynikające ze względów technicznych, eksploatacyjnych lub etapowych .

2.6.7.3. GOSPODARKA ŚCIEKAMI

Koncepcję rozwiązania problemu ścieków oparto głównie o:

1. Wykorzystanie docelowej wielkości oczyszczalni ścieków w Bobolicach poprzez jej systematyczną rozbudowę
2. Wykorzystanie istniejących lokalnych oczyszczalni ścieków i podłączenie do nich przyległych wsi.
3. Budowę lokalnych małych oczyszczalni głównie dla wsi, w których zlokalizowano mieszkalnictwo zbiorowe i położone są one z dala od projektowanych głównych sieci.
4. Budowę zbiorników bezodpływowych lub oczyszczalni indywidualnych (przedomowych) dla zabudowy rozproszonej.

Zakłada się:

- zakończenie rozbudowy oczyszczalni miejskiej w Bobolicach (IV etap) i skanalizowanie całego miasta z pozostawieniem lokalnej oczyszczalni przy gorzelnii jako urządzeń do schładzania wody pochłodniczej, ścieki technologiczne i socjalne z gorzelnii powinny być odprowadzane do oczyszczalni miejskiej,
- skanalizowanie wsi Porost z odprowadzeniem ścieków do Bobolic, przyjmując na trasie dodatkowe ścieki z Opatówka – z wyłączeniem istniejącej oczyszczalni w Opatówku (alternatywnie zmodernizować oczyszczalnię pod warunkiem podłączenia Porostu), ilość ścieków około 100 m³/d (w sezonie letnim) a długość kolektorów tłocznych z przepompowniami około 5,5 km,
- skanalizowanie wsi Kłanino i rozbudowę oczyszczalni przy osiedlu mieszkaniowym pod potrzeby całej miejscowości,
- skanalizowanie wsi Kurowo i Cybulino z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni przy Osadzie Leśnej w Kurowie - po jej częściowej rozbudowie i zmianie pracy cyrkulacyjnego z okresowej na ciągłą. Kolektor z Cybulina do Kurowa o długości około 1,8 km,
- skanalizowanie wsi Drzewiany (ilość ścieków Q=50 m³/d) i Górawina (Q=9 m³/d) z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni przy Zakładzie Karnym Stare Borne. Oczyszczalnia ta wymaga tylko modernizacji dla usuwania związków biogenych. Długość kolektorów z Drzewian 2 km i z Górawina około 2 km,
- remont i modernizację oczyszczalni ścieków we wsi Ujazd z alternatywą podłączenia ścieków z Chmielna,
- kanalizację wsi Chociwle – ilość ścieków około 31 m³/d i odprowadzenie ścieków do Bobolic poprzez kolektor o długości ca 2,0 km,
- rozbudowa oczyszczalni przy gorzelnii Kępsko dla przyjęcia ścieków z budynków mieszkalnych,
- kanalizacja wsi Boboliczki (Q=20 m³/d), Gozd (Q=27 m³/d) i Radwanki (około Q=15 m³/d) z budową kolektora o łącznej długości 7 km do Bobolic. Realizowaną oczyszczalnię dla budynków mieszkalnych w Radwankach wykorzystywać do czasu budowy kolektorów,
- skanalizowanie miejscowości Krępa, Świelino, Dargiń, Bożniewice, Glinka, Dobrociechy, Przydargiń – kolonia, Różany, Głodowa z budową kolektorów o długości ca 19 km i odprowadzanie ścieków w ilości łącznej około Q=240 m³/d do oczyszczalni w Bobolicach. Do czasu realizacji tej inwestycji należy usypać warstwy filtracyjne na stawie korzeniowym w Dobrociechach celem zapewnienia wymaganej redukcji zanieczyszczeń w tej oczyszczalni.

Oczyszczalnie przy gorzelnii w Krępie i Dobrociechach pozostawi się bez schładzania wód pochłodniczych,

- Budowa oczyszczalni lokalnych we wsiach:
 - Chmielno – o przepustowości $Q=23 \text{ m}^3/\text{d}$ - alternatywnie można podłączyć do oczyszczalni w Ujeździe (po modernizacji),
 - Łozice Cegielnia – o przepustowości $Q=12 \text{ m}^3/\text{d}$,
 - Janowiec – o przepustowości $Q=10 \text{ m}^3/\text{d}$,
 - Lubowo – odprowadzenie ścieków z ośrodka turystycznego nad jeziorem do oczyszczalni lub jednego zbiornika bezodpływowego,
 - Ubiedrze – o przepustowości $Q=16,5 \text{ m}^3/\text{d}$ lub budowa kolektora o długości ca 4,5 km do wsi Gozd – po poprzednim odprowadzeniu ścieków ze wsi Gozd do Bobolic,
- dla pozostałych miejscowości i kolonii planuje się budowę oczyszczalni przydomowych lub gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych z okresowym ich wywozem.

Proponowane kolektory sanitarne wymagają zwiększenia (w IV etapie budowy) oczyszczalni w Bobolicach jej przepustowości o ca 370 – 400 m^3/d .

Ponadto przy budowie kanalizacji w Bobolicach i jej rozdziale, planuje się budowę lokalnych separatorów na wylotach kanalizacji deszczowej z ulic do rzeki Chociel.

- Istnieje możliwość zmiany powyższych założeń systemu oczyszczalni ścieków poprzez realizację lokalnych, wiejskich oczyszczalni lub indywidualne rozwiązania.

2.6.7.4. ZAOPATRZENIE W GAZ

W przypadku miasta i gminy Bobolice w studium zakłada się budowę nowego gazociągu wysokiego ciśnienia (w/c) DN = 200 mm biegnącego równoległe do istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia Dn = 150 mm relacji Wierzchowo – Koszalin. Realizacja tego gazociągu odbędzie się około 2000 r.

Od gazociągu w/c Wierzchowo – Koszalin projektuje się po 2010 r. budowę gazociągu w/c Dn=150 mm jako odboczkę z Bobolic do Polanowa. **Wskazana na rysunku studium „zagospodarowanie i użytkowanie przestrzenne, infrastruktura techniczna” orientacyjna lokalizacja gazociągu wynikająca z przebiegu ustalonego w planie zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego może ulec zmianie na dalszych etapach projektowych realizacji inwestycji, w tym na etapie sporządzania planu miejscowego. Korekta przebiegu gazociągu nie wymaga zmiany studium.**

Od gazociągu w/c należy **wyznaczyć strefy kontrolowane o szerokości określonej w przepisach odrębnych.**

Istniejący program gazyfikacji gminy Bobolice jest bardzo uproszczony. Zakłada się w nim budowę dwóch gazociągów średniego ciśnienia (ś/c): Bobolice – Chociwle – Drzewiany i Bobolice – Przydargiń – Kłanino.

W ramach prac nad studium zaprojektowano następujące zmiany:

- gazociąg ś/c z Bobolic do Drzewian należy przedłużyć do Starego Bornego,
- projektuje się doprowadzenie gazociągu ś/c ze stacji redukcyjnej gazu w Bobolicach do Głodowej, Dobrociech, Bożniewic, Dargini, Świelina i Krępy. W tym celu można wykorzystać dawne torowisko kolei wąskotorowej. Ze wsi Dobrociechy można poprowadzić odgałęzienie gazociągu do Kłanina.

Istnieje również możliwość wykorzystania istniejącego gazociągu w/c Dn=150 mm Bobolice – Kłanino – Grzybnica jako gazociągu średniego ciśnienia po wybudowaniu nowego gazociągu w/c Dn=200 mm.

Za bardzo niewłaściwy należy uznać budowę nowego gazociągu ś/c Bobolice - Kłanino wzdłuż drogi krajowej nr 11.

W zaistniałej sytuacji należy zrezygnować z budowy stacji redukcyjnej w Kłaninie.

Przebieg gazociągu zaznaczono na mapie w skali 1:25000 „Rysunek studium - Zagospodarowanie i użytkowanie przestrzenne. Infrastruktura techniczna”.

2.6.7.5. TELEKOMUNIKACJA

W celu umożliwienia załatwienia potrzeb abonentów TPSA w swoich wstępnych planach inwestycyjnych zakłada wybudowanie nowej centrali telefonicznej o pojemności 1600 numerów (NN) w mieście i podobnych centrali w Drzewianach – ok. 130 NN i Dargini – ok. 190 NN.

Centrale te włączone do wojewódzkiej sieci cyfrowej pozwolą na zdecydowaną poprawę jakości i rodzaju świadczonych usług telefonicznych.

W najbliższych latach planuje się budowę przez teren miasta i gminy linii światłowodowej z Polanowa przez Drzewiany, Bobolice i Porost do Białego Boru oraz linii Bobolice – Dargiń – Tychowo.

Poza tym przewiduje się dalsze wykorzystanie istniejących kabli i niektórych linii napowietrznych.

Planuje się wybudowanie nowych linii kablowych od central telefonicznych do miejscowości w których należałoby zainstalować minimum 10 telefonów.

Może zająć potrzeba pozyskania niewielkich pomieszczeń (5 – 10 m²) na zlokalizowanie reduktorów łączy abonenckich we wsiach Gozd, Kurowo, Dobrociechy i Chmielno.

Szacuje się, że po zrealizowaniu wyżej wymienionych zamierzeń w 2000 r. będzie ponad 700 abonentów w gminie co da gęstość 13 abonentów na 100 mieszkańców.

Zakłada się utrzymanie obecnych lokalizacji central telefonicznych przy podwojeniu ich pojemności.

Alternatywne rozwiązania to budowa abonenckiej światłowodowej sieci dostępnej dla potrzeb świadczenia powszechnych, zintegrowanych usług szerokopasmowych. Sieć taką może budować obecny operator (TPSA) lub inny, który wykupi wymaganą koncesję na teren województwa koszalińskiego.

Zasadniczym źródłem finansowania telefonizacji miasta i gminy muszą być środki operatora sieci telefonicznej. Znacznie przyspiesza realizację inwestycji telefonicznych powoływanie społecznych komitetów telefonizacji oraz wsparcie finansowe gminy.

Zakłada się rozwój tzw. telefonii komórkowej i związaną z tym lokalizacją wież bazowych (w rejonie Jatyni i innych miejscowościach).

Dla potrzeb systemów nadzorowania pracy projektowanych elektrowni wiatrowych przewiduje się niezależną sieć telekomunikacyjną, wykonywaną poprzez ułożenie kabli światłowodowych przede wszystkim wzdłuż projektowanych dla potrzeb turbin elektrowni wiatrowych, kabli elektroenergetycznych.

2.6.7.6. ELEKTROENERGETYKA

Z istniejących linii modernizacji wymaga (przebudowy) linia 110 kV Żydowo – Szczecinek (wymiana słupów i przewodów po dotychczasowej trasie).

Ze względu na przewidywany przyrost obciążenia po 2005 r. winien być wybudowany w Bobolicach GPZ 110/15 kV, zasilany z istniejącej linii 110 kV Żydowo – Grzmiąca. W celu uniknięcia budowy linii 110 kV dla zasilania GPZ jego lokalizacja powinna być w bezpośrednim sąsiedztwie linii (w części wschodniej miasta).

Sieć średnich napięć nie wymaga zasadniczej przebudowy gdyż ich stan techniczny jest dobry. Dopiero po 2005 r. przewiduje się modernizację 15 km linii napowietrznych oraz wymianę 6 km awaryjnych linii kablowych SN.

Po 2005 r., to jest wybudowaniu GPZ 110/15 kV, zachodzi potrzeba wybudowania około 8 km linii w celu powiązania GPZ z istniejącą siecią SN i likwidacją istniejącej RS 15 kV.

Sieć zasilająca 0,4 kV na terenie gminy pozostaje głównie jako sieć napowietrzna. Ze względu na wyeksploatowanie przewiduje się modernizację sieci w kilku wsiach wraz z modernizacją sieci oświetlenia drogowego z zastosowaniem energooszczędnych źródeł światła (oprawy sodowe).

Na terenach wiejskich zakłada się pozostawienie stacji transformatorowych jako stacji słupowych (na słupach wibrobetonowych typu STSp20 (220 kVA).

Przewiduje się konieczność budowy w perspektywie około 20 nowych stacji transformatorowych w przypadku rozbudowy wsi.

Istniejący układ zasilania SN zapewnia możliwość zasilania gminy do 2005 r. Po 2005 r. należy przystąpić do budowy GPZ. Wybudowanie GPZ 110/15 kV oraz powiązanie go z siecią SN zapewnia poprawne zasilanie w energię elektryczną na okres 30 - 40 lat bez potrzeby budowy nowych linii magistralnych.

Na obszarze zmiany studium nie przewiduje się budowy nowych napowietrznych linii 110 kV. Dla ochrony ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego należy wyznaczyć strefę ochronną od istniejących napowietrznych linii elektroenergetycznych 110 kV o szerokości po 15 m od skrajnych przewodów linii, w której:

- obowiązuje zakaz lokalizacji budynków przeznaczonych na stały pobyt ludzi i sadzenia drzew,
- wyklucza się użytkowania terenu wiążącego się z pobytem ludzi powyżej 8 godzin na dobę

Dla potrzeb lokalizacji zespołu elektrowni wiatrowych przewiduje się budowę nowych kablowych linii 110kV i średniego napięcia, które wszędzie tam gdzie jest to możliwe należy prowadzić w liniach rozgraniczających dróg, w terenie rolnym wzdłuż granic działek, w pasach technicznych (wzdłuż) istniejących linii napowietrznych. Na trasie nowych kablowych linii 110 kV i średniego napięcia, które nie będą budowane w pasach technicznych wzdłuż istniejących linii napowietrznych, obowiązuje, w odległości po 2,5 m od osi linii kablowych w obie strony, zakaz sadzenia lasów, lokalizacji budynków, wykonywania prac ziemnych głębokich, które mogłyby uszkodzić kable.

Dla potrzeb wyprowadzenia mocy (energii elektrycznej) z planowanych zespołów elektrowni wiatrowych przewiduje się budowę napowietrznych, dwutransformatorowych stacji elektroenergetycznych 110/SN.

Przy lokalizacji farm elektrowni wiatrowych należy zachować bezpieczne odległości planowanych turbin elektrowni wiatrowych od istniejących napowietrznych linii elektroenergetycznych.

Na rysunku studium wskazano (potencjalne) obszary lokalizacji farm elektrowni wiatrowych na gruntach rolnych. Granice obszarów podlegają uściśleniu na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Przy lokalizacji farm elektrowni wiatrowych należy zachować bezpieczne odległości planowanych turbin elektrowni wiatrowych od istniejących napowietrznych linii elektroenergetycznych. Lokalizacja farm elektrowni wiatrowych musi uwzględniać i warunkuje, zgodnie z obowiązującymi przepisami, zakaz lokalizacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży i domów opieki społecznej w strefie oddziaływania wibroakustycznego na poziomie hałasu równym i wyższym niż 40 dB, a także zabudowy wielorodzinnej, zagrodowej, mieszkaniowo-usługowej i innej przeznaczonej na stały pobyt ludzi, w strefie oddziaływania wibroakustycznego na poziomie hałasu równym i wyższym niż 45 dB. W przypadku zmiany przepisów dostosowanie powyższych uwarunkowań do obowiązujących przepisów nie wymaga zmiany studium.

2.6.7.7. USUWANIE ODPADÓW STAŁYCH

Dla miasta i gminy przyjęto jednolity system gospodarki odpadami polegający na budowie jednego, nowoczesnego wysypiska.

Wysypisko to zostało zlokalizowane w rejonie drogi Bobolice - Gozd w pobliżu istniejącego wysypiska. Będzie ono obsługiwało miasto i gminę. Z całego obszaru odpady będą przywożone za pomocą specjalistycznego sprzętu asenizacyjnego.

Można przyjąć alternatywne rozwiązanie gospodarki odpadami polegające na budowie drugiego wysypiska w zachodniej części gminy (rejon Bożniewice – Dargiń).

W przypadku wystąpienia trudności lokalizacyjnych można rozważyć inną lokalizację wysypiska gminnego z tym jednak, iż nie powinno być ono lokalizowane w pobliżu rezerwatów, użytków ekologicznych i w obrębie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

2.7. WYTYCZNE PLANISTYCZNE DLA MIASTA I GMINY BOBOLICE

Dokonana w 1994 r. zmiana planu zagospodarowania gminy zakładała zalesienie znacznej powierzchni użytków rolnych. Należy powtórnie przeanalizować ówczesne decyzje i znacznie zredukować powierzchnię użytków rolnych pod zalesienie, szczególnie pod kątem ochrony gruntów III i IV klasy.

Ustanawianie obszarów chronionych powinno odbywać się etapami.

Ponadto plany miejscowe należy obowiązkowo opracować dla obszarów, w których realizowane będą zadania rządowe służące realizacji lokalnych celów publicznych.

Obszary, dla których gmina zamierza wykonać plany miejscowe:

1. **plany wsi Kłanino, Porost, Drzewiany, Głodowa;**
2. **plan pod potrzeby budowy farmy elektrowni wiatrowych „Drzewiany 1” dla obszaru położonego w obrębach ewidencyjnych: Drzewiany i Trzebień;**
3. **plan pod potrzeby budowy farmy elektrowni wiatrowych „Drzewiany 2” dla obszaru położonego w obrębach ewidencyjnych: Drzewiany, Górawino, Gozd i Trzebień;**
4. **plan pod potrzeby budowy farmy elektrowni wiatrowych „Gozd” dla obszaru położonego w obrębach ewidencyjnych: Kurowo, Ubiedrze, Cybulino i Gozd;**
5. **plan miasta Bobolic.**

Ponadto wskazanym jest wykonanie następujących opracowań:

1. Koncepcje (programy) gazyfikacji, telekomunikacji i gospodarki ściekami gminy (w zależności od potrzeb).
2. **Podstawowe opracowanie ekofizjograficzne gminy.**
3. **Waloryzacja kulturowa gminy.**

Oprócz prac dokumentacyjnych wskazane jest podjęcie następujących działań:

- **wyznaczyć** tereny pod obiekty infrastruktury technicznej (wysypiska, oczyszczalnie) w tym szczególnie pod przyszłe obwodnice,
- zweryfikować z AWRSP użytki rolne przeznaczone pod zalesienia,
- poddać etapowo ochronie prawnej najcenniejsze florystyczno-faunistyczne obszary i obiekty określone w rozdziale „Ochrona środowiska przyrodniczego”.

Przy opracowywaniu planów miejscowych należy kierować się dodatkowo następującymi obowiązującymi ustaleniami:

- wzdłuż brzegów jezior należy wyłączyć z zainwestowania i wygradzania pas terenu zgodnie z prawem wodnym,
- minimalna odległość od brzegów jezior zabudowy budynkami związanymi z pobytem ludzi i zwierząt jak również budynków gospodarstw rolnych i gospodarczych powinna wynosić minimum 100 m,
- zakazuje się lokalizacji budynków w miejscach, w których ich lokalizacja spowodowałaby dysharmonię w krajobrazie,
- wszędzie tam gdzie nie można podłączyć się do kanalizacji sanitarnej (istniejącej i projektowanej), należy stosować oczyszczalnie indywidualne składające się z kilku osadników i rozsączkowania (w przypadku pojedynczych budynków jednorodzinnych, letniskowych i mieszkalno-pensjonatowych). Warunkiem takiego rozwiązania jest uzyskanie pozytywnej opinii lub uzgodnienia z Wydziałem Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego,
- w wyjątkowych przypadkach dopuszcza się stosowanie zbiorników bezodpływowych – negatywna opinia o możliwości rozsączkowania i dla siedlisk rolnych,
- dla zespołów budynków jednorodzinnych, letniskowych (minimum 5 budynków na hektar) pensjonatów należy ścieki odprowadzić do oczyszczalni o ile znajdują się w pobliżu zbiorników wodnych, nad rzekami i w obszarach źródliskowych,
- w zabudowie letniskowej zakazuje się stosowania węgla dla celów grzewczych,
- należy stosować standard zagospodarowania terenów zgodny z załączoną tabelą,
- szczególnej ochronie powinny podlegać brzegi jezior, panoramy i punkty widokowe, doliny rzeczne. Dlatego też nie należy dopuścić do nowych lokalizacji w miejscach ww. w tym szczególnie bezpośrednio nad jeziorami lub w miejscach z których będzie się odbywał spływ powierzchniowy. Dotyczy to przede wszystkim jezior lobeliowych, które muszą zostać objęte ochroną rezerwatową;
- zakazać należy przekształcania cennych przyrodniczo bagien i mokradeł na stawy rybne.

Standard zagospodarowania terenów.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy kierować się następującymi **zalecanymi** standardami (powierzchnia działek):

Funkcja	miasto Bobolice	gmina Bobolice
Budownictwo jednorodzinne wolnostojące	min. 1000 m ² *	min. 1000 m ²
Budownictwo jednorodzinne szeregowe	min. 500 m ²	min. 700 m ²
Budownictwo wielorodzinne	do 4 kondygnacji i do 200 M/ha	do 3 kondygnacji
Budownictwo letniskowe (rekreacyjne)	min. 800 m ²	min. 1200 m ²
Budownictwo mieszkalno-pensjonatowe	min. 2000 m ² przy 400 m ² p.u.	min. 2500 m ² przy 400 m ² p.u.
Budownictwo pensjonatowe	min. 2000 m ²	min. 3500 m ²
Pole namiotowe		200 osób/ ha
Camping		150 osób/ha

* W obrębie Śródmieścia i zabudowy plombowej w Bobolicach wielkość działek można zmniejszyć. Ich wielkość powinna **wynikać** z lokalnych uwarunkowań.

Powyższe wielkości dotyczą nowych inwestycji. W przypadku budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego można je zmniejszyć do 15% o ile dotyczy to lokalizacji plombowej. Pod pojęciem budownictwa pensjonatowego, mieszkalno-pensjonatowego, pól namiotowych i campingu należy rozumieć funkcje określone w odpowiednich przepisach branżowych.

2.8. (uchylony)